

MEET ME

Prototyypä digitaalisesta palvelusta maahanmuuttajanuorten sosiaalisten verkostojen tukemiseksi

LAHDEN AMMATTIKORKEAKOULU
Sosiaali- ja terveysala
Lasten ja nuorten hyvinvoinnin turvaaminen
Opinnäytetyö YAMK
Syksy 2016
Anniina Heikinheimo
Heini Säisä

Lahden ammattikorkeakoulu
Sosiaalialan ylempi ammattikorkeakoulututkinto

HEIKINHEIMO, ANNIINA JA
SÄISÄ, HEINI:

Meet me
Prototyyppi digitaalisesta palvelusta
maahanmuuttajanuorten sosiaalisten
verkostojen tukemiseksi

Lasten ja nuorten hyvinvoinnin turvaamisen opinnäytetyö, 109 sivua, 2 liitettä

Syksy 2016

TIIVISTELMÄ

Tämän tutkimuksellisen kehittämishankkeen tarkoituksena oli kehittää ja edistää maahanmuuttajanuorten sosiaalisia verkostoja suomalaisessa yhteiskunnassa rohkaisemalla heitä osallisuuteen ja aktiiviseen kansalaisuuteen. Kehittämishankkeen tavoitteena on luoda maahanmuuttajanuorten sosiaalisia verkostoja tukeva, kantasuomalaisia ja maahanmuuttajanuoria yhdistävä ja syrjäytymistä ennaltaehkäisevä prototyyppi digitaalisesta palvelusta. Kehittämishanke toteutettiin yhteistyössä Plan Suomen Muuttajat! –demokratiakasvatushankkeen kanssa.

Hankkeen tutkimuksellisenä viitekehyksenä käytettiin toimintatutkimusta ja tiedonkeruumenetelminä käytettiin puolistrukturoituja haastatteluja ja tutkimuspäiväkirjaa. Kehittämishanke toteutettiin hankkeen nuoria ja työntekijöitä osallistaen. Haastatteluista kerätty aineisto analysoitiin aineistolähtöisen sisällönanalyysin avulla. Kehittämishankkeen tuotos rakentui sekä haastatteluista nousseiden tulosten, että aiempien tutkimusten pohjalta.

Kehittämishankkeessa saaduista tuloksista nousi esiin maahanmuuttajanuorten halu ja tarve tutustua ja kohdata enemmän kantasuomalaisia. Haasteena tälle nähtiin olevan suomalaisten kohtaaminen ja kontaktin saaminen sekä kieli. Maahanmuuttajanuoret halusivat osallistua ja toimia enemmän aktiivisina kansalaisina, mutta kaipasivat siihen lisäapua.

Kehittämishankkeen konkreettisena tuotoksena syntyi kantasuomalaisia ja maahanmuuttajanuoria yhdistävä prototyyppi digitaalisesta palvelusta. Ajankohtainen ja innovatiivinen palvelu vastaa sisällön ja käyttäjäystävällisyyden puolesta maahanmuuttajanuorten sosiaalisten verkostojen haasteisiin ja näin ollen kehittämishankkeen tavoitteeseen. Prototyyppi voidaan myöhemmin kehittää toimivaksi internetsivustoksi tai mobiilisovellukseksi sekä kehittämishankkeen tuloksia ja tuotosta voidaan hyödyntää maahanmuuttajanuorten kanssa työskentelevien tahojen parissa.

Asiasanat: sosiaaliset verkostot, aktiivinen kansalaisuus, maahanmuuttajanuori, digitaalinen palvelu, prototyyppi

Lahti University of Applied Sciences
Master's Degree Programme in Social Services

HEIKINHEIMO, ANNIINA &
SÄISÄ, HEINI:

Meet me
A digital service prototype designed
to promote social networking of
young immigrants

Master's Degree Programme in Social Services, Ensuring children's and
young people's welfare, 109 pages, 2 pages of appendices

Autumn 2016

ABSTRACT

The purpose of this research-based development project was to develop and promote social networks of immigrant youth in Finland by encouraging their social inclusion and active citizenship. The aim of the development project was to build a prototype of a digital service that supports young immigrants' social networks, prevents exclusion and helps to integrate them with young Finnish people. The development project was implemented in co-operation with Muuttajat! –Youth democracy project of the Plan International Finland.

The methodological frame of the project was an action research. The data was acquired through participant and employee interviews from within the youth democracy project. The data was collected by half structured interviews and research diary and then further analysed by data-driven content analysis. The concrete results of the development project emerged from the interview results and previous research.

The findings of the development project indicated that immigrant youth had a desire and need to meet and encounter Finnish young people. However, they were faced with language related challenges as well as challenges associated with encountering and making contacts with Finnish young people. Furthermore, the findings showed that young immigrants wanted to participate in society as active citizens, but needed further assistance.

As a concrete result of the project was a prototype of a digital service that integrates young immigrants and young Finnish people together. The prototype is an innovative and current implementation with a user-friendly approach and youth oriented content that responds well with the networking challenges that immigrant young people face. Therefore, it can be stated that the objective of the development project was successful. In the future

the prototype could be developed into a functioning website or mobile application. Moreover, the results of the project can be utilized by those who work with young immigrants.

Keywords: social network, active citizen, immigrant young person, digital service, prototype

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	5
2	KEHITTÄMISHANKKEEN LÄHTÖKOHDAT	8
	2.1 Maahanmuuttopolitiikka muutoksen alla	8
	2.2 Plan Suomen Muuttajat! –hanke	10
	2.3 Tarkoitus ja tavoite	13
3	MAAHANMUUTTAJANUORTEN SOSIAALISET VERKOSTOT	14
	3.1 Kohderyhmänä maahanmuuttajanuoret	14
	3.2 Sosiaaliset verkostot ja sosiaalinen pääoma	15
	3.3 Osallisuus ja aktiivinen kansallisuus	19
	3.4 Vapaa-ajan toiminta yhteisöllisyyden tukena	22
	3.5 Maahanmuuttajanuoren riski- ja suojaavat tekijät	25
4	KEHITTÄMISPROSESSIN ETENEMINEN	32
	4.1 Kehittämishanke kahdessa syklissä	32
	4.2 Aineistonkeruu	37
	4.3 Aineistonanalyysi	41
	4.4 Nuorten haastatteluiden pohjalta nousseet teemat	45
	4.5 Hanketyöntekijöiden haastatteluista nousseet teemat	49
5	PROTOTYYPPI DIGITAALISESTA PALVELUSTA	52
	5.1 Prototyypin kehittämisen lähtökohdat	52
	5.2 Prototyypin suunnittelu ja kehittäminen	54
	5.3 Prototyypin toteutus	59
	5.4 Digitaalisen palvelun prototyypin arviointi	73
6	KEHITTÄMISHANKKEEN ARVIOINTI	80
	6.1 Kehittämishankkeen onnistumisen arviointi	80
	6.2 Luotettavuus ja eettisyys	84
7	JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA	90
	7.1 Tulokset ja johtopäätökset pohdinnan valossa	90
	7.2 Jatkotutkimusaiheet ja hyödynnettävyys	95
	LÄHTEET	97
	LIITTEET	

1 JOHDANTO

Viime vuosina Eurooppaa on ravistellut voimakas pakolaiskriisi aiheuttaen jännitteitä Euroopan Union sisällä ja ulkopuolella. Eurooppaan on tulvinut turvapaikanhakijoita paljon yli maiden kantokyvyn Pohjois-Afrikasta ja Lähi-idästä. (Nwadiuto 2015) Isoimpana tekijänä pakolaiskriisiin on Syyrian sota maan hallituksen, kapinallisten ja terroristijärjestö ISIS:n välillä, joka on laajentunut maailmanlaajuiseksi kriisiksi (UNHCR 2015, 30).

Euroopassa kasvava maahanmuutto näkyy myös Suomessa ja on lisääntynyt dramaattisesti viime vuodesta alkaen. Vuonna 2015 Suomessa turvapaikkaa haki yli 32 000 ihmistä, kun kolmena edeltävänä vuonna keskimäärin turvapaikkaa haki reilut 3000 ihmistä vuodessa (Maahanmuuttovirasto 2016). Suomessa maahanmuuttajaväestö jakautuu alueittain ja on keskittynyt tietyille alueille. Ahvenanmaalla, Pohjanmaalla ja Varsinais-Suomessa maahanmuuttajaväestöä on keskimääräistä enemmän, vaikka yli puolet maahanmuuttajista asuu Uudellamaalla, joista Helsingissä asuu neljäsosa. (Tilastokeskus 2016.) Suurin osa Suomeen saapuvista maahanmuuttajista on nuoria tai nuoria aikuisia ja noin 40 prosenttia Suomeen muuttaneesta väestöstä on alle 25-vuotiaita. Maahanmuuttajatausta tuo mukanaan erilaisia haasteita ja toisaalta myös voimavaroja verrattuna valtaväestön nuoriin ja heillä on todettu olevan korkeampi riski syrjäytyä yhteiskunnan ulkopuolelle. (Kivijärvi 2015.)

Maahanmuuttajanuoria kohderyhmänä on huomioitu pitkälti vain kolmannen sektorin varassa. Julkisessa palvelutuotannossa kielitaidon merkitys, vanhempien puutteelliset tiedot sekä rasismien seuraamusten kompensointi ovat jääneet heikoksi eikä yhdenvertaisuutta ole pystytty toteuttamaan. (Kivijärvi 2015.) Kasvaneen maahanmuuton myötä rasismi ja rasistiset mielenilmaukset ovat lisääntyneet suomalaisessa yhteiskunnassa. Viime aikoina iso osa suomalaisista on kokenut, että rasistiset liikkeet ja väkivaltainen äärioikeisto ovat saaneet liian suurta jalansijaa. Vastarintaliikkeen mielenosoituksessa vastakkaisen mielipiteensä ilmaissut nuori mies me-

nehtyi pahoinpitelyn seurauksena syyskuussa 2016, joka käynnisti mielenosoituksia ympäri Suomea (Yle uutiset 2016). Yhtenä suurimmista mielenosoituksista voidaan mainita yli 15 000 henkilöä kerännyt Peli Poikki! –Rikokseen hiljaisuus –mielenosoitus, johon on ottanut osaa myös Suomen poliittinen johto (Yle areena 2016).

Uusia keinoja maahanmuuttajien ja erityisesti maahanmuuttajataustaisten nuorten kotouttamiseksi ja rohkaisemiseksi aktiivisiksi kansalaisiksi pyritään kehittämään ja etsimään jatkuvasti. Jatkossa tulisi panostaa ihmisten yksilöllisiin ja muuttuviin tarpeisiin ja asettaa asiakaskeskeisyys palveluiden lähtökohdaksi. Apua on pyrittävä tarjoamaan varhain ja tehokkaasti silloin, kun omat voimavarat eivät riitä. Suunta tulisi olla ennaltaehkäisevään työhön pohjautuvaa, jossa korostuu ennaltaehkäisevien palveluiden helppo saatavuus. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2011, 11.)

Suomessa maahanmuuttoa on tutkittu paljon viimeisten vuosikymmenien ajan, mutta toistaiseksi on tehty vielä vähän maahanmuuttajalasten ja nuorten integroitumista koskevaa tutkimusta. Erityisesti viimeisten vuosien ajan maahanmuuttotutkimus on ollut monipuolista ja monitieteistä. Kuitenkin iso osa maahanmuuttoon liittyvästä nuorisotutkimuksesta koskee monikulttuurisuutta sekä nuorten asenteita ja rasismia maahanmuuttajia kohtaan. Yleisesti nuorten vapaa-ajan toimintaa ja yhteydenpitoa koskevia tutkimuksia löytyi runsaasti, mutta maahanmuuttajanuorten osalta aihetta oli tutkittu vähemmän. Maahanmuuttajista on kerätty paljon tilastollista ja tutkimuksellista aineistoa esimerkiksi Nuorisobarometrin, Eurobarometrin ja European Social Survey (ESS) kautta liittyen maahanmuuttajien määriin, integroitumiseen, hyvinvointiin ja työllistymiseen.

Tämä kehittämishanke toteutetaan yhteistyössä Plan Suomen kaksivuotisen Muuttajat! –hankeen kanssa. Kehittämishankkeessa pyritään edistämään maahanmuuttajanuorten sosiaalisia verkostoja suomalaisessa yhteiskunnassa sekä rohkaisemaan heitä aktiiviseen kansalaisuuteen. Kehittämishankkeessa luodaan maahanmuuttajanuoren sosiaalisia verkostoja tukeva ja kantasuomalaisia ja maahanmuuttajia yhdistävän digitaalisen

palvelun prototyyppi, joka voidaan myöhemmin kehittää toimivaksi internetsivustoksi tai mobiilisovellukseksi. Palvelun avulla pyritään jatkossa ennaltaehkäisemään maahanmuuttajanuorten syrjäytymistä sekä tukemaan maahanmuuttajanuorten osallisuutta ja rohkaisemaan heitä aktiiviseen kansalaisuuteen. Tulevaisuudessa palvelua voidaan hyödyntää uutena, ajankohtaisena ja innovatiivisena työkaluna Plan Suomen Muuttajat! –hankkeen toiminnassa sekä muiden maahanmuuttajanuorten parissa työskentelevien tahojen parissa.

2 KEHITTÄMISHANKKEEN LÄHTÖKOHDAT

2.1 Maahanmuuttopolitiikka muutoksen alla

Suomella on pitkä ja laaja maahanmuuttohistoria siitäkin huolimatta, että Suomi on kansakuntana vielä nuori maa. Suomea voidaan pitää monikulttuurisena maana. Suomeen on integroitunut monia eri etnisiä ryhmiä vuosien saatossa, vaikka valtaosa Suomessa asuvasta väestöstä koostuu edelleen suomenkielisistä henkilöistä. (Räsänen 2005, 91–92.) Viime vuosikymmeninä maahanmuutto on lisääntynyt ja moninaistunut. Euroopan Unioon liittymisen ja sitä kautta vapaan liikkumisen myötä Suomen maahanmuuttajaväestö kymmenkertaistui vuosien 1990 – 2010 aikana ja vuosittuuhannen vaihteen jälkeen maahanmuuttajien määrä on kaksinkertaistunut. Vaikka vieraskielinen henkilö voi olla edelleen harvinaisuus monessa Suomen kunnassa, vuonna 2014 Suomen väkiluvusta yli 6 prosenttia oli ulkomaalaistaustaisia sekä Suomessa tilastoitiin noin 150 kieltä. (Rapo 2011; Kivijärvi 2015.) Vuoden 2015 aikana koko Eurooppaan saapui dramaattisesti aikaisempaa enemmän turvapaikanhakijoita ja pakolaisia. Lisääntyneen maahanmuuton myötä yhteiskunnallinen maahanmuuttokeskustelu on vilkastunut, mutta samalla keskusteluilmapiiri on kiristynyt ja vihapuheet lisääntyneet. (Avonius 2016, 4, 67–68.)

Suomen maahanmuuttopolitiikka nähdään olevan muutoksen alla. Suurten ikäluokkien siirtyminen pois työelämästä vaikuttaa työikäisten määrän vähenemiseen ja sitä kautta työvoimapulan lisääntymiseen. (Jaakkola 2009, 78.) Maahanmuuton tulevaisuus 2020 –strategiassa määritellään maahanmuuttopolitiikalle pitkän aikajänteen linjaukset sekä tarkastellaan Suomeen kohdistuvaan muuttoliikkeen ja liikkuvuuden merkitystä yhteiskunnalle. Keskeisimmät suuntaviivat ovat turvallisuudessa, integroitumisessa ja moninaisuudessa. Suomi nähdään turvallisesti avoimena maana, jossa liikkuvuus tuo mukanaan uusia mahdollisuuksia, mutta edellyttää Suomelta avoimuutta ja maahanmuuton hallintaa. Suomen on viestitettävä nykyistä tehokkaammin yhteiskunnan vahvuuksista ja vetovoimatekijöistä,

jotta kaivattua työperäistä maahanmuuttoa saadaan lisättyä. Tarkoituksena on luoda joustavampi maahanmuuttohallinto, toimivammat menettelyt, selkeämpi lainsäädäntö sekä läpinäkyvämpi viranomaistoiminta, jotta jatkossa pystyttäisiin paremmin ottamaan huomioon asiakkaiden lähtökohdat, palvelutarpeet sekä oikeudet. Suomi on myös sitoutunut toimimaan vastuunkantajana osana kansainvälistä yhteisöä tarjoamalla kansainvälistä suojelua sitä tarvitseville. (Sisäministeriö 2016, 12–18.)

Onnistuneen kotoutumisen kannalta on tärkeää, että maahanmuuttajat nähdään osallisina rakentamassa yhteiskuntaa. Hyvät palvelut tukevat kotoutumista, mutta tärkeänä pidetään, että maahanmuuttajilla luodaan edellytyksiä hyödyntää osaamistaan. Moninaisuus nähdään myös voimavarana ja osana arkea, jossa yhteiskunnan perusarvot, kuten ihmisarvon loukkaamattomuus, yksilön vapaus ja oikeudet sekä oikeudenmukaisuuden edistäminen nähdään tärkeinä ominaisuuksina. Jokaisella nähdään olevan vastuu myönteisestä kanssakäymisestä ennakkoluulojen vähentämiseksi. (Sisäministeriö 2016, 12–18, 22.)

Suomessa maahanmuuttoasioita ohjaavat erilaiset lait, ohjelmat ja asetukset. Keskeisimpiä näistä ovat maahanmuuttopolitiikkaa säätelevä hallitusohjelma, ulkomaalaislaki, kotouttamislaki, vastaanottolaki, kansalaisuuslaki, säilöönottolaki, soveltamislaki ja yhdenvertaisuuslaki sekä EU:n lainsäädäntö ja kansainväliset sopimukset, kuten Euroopan ihmisoikeussopimus, kidutuksen vastainen yleissopimus, lapsen oikeuksien sopimus ja Geneven pakolaissopimus. Kaikissa korostuvat lasten ja nuorten aktiivisuus sekä heidän mahdollisuus saada vaikuttaa itseään koskeviin asioihin. (Maahanmuutto 2016.)

Maahanmuuttajan sopeutuminen suomalaiseen yhteiskuntaan vaatii uuden kielen, kulttuurin, toimintatapojen, tietojen ja taitojen omaksumista. Suomessa maahanmuuttajien kotoutumista ohjaa kotouttamislaki, jonka tarkoituksena on integroida maahanmuuttaja suomalaiseen yhteiskuntaan. Kotouttamislain (1386 /2010) tarkoituksena on edistää maahanmuuttajan

sopeutumista Suomeen sekä mahdollistaa ja tukea hänen aktiivista osallisuutta suomalaisessa yhteiskunnassa. Lain avulla pyritään edistämään tasa-arvoa, yhdenvertaisuutta ja myönteistä vuorovaikutusta eri väestöryhmien välillä. Lain tavoitteena on, että maahanmuuttajat saavat tietoa suomalaisesta yhteiskunnasta ja sen tarjoamista palveluista. Laissa on pyritty tehostamaan tiedottamista, ohjausta ja neuvontaa erityisesti maahanmuuton alkuvaiheessa, jolloin kartoitetaan yksilöllisesti maahanmuuttajan tilannetta. Kotouttamislaissa korostuu erityisesti maahanmuuttajan oma rooli kotoutumisessa. Kotouttamista voidaan tarkastella kaksisuuntaisena keskinäisen muuttumisen prosessina. Tällä tarkoitetaan sitä, että yhteiskunta sopeutuu maahanmuuton myötä monikulttuurisemmaksi yhteiskunnaksi, mutta myös sitä, että maahanmuuttaja sopeutuu osaksi yhteiskuntaa aktiivisena kansalaisena hankkien tarvittavan kielitaidon ja tietotaidon uudessa yhteiskunnassa samalla ylläpitäen oman kulttuurisen ja kielellisen identiteetin. (Laki kotouttamisen edistämisestä 1386 /2010, 1 §, 3 §, 7–8 §, 29 §.)

2.2 Plan Suomen Muuttajat! –hanke

Plan on uskonnollisesti ja poliittisesti sitoutumaton lastenoikeusjärjestö, joka on yksi maailman suurimmista ja vanhimmista lastenoikeusjärjestöistä. Vuonna 2014 Plan oli auttamassa ja tukemassa lapsia sekä parantamassa lastensuojelua 69 eri maassa ja näin ollen toiminnallaan tavoitti maailmanlaajuisesti 81,5 miljoonaa lasta lähes 90 000 yhteisössä. Planin tavoitteena on turvata jokaisen lapsen oikeus elämään, kehitykseen, suojeluun sekä päätöksentekoon. Planin toiminta painottuu koulutuksen, varhaiskasvatuksen, lastensuojelun sekä nuorten työllisyyden kehittämiseen. Plan toimii myös Suomessa ja tekee aktiivista työtä lasten ja nuorten parissa muun muassa erilaisten lasten ja nuorten aktiivisuutta ja osallisuutta sekä tasa-arvoa tukevien hankkeiden parissa. (Plan Suomi 2014.)

Muuttajat! on lastenoikeusjärjestö Plan Suomen hallinnoima ja RAY:n rahoittama kaksivuotinen demokratiakasvatushanke, joka käynnistyi Espoon

ja Helsingin aikuisopistoissa keväällä 2015. Hanke toteutetaan yhteistyössä Omnia Espoon aikuislukion, Helsingin aikuisopiston, Moniheli ry:n ja Vantaan kaupungin nuorisotoimen kanssa ja toimii näin ollen osana aikuisopistojen yhteiskunnallista opetusta. Hankkeen kohderyhmänä ovat oppivelvollisuuden loppuvaiheessa olevat tai sen päättäneet Suomeen muuttaneet 17–29-vuotiaat maahanmuuttajanuoret. Syksyllä 2015 hankkeen toiminta laajentui koskemaan opistoryhmien lisäksi myös järjestöpohjaisia vapaita ryhmiä. Osana hanketta toimii myös vapaaehtoisista koostuva vertaisverkosto, jonka tuella nuorille pyritään löytämään omia kiinnostuksenkohteita, harrastuksia sekä muita keinoja osallistavaan toimintaan. Vertaisryhmän kanssa tehdään vierailuja yhteiskunnallisiin kohteisiin. Muuttajat! –hankkeen demokratiakasvatusta toteutetaan ryhmissä tai oppitunneilla tutustumalla osallistumisen perusteisiin sekä erilaisiin mahdollisuuksiin toimia aktiivisesti ja vaikuttaa omassa elämässään. Arjessa tapahtuvalla jokapäiväisellä osallisuudella on kaikissa ryhmissä erityinen painotus. Muuttajat! –hanke päättyy vuoden 2016 lopussa. (Muuttajat! 2014.)

Demokratiakasvatus on yhteiskunnan rakenteiden tiedostamista ja yhteiskunnan jäseneksi kasvamista (Neuvonen 2008). Opettajille ja ohjaajille suunnatussa demokratiakasvatus -oppaassa käsitellään vaikuttamista, osallisuutta, valtaa ja politiikkaa nuorten kanssa. Oppaassa demokratiakasvatus määritellään aktiivisen kansalaisuuden synnyttämisenä, jonka tarkoituksena on edistää nuorten yhteiskunnallisten tietojen ja vaikutustaitojen oppimista ja sitä kautta lisätä heidän osallistumisen halua. (Allianssi 2011, 30.)

Demokratiakasvatusta toteutetaan aktiivisen oppimisen näkökulmasta. Osallistujien ajatukset ja mielipiteet pyritään ottamaan huomioon niin, etteivät osallistujat olisi pelkästään toiminnan kohteita vaan aktiivisia toimijoita. (Kiilakoski 2007, 15.) Yhteisöllisyyden avulla jokaiselle annetaan mahdollisuus osallistua yhteisen todellisuuden ja toiminnan rakentamiseen ja saadaa siten kokemuksia vastuunotosta ja yhteisten asioiden hoidosta.

Lapsille ja nuorille on tärkeä mahdollistaa kasvu demokraattiseen toimintakulttuuriin sekä yhteisöllisyyteen. Yhteisiä asioita on hankala hahmottaa ja demokraattiseen päätöksentekoon on vaikea osallistua, mikäli yksilö ei tunne kuuluvansa yhteisöön. Tällöin yksilö saattaa kokea, ettei yhteisiä asioita käytännössä ole. (Hörkkö & Tasanko 2011, 3.)

Muuttajat! –hankkeen nuoret ovat tulleet Suomeen usein niin myöhäisessä vaiheessa, ettei koulu pysty turvaamaan riittävää tietopohjaa yhteiskunnan ja demokratian toteutumisesta, jonka tueksi hanke on perustettu. Hankkeen tarkoituksena on lisätä nuorten tietoa erilaisista osallistumismahdollisuuksista ja yhteiskunnan vaikuttamiskanavista Suomessa. Lisäksi hankkeen tarkoitus on rohkaista nuoria arkipäivän aktiivisuuteen ja aktiiviseen kansalaisuuteen järjestöjen, vapaaehtoistyön ja poliittisen vaikuttamisen saralla sekä tarjota nuorille mahdollisuus verkostoitumiseen erilaisten vierailukäyntien ja eri tahoilta tulevien vierailijoiden kanssa. (Muuttajat! 2014.)

Yhtenä järjestötyön keskeisimmistä tehtävistä on arviointi- ja kehittämistyö, joka on merkittävässä roolissa myös Muuttajat! –hankkeessa. Arviointi- ja kehittämistyöllä pyritään mittaamaan toimivuutta ja vaikuttavuutta. Tutkimuksellisen kehittämishankkeen lähtökohtana voidaan pitää kehittämistarpeen tunnistamista ja siihen liittyvien tekijöiden ymmärtämistä. Yleensä kehittämishankkeen toiminta liittyy työelämän tai liiketoiminnan kehittämiseen, jonka tarkoituksena saada aikaan jokin muutos. Kehittämishankkeen tavoite voi liittyä uuden liiketoimintamallin, tuotteen tai palvelun parantamiseen sekä uusien prosessien kehittämiseen ja uudistamiseen. (Ojasalo, Moilanen & Ritalahti 2009, 24.) Tämä kehittämishanke toteutuu osana Muuttajat! –hanketta ja toimii osaltaan kanavana hankkeen arviointi- ja kehittämistyölle maahanmuuttajanuorten sosiaalisten verkostojen näkökulmasta.

2.3 Tarkoitus ja tavoite

Kehittämishankkeen tarkoituksena on edistää maahanmuuttajanuorten sosiaalisia verkostoja suomalaisessa yhteiskunnassa ja rohkaista heitä osallisuuteen ja aktiiviseen kansalaisuuteen. Kehittämishankkeen tavoitteena on luoda maahanmuuttajanuorten sosiaalisia verkostoja tukeva, kansuomalaisia ja maahanmuuttajanuoria yhdistävä ja syrjäytymistä ennaltaehkäisevä prototyyppi digitaalisesta palvelusta.

3 MAAHANMUUTTAJANUORTEN SOSIAALISET VERKOSTOT

3.1 Kohderyhmänä maahanmuuttajanuoret

Maahanmuuttajakäsite on moniulotteinen, jonka vuoksi ei ole mahdollista osoittaa, millainen on keskiwerto maahanmuuttaja. Maahanmuuttajaksi lasketaan kaikki ne henkilöt, jotka ovat muuttaneet asumaan toiseen maahan joko väliaikaisesti tai pysyvästi. Maahanmuuttajuuden määrittelemiseen voidaan käyttää kieltä, kansalaisuutta tai syntymävaltiota, joita tarkastelemalla saadaan erilainen ihmisjoukko riippuen siitä, mistä näkökulmasta katsotaan. Toiseen maahan muutetaan erilaisista syistä, kuten työn, opiskelun, adoption, perhesuhteiden, pakolaisuuden tai paluumuuton vuoksi. (Korkiasaari & Söderling 2007, 240–241; Rapo 2011.)

Puhuttaessa maahanmuuttajasta voidaan käyttää erilaisia käsitteitä, joista yleisimpinä voidaan mainita maahanmuuttaja, maahanmuuttajataustainen, ulkomaalaistaustainen, vieraskielinen ja siirtolainen. (Rapo 2011). Honkatukia ja Suurpää (2007) pohtivat maahanmuuttajuuden määritelmää ja sen herättämiä mielikuvia. Maahanmuuttajuus on käsitteenä pulmallinen ja voi tuoda mukanaan luokittelevan leiman, eivätkä maahanmuuttajanuoret usein itse tunnusta käsitettä omakseen. On relevanttia pohtia, miksi ei puhuta pelkistä nuorista vaan halutaan käyttää maahanmuuttaja -käsitettä erittelemään tarkemmin tiettyä joukkoa nuorista. (Honkatukia & Suurpää 2007, 33–34.) Maahanmuuttajakäsitteellä ei haluta korostaa nuorten erilaisuutta vaan tuoda esille nuorten monikulttuuriset elämänvaiheet ja niiden mukanaan tuomat haasteet sekä rikkaudet (Säävälä 2011, 9). Tässä kehittämishankkeessa käytetään käsitettä maahanmuuttajanuori, jonka vuoksi käsitettä on tarkasteltava paitsi maahanmuuttajuuden myös nuoruuden näkökulmasta.

Nuoruus on erityinen elämänvaihe, jonka pituus vaihtelee riippuen yksilöstä ja kulttuurista, jossa nuori kasvaa. Se, miten kauan muiden mielestä nuoren on hyväksyttävää viettää nuoruuttaan, on kulttuurisidonnaista. Länsimaalaisessa kulttuurissa nuoruuden läpikäymiselle hyväksytään pidempi

ajanjakso, kun taas esimerkiksi monissa itämaisissa kulttuureissa aikuistuminen tapahtuu nuorempana työhön lähdön tai avioliiton myötä. Kuitenkin kulttuurista huolimatta myös saman perheen sisällä nuoruusajan pituus ja voimakkuus voi vaihdella suuresti esimerkiksi sisarusten kohdalla. Lisäksi eri aikoina eletty nuoruus näyttäytyy erilaisena ja saa erilaisia merkityssäitä. (Aaltonen, Ojanen, Vihunen & Vilén 2003,13.)

Nykyisessä nuorisolaissa (72/2006) nuoreksi määritellään kaikki alle 29-vuotiaat. Varsinaisesti nuoruuden alkamiselle ei ole määritelty alaikärajaa vaan nuoruuden alkaminen on kunkin kohdalla yksilöllistä ja riippuu yksilön omasta kehitystasosta. Nuoruus elämänvaiheena ja uusina mahdollisuuksina näyttäytyy vastuun harjoittamisena, johon kuuluvat olennaisina osina myös edesvastuullisuus omista teoistaan sekä fyysisten ja henkisten muutosten läpikäyminen. Nuoruusvaiheessa etsitään oman elämänsä merkitystä ja lapsesta kasvaa hiljalleen aikuinen, jolla on oma persoonallisuus, ulkomuoto sekä sosiaalinen ympäristö, joka omalta osaltaan vaikuttaa nuoren kehitykseen. (Aaltonen ym. 2003, 13–14; Nuorisolaki 72/2006, 2 §.)

Tässä kehittämishankkeessa nuoreksi määritellään nuorisolain mukaisesti alle 29-vuotiaat henkilöt. Kehittämishankkeen tietoperustassa nuorilla käsitetään 15–29-vuotiaita henkilöitä. Kehittämishankkeessa toteutetuissa haastatteluissa nuoret olivat 18–29-vuotiaita. Lisäksi kehittämishankkeen tuotoksena syntyi palvelu yli 15-vuotiaille, siksi nuorista puhuttaessa voidaan tässä työssä ikähaitariksi määritellä 15–29-vuotiaat nuoret.

3.2 Sosiaaliset verkostot ja sosiaalinen pääoma

Tarkasteltaessa maahanmuuttajanuorten sosiaalisia verkostoja on ymmärrettävä siihen liittyvien käsitteiden merkityksen sekä niiden väliset suhteet. Verkosto-käsite voidaan ymmärtää eri tavoin vakiintuneiksi ja eriasteisiksi sosiaalisiksi suhteiksi toisistaan riippumattomien toimijoiden välillä, jotka

ovat järjestäytyneet yhteisen intressin ympärille. Jotta verkostosuhteet voivat muodostua, tulee keskinäinen riippuvuus eri toimijoiden välillä hyväksyä ja ymmärtää. (Linnamaa & Sotarauta 2000, 3.) Yleisesti verkostoa voidaan kuvata yksikköjen joukkona, jota yhdistää niiden väliset siteet (Miettinen, Toikka, Tuunainen, Lehenkari & Freeman 2006, 6).

Tarkemmin verkosto-käsite voidaan jakaa neljään eri kategoriaan: yleinen, sosiaalinen, taloudellinen ja kohteellinen verkosto (Miettinen ym. 2006, 6). Sosiaalisilla verkostoilla käsitetään kaikki ne sosiaaliset suhteet, joita nuorella on. Näihin kuuluvat ystävien, perheen ja sukulaisten lisäksi muun muassa myös ne suhteet, joita nuori on luonut vapaa-ajan harrastusten kautta. Sosiaaliset verkostot käsittävät myös nuoren lähiympäristöön ja siinä asiointiin liittyvät tahot, kuten ruokakaupat, Kansaneläkelaitoksen ja työvoimatoimiston. Kartoitettaessa nuoren sosiaalista verkostoa, on tarkoitus saada tietoa nuoren kyvystä pitää yhteyttä sekä nuorelle itselleen tärkeisiin henkilöihin, että viranomaistahoihin. Usein itsenäistyvälle nuorelle tämän kaltaiset tilanteet ovat uusia ja monet kokevat ne haastavina osina itsenäistymistä. (Laaksonen 2004, 36–40.) Sosiaalisen verkoston avulla voidaan kuvata ihmissuhteiden kokonaisuuksia ja vuorovaikutusta, jotka voidaan merkitä esimerkiksi verkostokarttaan. Sosiaaliselle verkostolle ominaista on, että se vaihtelee ajan ja tilanteiden mukaan sekä rakentuu jokaisessa vuorovaikutustilanteessa uudestaan. (Seikkula 1994, 16, 23–24.)

Maahanmuuttajanuoren sosiaaliset verkostot voivat saada erilaisen merkityksen kuin kantasuomalaisen nuoren verkostot. Suomessa perheen määritelmä nähdään suppeana, joka ulottuu koskemaan vain ydinperhettä, johon nähdään kuuluvan puoliso ja alaikäiset lapset. Usein maahanmuuttajilla määritelmä perheestä on laajempi, joka yleisesti käsittää vanhempien lisäksi myös isovanhemmat ja muut sukulaiset. (Säävälä 2011, 14.) Lisäksi maahanmuuttajan puhuessa esimerkiksi tädeistä, sedistä tai serkuista, ei

hän välttämättä tarkoita samanlaista biologista yhteyttä kuin, mitä on suomalaisessa yhteiskunnassa totuttu ymmärtämään vaan henkilö saattaa olla esimerkiksi läheinen ystävä (Haapasaari & Korhonen 2013, 10, 70).

Maahanmuuttajanuoren muodostaessa sosiaalisia verkostoja kielitaidon merkitys korostuu. Uuden kielen oppiminen on yksilöllistä ja suomenkielentaidot vaihtelevat eri maahanmuuttajaryhmissä. Kielen oppimiseen vaikuttavat iän lisäksi tausta ja lähtökohdat. Maahanmuuttajan kielen oppimiseen vaikuttaa minkälaisessa vuorovaikutuksessa maahanmuuttaja on kantaväestön kanssa ja saako hän tukea uuden kielen oppimisessa. (Latomaa, Pöyhönen, Suni & Tarnanen 2013, 164.)

Sosiaaliset suhteet kantasuomalaiseen väestöön ovat usein maahanmuuttajille vaikeita muodostaa ja kontaktin luominen on helpompaa luontevassa ympäristössä, kuten työelämässä (Tiilikainen 2008, 79). Jaakkolan ja Reuterin (2007) mukaan maahanmuuttajien verkostot kantasuomalaisiin nähdään muita kontakteja hyödyllisempänä sosiaalisen pääoman näkökulmasta. Tutkimuksen mukaan ne entisen Neuvostoliiton alueelta tulleet naiset, jotka ystäväystyivät suomalaisiin, olivat korkeammassa sosioekonomisissa asemissa kuin ne naiset, joiden sosiaaliset verkostot koostuivat pelkästään muista maahanmuuttajista. Kantasuomalaiset verkostot voidaan nähdä maahanmuuttajille hyödyllisinä myös tiedonvälityksen näkökulmasta, sillä kantasuomalaisilla on usein enemmän valmiuksia auttaa maahanmuuttajia paremmin työn haussa ja ohjauksessa. (Jaakkola & Reuter 2007, 352.)

Sosiaalisilla suhteilla nähdään olevan tärkeä rooli myös nuorten identiteetin muodostumisessa. Nieminen (2015) tarkastelee pro-gradussa hip-hop-kulttuurin ja sen harrastamisen merkitystä nuorten maahanmuuttajien identiteetin muodostuksessa. Tutkimuksessa ystävyysuhteilla nähdään olevan merkittävä rooli nuorten henkisen hyvinvoinnin rakentumisessa ja suomalaiseen yhteiskuntaan integroitumisessa. Harrastuksen avulla nuo-

rella on mahdollisuus tutustua kantaväestöön, jonka vaikuttavat syrjäytymistä ennaltaehkäisevästi sekä vahvistavat nuoren itsetuntoa ja nuorten keinoja ilmaista itseään. (Nieminen 2015, 19.)

Sosiaalisten verkostojen ja sosiaalisten suhteiden käsitteet kytkeytyvät merkittävästi sosiaalisen pääomaan (Pehkonen 2006, 37). Sosiaalista pääomaa voidaan tarkastella suppeasti, jolloin se koostuu ihmisten omaksumista normeista ja vuorovaikutussuhteista. Laajemmassa tarkastelussa sosiaalisen pääomaan nähdään sisältävän myös instituutioista, arvoista ja asenteista sekä ihmisten välisistä vuorovaikutussuhteista. (Hjerppe 2005, 107.) Sosiaalista pääomaa voidaan kuvailla ihmisten kyvyllä toimia yhdessä yhteisten päämäärien saavuttamiseksi, jossa korostuvat ihmisten väliset sosiaaliset verkostot ja luottamuksellisuus (Ruuskanen 2002, 6; Poikela 2005, 14). Luottamusta pidetään sosiaalisen pääoman näkökulmasta hyvin keskeisenä käsitteenä, koska se nähdään ihmisten välisen yhteistyön ja vuorovaikutuksen edistäjänä (Ilmonen 2004, 122). Muita pääomakäsitteitä ovat taloudellinen, inhimillinen ja kulttuurinen pääoma (Forssander 2013, 230).

Sosiaalisella pääomalla nähdään olevan merkittävä vaikutus nuorten hyvinvointiin. Ellosen (2008) väitöskirjassa tarkastellaan nuorten masentuneisuutta. Tutkimuksessa todetaan, että nuoren hyvinvointi lisääntyy ja masentuneisuus vähentyy, mitä enemmän nuoret saavat osakseen sosiaalista tukea ja kontrollia. (Ellonen 2008, 185.) Helsingin peruskoulujen 8. ja 9. luokilla on tutkittu oppilaiden kokemuksia koulun toimintakulttuurin yhteisöllisyydestä. Tutkimuksessa ilmenee, että yhteisöllinen toimintakulttuuri ja opiskeluyhteisön vuorovaikutus edistävät nuorten hyvinvointia, koulussa jaksamista, hyvää koulumenestystä ja sosiaalisia taitoja. (Roine, Puusniekka, Luopa, Kinnunen & Jokela 2011.)

3.3 Osallisuus ja aktiivinen kansallisuus

Perusoikeuksien edistämisvelvollisuudesta on määritelty Suomen perustuslaissa, jonka mukaan julkisen vallan velvoitetaan edistävän yksilön mahdollisuuksia osallistua yhteiskunnalliseen toimintaan ja vaikuttavan häntä koskevaan päätöksentekoon (Suomen perustuslaki 731/1999, 2 §). Nuorten osallisuutta ja aktiivista kansalaisuutta korostetaan erityisesti Kotoutumislaisissa, mutta siitä on määrätty myös muissa lainsäädännöissä. Sosiaalihuoltolaisissa (1301/2014) painotetaan lasten ja nuorten osallisuutta, asiakaslähtöisyyttä ja palveluiden ennaltaehkäiseviä toimenpiteitä (Sosiaalihuoltolaki 1301/2014, 6 §, 9 §, 10 §). Nuorisolaisissa (72/2006) pyritään tukemaan nuoren kasvua ja itsenäistymistä, edistämään nuorten aktiivista kansalaisuutta ja sosiaalista vahvistamista sekä parantamaan heidän kasvu- ja elinolojaan. Nuorisolakia ohjaavat arvot ovat yhteisöllisyys, yhteisvastuu, yhdenvertaisuus ja tasa-arvo, monikulttuurisuus ja kansainvälisyys, terveet elämäntavat sekä ympäristön ja elämän kunnioittaminen. Aktiivisella kansalaisuudella tarkoitetaan kaikille nuorille tarkoitettua tavoitteellista toimintaa kansalaisyhteiskunnassa, joka voi olla harrastamista, osallistumista, leikkiä ja iloa. Aktiivinen kansalaisuus nähdään yhteisön jäsenyytenä, yhteiskunnallisena aktivismina tai elämäntapavalintoina. Sosiaalisella vahvistamisella viitataan nuorten elämäntaitoja parantaviin ja syrjäytymistä ehkäiseviin toimenpiteisiin. (Nuorisolaki 2006/72, 1 §, 2 §.)

Osallisuuden ja aktiivisen kansalaisuuden käsitteillä on paljon yhteistä, sillä niissä kummassakin korostuvat yhteisössä kuulumisen ja vaikuttamisen periaatteet (Kiilakoski, Gretscher & Nivala 2012, 18). Tarkemmassa tarkastelussa aktiivisella kansalaisuudella tarkoitetaan osaamista ja halua toimia tavoitteellisesti yhdessä erilaisissa verkostoissa itsensä ja toisten parhaaksi. Lisäksi sitä voidaan kuvailla halulla kehittää omaa osaamista ja ammattitaitoa sekä halulla jakaa oppimaansa muille. (Saloniemi 2011, 12.)

Osallisuus käsitteenä on ollut jo pitkään osana yhteiskunnallisesta keskustelua, mutta sille on vaikea löytää yhtä tiettyä määritelmää (Kiilakoski ym.

2012, 14; Kiilakoski 2007, 10). Nivala ja Ryyänen (2013) näkevät osallisuuden laaja-alaisena käsitteenä, joka kuvaa ihmisen ja yhteisöjen sekä ihmisten ja yhteiskunnan välistä suhdetta. Ihmisen hyvinvoinnin peruselementteihin sisältyy tunne ja kokemus omasta merkityksestä osana jotain yhteisöä ja yhteiskuntaa. Osallisuus liittyy vahvasti myös demokratiaan, jonka elinvoimaisuus tarvitsee ihmisiä, jotka sitoutuvat yhteiskunnan tasa-arvoisuuden ja oikeudenmukaiseen rakentamiseen. (Nivala & Ryyänen 2013, 10.)

Toisaalta osallisuutta voidaan hahmottaa myös vastakäsitteiden avulla, jolloin on mahdollisuus tarkastella, mitä osallisuus ei ole. Osallisuuden vastakohtana nähdään osattomana olemista yhteiskunnan toiminnasta, jolloin se voi tarkoittaa syrjäytymistä yhteiskunnasta. Jos osallisuus on vahvasti sidoksissa yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen ja aktiiviseen kansalaisuuteen, voidaan puhua passiivisuudesta. Toisaalta osattomuus voidaan kuvailla myös välinpitämättömyytenä, jolloin yksilöllä ei ole tarvetta toimia tai olla osana yhteisön toimintaa tai vieraantumisena, jolloin yksilön suhtautuminen itseensä ja ympäröivään todellisuuteen on kadonnut. (Kiilakoski 2007, 11–12.)

Nuorten näkökulmasta osallisuus näyttäytyy mahdollisuutena vaikuttaa sekä vahvistaa yhteisöllisyyttä. Olennaista osallisuudessa on, että nuorella on kokemus siitä, että hän voi vaikuttaa ja saada aikaan muutoksia siinä yhteisössä, mihin hän kuuluu. Tärkeää on myös, että jokainen nuori tulee kuulluksi ja kokee itsensä arvokkaaksi osaksi yhteisöä, jolloin osallisuus ei kohdistu pelkästään syrjäytymisvaarassa oleviin nuoriin. Parhaimmillaan osallisuus vahvistaa sosiaalisia suhteita ja tukee yhteisöllisyyttä. (Kiilakoski ym. 2012, 15–17.) Sosiaalinen verkostoituminen ja yhteisiin toimintoihin osallistuminen tuottavat sosiaalista pääomaa, jossa korostuu erityisesti nuoren oma aktiivisuus. Yhteiskunnallinen aktiivisuus nähdään tärkeänä tekijänä maahanmuuttajan kotoutumisessa. (Valtonen 2008, 53.)

Maahanmuuttajaa helpottavat uuteen kotimaahan sopeutumisessa sosiaalinen aktiivisuus, sosiaaliset suhteet ja tunne yhteiskunnan osallisuudesta (Pehkonen 2006, 37–38). Maahanmuuttajan kotoutumisen onnistumiseen vaikuttaa paljolti hänen henkilökohtainen kokemus ympäröivän yhteiskunnan asenteesta maahanmuuttoa kohtaan. Yleinen kokemus yhteiskunnan hyväksynnästä auttaa arjen sujuvuudessa ja helpottaa yhteiskunnallista osallistumista ja työllistymistä. (Lumio 2011, 58.) Ympäristön myönteisellä suhtautumisella nähdään olevan vaikutusta maahanmuuttajien osallisuuden tukemisessa. Yhteiskunnassa vallitseva asenneilmapiiri sekä sosiaaliset vuorovaikutustilanteet kantaväestön kanssa vaikuttavat siihen, miten maahanmuuttajat kokevat omat vaikutusmahdollisuutensa sekä pysyvyyden ja yhteenkuuluvuuden tunteen. Positiiviset kokemukset luovat edellytykset aloitteellisuudelle. (Pehkonen 2006, 27–28; Perhoniemi & Jasinskaja-Lahti 2006, 80.)

Suomalaisten asenteet maahanmuuttoa kohtaan ovat muuttuneet suopeammiksi viimeisten vuosikymmenten aikana, vaikka viimeisten vuosien aikana asenneilmapiiri onkin muuttunut negatiivisempaan suuntaan. Suomalaisten suhtautuminen ulkomaalaisiin muuttui 1990-luvun laman jälkeen positiivisemmaksi, vaikka väestöryhmien väliset erot olivat suuret ja eri kanallisuuksiin suhtauduttiin eri tavoin. (Jaakkola 2009, 79.) 2010-luvun alusta maahanmuuttovastaisuus on lisääntynyt, jonka seurauksena on ollut havaittavissa vastakkainasettelua eri ryhmien välillä (Avonius 2016, 66–67). Esimerkiksi vuoden 2010 nuorisobarometrin mukaan 15–29-vuotiaiden nuorten asenteet maahanmuuttoa kohtaan olivat muuttuneet aiempaa kriittisemmiksi ja yhä harvempi nuori koki kulttuurisen suvaitsevuuden lisääntyneen (Myllymäki 2010, 39, 92).

Vuonna 1987 - 2003 tehdyssä tutkimuksessa selvitettiin suomalaisten suhtautumista eri syistä ja eri maista muuttavaan ulkomaiseen työvoimaan sekä pakolaisiin. Tutkimuksessa ilmeni, että kantasuomalaisten henkilökohtaiset kontaktit lisäsivät myönteistä suhtautumista lisääntyvään maa-

hanmuuttoon ja vähensivät maahanmuuttoon liitettäviä uhkakuvia. (Jaakkola 2009, 5,17–18, 28.) Vuoden 2014 European Social Surveyyn tilastollisessa analyysissä suomalaisten maahanmuuttovastaisista asenteista tehdystä tutkimuksista saatiin samankaltaisia tuloksia. Tulosten mukaan maahanmuuttajiin kohdistuvat ennakkoluulot ja negatiiviset asenteet vähenivät, jos suomalaisilla oli läheisiä maahanmuuttajakontakteja. (Avonius 2016, 67–68.) Tutkimukset tukevat kontaktiteoriaa, joka perustuu ajatukseen siitä, että ryhmien väliset kontaktit vähentävät ennakkoluuloja. Toisin sanoen, mitä enemmän kontakteja kantaväestöllä on maahanmuuttajiin, sitä positiivisemmin he suhtautuvat maahanmuuttajiin. (Jaakkola 2005, 185.)

3.4 Vapaa-ajan toiminta yhteisöllisyyden tukena

Viime vuosien ajan nuorisotyöttömyys, nuorten pahoinvointi sekä heidän ulkopuolisuuden tunne ovat kasvaneet yhteiskunnassamme. Puuttuva tai riittämätön tuki, ongelmien pitkittyminen ja kasautuminen ovat johtaneet nuorten väliseen polarisaation syvenemiseen. Nuorten hyvinvoinnin kannalta keskeistä on hyvinvoinnin vahvistaminen. Nuorten yhteiskunnallinen osallisuus edistää aktiivista kansalaisuutta, hyvinvointia, kouluttamista ja estää syrjäytymistä. Ennaltaehkäisevän toiminnanmuotoja ovat yhdistys- ja järjestötoiminnassa, koulutuksessa, liikunta- ja kulttuuriharrastuksissa sekä vapaaehtoistyössä. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2010, 8.)

Tällä hetkellä Suomessa haasteena on, ettei yhteiskunta pysty vastaamaan nuorten yksilöllisiin tarpeisiin eikä nuori tällöin onnistu kiinnittymään yhteiskuntaan. On todettu, että yhteisöt tukevat nuoria jopa paremmin kuin yhteiskunnalta saatava tuki ja kontrolli. Yhteisöt auttavat sosiaalisten suhteiden muodostamisessa ja identiteetin rakentumisessa ja sitä kautta yksinäisyyden ja syrjäytymisen ennaltaehkäisyssä. (Vaattovaara 2012, 155.) Esimerkiksi monikulttuurisuus voidaan nähdä voimavarana yhteisöllisyyden näkökulmasta, sillä kulttuurilla ja sen tuomalla harrastustoiminnalla nähdään olevan suuri merkitys maahanmuuttajanuorten verkostoitumisen näkökulmasta. (Vuorio-Palmumaa 2011.)

Nuorisobarometri 2015 –kyselytutkimuksessa on kartoitettu 15–29-vuotiaiden nuorten arjenhallinnan eri ulottuvuuksia. Tulosten mukaan taloudelliset, sosiaaliset ja arkeen liittyvät asiat nivoutuivat vahvasti yhteen. Ne nuoret, joilla oli taloudellisesti parempi toimeentulo, pitivät säännöllisemmin yhteyttä ystäviin, kokivat vähemmän yksinäisyyttä ja olivat aktiivisimpia liikkuja, kuin ne nuoret joilla oli heikompi toimeentulo. Heikko toimeentulo aiheutti myös nuorille muita arjen ongelmia, sillä joka kolmas joutui jättämään harrastuksen aloittamatta ja joka kuudes kaverin tapaamatta rahapulasta. Lapsuudenkodilla nähtiin oleva merkittävä vaikutus nuoriin, koska siellä nuoren saama tuki ja voimavarat auttoivat nuorta arjessa selviytymiseen. (Myllymäki 2015, 59, 225.)

Nuorisobarometri 2015-tutkimuksessa kartoitettiin myös nuorten yhteisöllisyyttä ja sitä kautta nuorten välistä yhteydenpitoa. Tutkimuksen mukaan puhelimesta ystävien kanssa puhuvien nuorten osuus on laskenut ja vain reilut puolet tapaa kavereita kasvotusten. Vaikka 40 prosenttia nuorista on edelleen päivittäin puhelinyhteydessä ystäviin, on 75 prosentille näistä nuorista nettiyhteydenpito kuitenkin suosituin tapa pitää yhteyttä ystävien kesken. Kaikista aktiivisempia käyttäjiä ovat alle 20-vuotiaat nuoret, mutta 20–29-vuotiaiden nettiyhteydenpito on tiivistynyt viimeisten vuosien aikana ja näin ollen ikäryhmien väliset erot ovat kaventuneet. (Myllymäki 2015, 78, 225).

Nuorisobarometri 2015 ilmeni, että joka kolmannes vastaajista kokee ainakin joskus yksinäisyyttä. Usein yksinäisyyden tunnetta kokee noin neljä prosenttia kaikista nuorista. Vaikka erilaiset yhteydenpitotavat näyttävät tukevan toinen toistaan, nähdään yhteydenpitotavoista eniten suojaavaa vaikutusta yksinäisyyden tunteen kokemiseen olevan ystävien kanssa kasvotusten tapaamisella. Puhelimesta puhumisella ja nettiyhteydenpidolla nähdään olevan myönteisessä yhteydessä kasvotusten tapaamisen kanssa. Kuitenkin säännöllinen puhelimesta puhuminen on nettiyhteydenpitoa vahvemmin yhteydessä ystävien tapaamiseen kasvotusten sekä suoja

paremmin nuoria yksinäisyyden tunteelta. Erityisesti poikien osalta puhe-
linaktiivisuus edesauttaa säännöllisiä tapaamisia kasvatusten ystävien
kesken. Säännöllistä nettiyhteyttä ystävien kesken pidetään tärkeänä ja
sillä on havaittavissa vaikutusta siihen, kuinka usein nuoret näkevät toisi-
aan, sillä nuoret vaihtavat kuulumisia ja sopivat tapaamisia verkossa.
Nuorten säännöllisellä nettiyhteydenpidolla nähtiin olevan myös yhteys hy-
vien ja luotettujen ihmissuhteiden syntyyn. Ne nuoret, jotka eivät olleet net-
tiyhteydessä ystäviin, huomattiin olevan kohonnut riski jäädä sivuun jäämi-
selle sosiaalisen elämänä osalta. (Myllymäki 2015, 79, 84-85.)

Liikunnan ja urheilun nähdään edistävän maahanmuuttajien kotoutumista.
Liikunta tukee ja edistää sosiaalista, psyykkistä ja fyysistä hyvinvointia ja
on näin ollen tärkeä onnistuneen integraation kannalta. Liikunnan harras-
taminen voi madaltaa kulttuurien välisiä raja-aitoja ja sen avulla voidaan
edistää ihmisten kohtaamisia. Erilaisista kulttuureista tulevilla ihmisillä on
liikunnan avulla mahdollisuus luontevaan kanssakäymiseen kantaväestön
kanssa. Kohtaamiset kantasuomalaisten kanssa edistävät maahanmuutta-
jan yhteiskuntaan kuulumista ja osallistumista. Parhaimmillaan liikunta voi
toimia yhteenkuuluvuutta edistävänä tekijänä myös toiseen suuntaan. Täl-
löin kantasuomalaisilla on mahdollisuus omaksua muiden kulttuureiden
ominaispiirteitä. (Zacheus 2011, 10; Maijala & Fagerlund 2012, 8.)

Yleisin liikuntaa haittaava tekijä maahanmuuttajien keskuudessa on liikun-
taharrastusten kustannukset, mikä saattaa osittain selittyä maahanmuutta-
jien korkealla työttömyysasteella (Zacheus 2011, 12-13). Suomessa asu-
vien maahanmuuttajien työttömyys on viimeisen vuosikymmenen aikana
parantunut, vaikka edelleen vuonna 2013 maahanmuuttajien työttömyys-
aste oli yli kaksinkertainen verrattuna kantasuomalaisiin (Eva 2015, 37).
Kustannuksiin voivat vaikuttaa myös kulttuuriset erot liikuntaharrastuksista
ja niiden kustannuksista. Maahanmuuttajat eivät välttämättä ole tottuneet
maksamaan liikuntaharrastuksesta aiemmin kotimaassa, koska siellä lii-
kunta ei usein ole ollut yhtä organisoitua kuin Suomessa. Muita esteitä ak-

tiiviselle liikkumiselle ovat ystävien puute, heikko kielitaito ajanpuute, perheen tarpeet sekä naisten ja miesten yhteiset liikuntaryhmät. Parhaat edellytykset liikunnan harrastamiseen ovat niillä maahanmuuttajilla, joilla oman kotimaan liikuntakulttuuri poikkeaa kaikista vähiten suomalaisesta. (Zacheus 2011, 12–13.)

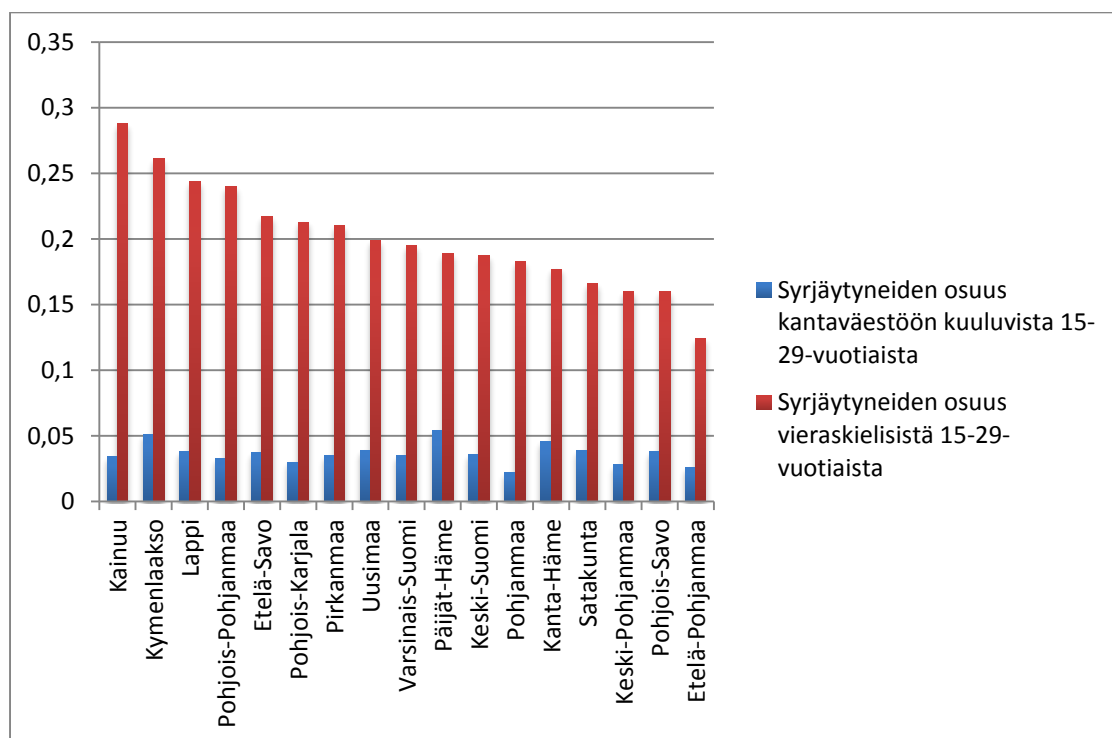
3.5 Maahanmuuttajanuoren riski- ja suojaavat tekijät

Maahanmuuttajatausta tuo mukanaan erilaisia haasteita ja arjen voimavaroja. Maahanmuuttajanuorten parissa tehdään eri tahoilta paljon ennaltaehkäisevää työtä ja pyritään näin edistämään nuorten integroitumista suomalaiseen yhteiskuntaan. Jotta nuoria pystyttäisi tukemaan parhaalla mahdollisella tavalla integroitumisen näkökulmasta ja kohdentaa riskiolosuhteissa eläville nuorille oikeanlaista apua, on tärkeää tunnistaa minkälaiset olosuhteet lisäävät riskin suuruutta. Toisaalta pystyäksemme tarjoamaan oikeanlaista ja oikea-aikaista apua tulee meidän myös tunnistaa, mitkä seikat vaikuttavat ennaltaehkäisevästi tai korjaavasti riskiolosuhteiden syntyyn ja kasvuun integroitumisen näkökulmasta. (Helsingin kaupungin sosiaalivirasto 2007, 7.)

Riskitekijäksi voidaan määritellä jokin ominaisuus, olosuhde tai tapahtuma, joka tietyissä olosuhteissa voi lisätä häiriön tai ongelman esiintymistä. Suojaava tekijä on yksilön, lähisuhteiden tai ympäristön ominaisuus, joka toimii suojaavana tekijänä riskitekijöille. Suojaavat tekijät voivat osaltaan pienentää riskitekijöitä ja toimia näin ennaltaehkäisevänä tekijänä riskin synnyssä. Nuoren hyvinvointi ei kuitenkaan ole välttämättä vaarassa, jos häneen kohdistuu yksittäisiä riskitekijöitä silloin, kun hänen elämässä on tarpeeksi suojaavia tekijöitä tarjoamaan riittävän tuen riskitekijöitä vastaan. (Helsingin kaupungin sosiaalivirasto 2007, 7.) Toisesta kulttuurista tulevat nuoret elävät Suomessa usein kahden kulttuurin välissä ja kamppailevat monien haasteiden keskellä, joista kielelliset haasteet ovat näistä vain yksi osa-alue. Riskitekijöiksi voi nousta muun muassa nuoren identiteettiin liittyvät kysymykset sekä perhesuhteiden kulttuurisiin eroavaisuuksiin liittyvät

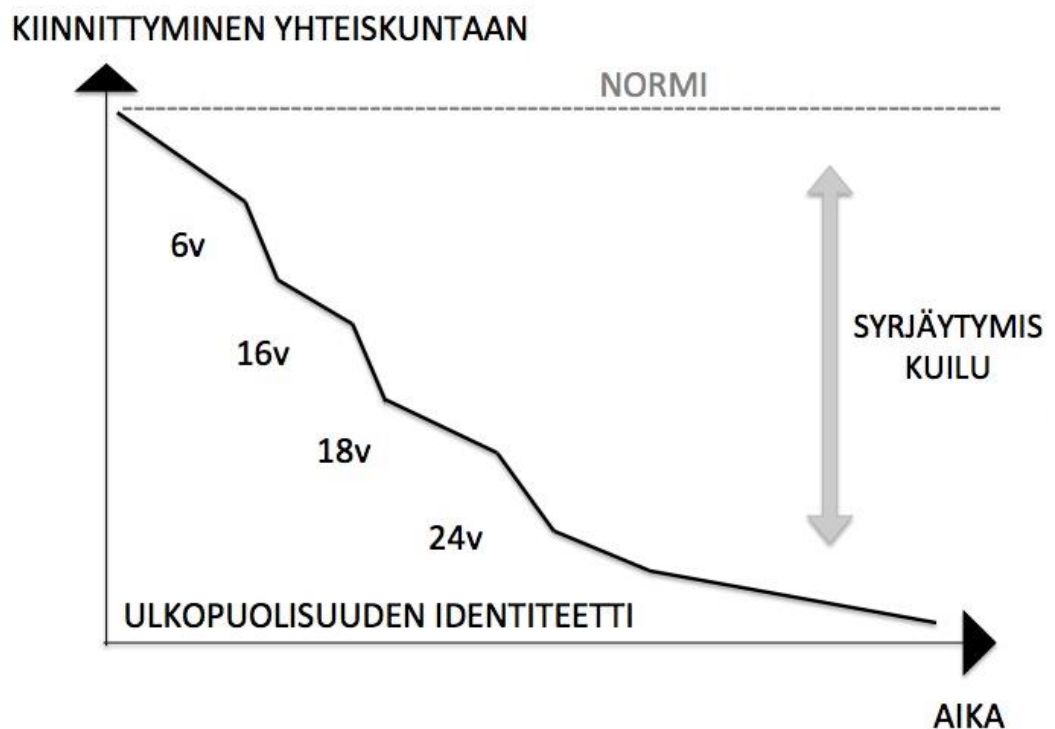
tekijät, jotka voivat osaltaan hidastaa tai hankaloittaa nuoren integroitumista suomalaiseen yhteiskuntaan. (Kypärä & Mäki 2000, 2–6; Säävälä 2011, 68–69.)

Maahanmuuttajanuorilla tiedetään olevan kohonnut riski syrjäytyä yhteiskunnan toiminnasta (Kivijärvi 2015). Kuviossa 1 kuvataan syrjäytyneiden nuorten ja nuorten aikuisten osuutta eri maakunnissa. Kuvioon on otettu mukaan kaikki 15–29-vuotiaat nuoret, jotka asuvat vakituisesti Suomessa, lukuun ottamatta alle seitsemän vuotiaiden lasten äitejä. Tässä tilastossa syrjäytyneeksi lasketaan henkilö, joka ei opiskele tai käy töissä sekä jolla ei ole peruskoulun jälkeistä tutkintoa. Tiedot pohjautuvat tilastokeskuksen työssäkäyntitilastoon. Kuviosta voidaan nähdä, että ympäri Suomea maahanmuuttajanuorilla on kantasuomalaisia verrattuna moninkertainen riski syrjäytyä yhteiskunnan toiminnasta. (Myrskylä 2014, 13.)

KUVIO 1. Syrjäytyneiden nuorten ja nuorten aikuisten osuus maakunnittain (mukaillen Myrskylä 2014,13.)

Syrjäytyminen aiheutuu jatkuvasta kokemuksentunteesta siitä, ettei yksilö saa riittävästi apua ja tukea. Sosiaalinen epävarmuus aiheuttaa syrjäytymistä ja synnyttää sitä. Syrjäytyminen kulkeutuu helposti sukupolvelta toiselle, jonka vuoksi kierteen katkaiseminen nähdään tärkeänä. Syrjäytyminen tulee yhteiskunnalle kalliiksi sekä sosiaalisesta että taloudellisesta näkökulmasta, jonka vuoksi ennaltaehkäisevien palveluiden kehittäminen syrjäytymisen ehkäisemiseksi on ensiarvoisen tärkeää. Syrjäytymisen ehkäisemisen näkökulmasta on tärkeää toimia riittävän aikaisin, pitkään ja laaja-alaisesti. Tärkeää on vaikuttaa oikeisiin muuttujiin ja oikealla tavalla. Mäkelä (2011) kuvaa syrjäytymisen etenemistä vaiheittain luoden syrjäytymiskuilun, josta voidaan nähdä varhaisen puuttumisen merkityksen tärkeys (Mäkelä 2011, 3,18–21).

KUVIO 2. Syrjäytyminen etenee vaiheittain (mukaiillen Mäkelä 2011,11.)

Helsingin kaupungin sosiaalivirasto (2007) on julkaissut riski- ja suojaavien tekijöiden arviointimallin, jota sovelletaan tässä työssä maahanmuuttajanuorten riski- ja suojaavia tekijöitä kartoittaessa. Arviointimallissa riski- ja

suojaavat tekijät on jaettu lapsen kehityksellisiin tarpeisiin, toimintakykyyn vanhempana sekä perhe- ja ympäristötekijöihin. Kehityksellisten tarpeiden näkökulmasta lapselle tärkeitä tekijöitä ovat hänen terveyteen, käyttäytymiseen, identiteettiin, tunne-elämään, perhesuhteisiin ja sosiaalisiin suhteisiin sekä sosiaalisen ympäristön ymmärtämiseen liittyvät kasvun ja kehityksen osa-alueet. Vanhempien toimintakykyä voidaan arvioida muun muassa huolenpidon, turvallisuuden, oppimisen tukemisen, ohjauksen ja rajojen sekä vakauden ja jatkuvuuden näkökulmasta. Perhe- ja ympäristötekijöihin kuuluvat muun muassa historia ja toimintakyky, perheen näkeminen laajassa merkityksessä, asuminen, työllisyys ja toimeentulo sekä perheen sosiaalinen integroituminen. (Helsingin kaupungin sosiaalivirasto 2007, 6–8.) Tämän arviointimallin avulla voidaan tarkastella maahanmuuttajanuoren elämäntilannetta kokonaisvaltaisesti ja pyrkiä tunnistamaan mahdolliset riskitekijät nuoren elämässä.

Riskiolosuhteita maahanmuuttajanuoren kehityksellisten tarpeiden osalta tarkasteltaessa riskitekijäksi saattaa muodostua monikulttuurisuuden näkökulmasta erityisesti identiteettiin, perhesuhteisiin, sosiaalisiin suhteisiin sekä sosiaalisen ympäristön ymmärtämiseen liittyvät kehityksen osa-alueet. Maahanmuuton myötä perheen rakenteet muuttuvat ja näin haastavat perheen sisäisiä suhteita. Muutokset voivat näkyä naisten ja miesten rooleissa, mutta myös sukupolvien välisinä eroina. (Alitolppa-Niitamo, Söderling & Fågel 2005, 46; Helsingin kaupungin sosiaalivirasto 2007, 6–8.)

Ymmärtääkseen ”mihin kuulun ja kuka olen?”, nuori tarvitsee vahvan käsityksen omasta identiteetistään ja pohtii sitä suhteessa sosiaaliseen ympäristöön. Nuoren identiteetin muokkautuminen tulee ottaa huomioon arvioidessa riskitekijöitä ja suojaavia tekijöitä nuoren elämässä. Identiteetillä tarkoitetaan nuoren jatkuvasti muokkautuvaa ymmärrystä omasta itsestään yksilönä omassa ympäristössä. Tähän kuuluvat nuoren itsetunto, minäkuva, näkemys omista taidoistaan sekä itsensä näkeminen omana yksilönä. Identiteetti muodostuu myös johonkin kuulumisen tunteesta, jossa

tärkeänä osa-alueena on sosiaalisen ympäristön sekä perheen ja kavereiden osoittama hyväksyntä. Etninen tausta, uskonto ja sukupuoli muo-
vat omalta osaltaan nuoren identiteettiä. (Hokkanen 2002, 62.) Verkostoitumisen näkökulmasta nuoren identiteetin rakentuminen on ensiarvoisen tärkeää myös nuoren itsenäistymisen kannalta. Maahanmuuttajataustaisen nuoren elämässä keskeinen itsenäistymiseen vaikuttava tekijä on suomalaisen yhteiskuntaan kiinnittyminen. Nuoren oma käsitys arvoista ja normeista syntyy vertaamalla suomalaista yhteiskuntaa ja kulttuuria vanhempien kulttuuria toisiinsa. (Huovila 2013, 222.)

Mahlokaarto (2010) kuvailee väitöskirjassaan identiteetin muodostumista voimaantumisen näkökulmasta. Voimaantuminen nähdään aktiivisena ja osallistavana prosessina tai prosessin tuloksena, jossa ihminen tai yhteisö pystyy paremmin kontrolloimaan itseään ja vaikuttaa asioihin. Toisin sanoen voimaantuminen merkitsee lisääntyntä tietoisuutta itsestään ja omista mahdollisuuksistaan sekä aktiivisesta osallisuudesta sosiaaliseen ympäristöön. Voimaantumista voidaan tarkastella yksilön ja yhteisön näkökulmasta. Sosiaalisella vuorovaikutuksella ja tuella on tärkeä rooli yksilön voimaantumisessa. Voimaantuminen nähdään vahvistuvan silloin, kun yksilö kokee osallisuutta, arvostusta ja hyväksyntää sekä silloin, kun yksilöllä on mahdollisuus vaikuttaa ja osallistua aktiivisesti yhteisössä. Organisaation yhteiset rakenteet ja päämäärät vaikuttavat siihen, kokeeko henkilö yhteisön osallisuutta ja oikeudenmukaisuutta vahvistavaksi vai ei. (Mahlokaarto 2010, 25, 28, 35.)

Riskitekijöitä ja suojaavia tekijöitä nuoren kehityksellisten tarpeiden näkökulmasta arvioitaessa tulee ottaa huomioon myös maahanmuuttajataustaisen nuoren oma ymmärrys sosiaalisesta ympäristöstä. Tämä luo osaltaan pohjaa nuoren mahdollisuuksille verkostoitua uuteen yhteiskuntaan. Tätä arvioitaessa pyritään selvittämään nuoren ymmärrystä siitä, kuinka muut näkevät hänen olemuksensa ja millainen vaikutelma hänestä syntyy. Sosiaalisen ympäristön ymmärrystä selvitettyä tarkkaillaan muun muassa siisteyteen, ikään, hygieniaan sekä sopivaan pukeutumiseen uskonnon ja

kulttuurin näkökulmasta vaikuttavia tekijöitä. Lisäksi selvitetään nuoren mahdollisuuksia saada opastusta ja mallia perheenjäseniltä tai muilta tahoilta eri tilanteissa. (Helsingin kaupungin sosiaalivirasto 2007, 9.)

Perhesuhteet ja sosiaaliset suhteet ovat yksi osa-alue arvioitaessa riskitekijöitä ja suojaavia tekijöitä nuoren elämässä. Nuorelle on tärkeää omata hyvät ja kestävät ihmissuhteet vanhempiin, sisaruksiin ja mahdollisiin ohjaajiin sekä ystäviin. (Helsingin kaupungin sosiaalivirasto 2007, 9.) Eri kulttuureissa suhtaudutaan perheenjäsenten rooleihin eri tavoin. Esimerkiksi joissakin afrikkalaisissa kulttuureissa vanhemmilla sisaruksilla on suuri vaikutusvalta nuorempiin sisaruksiin ja he toimivat nuoremmille sisaruksille eräänlaisena auktoriteettina. Vanhempien sisarusten mielipiteitä tulee kuunnella ja heitä tulee kunnioittaa. Tämä voi tuoda maahanmuuttajataustaiselle nuorelle suuren haasteen ja saattaa ajaa nuoren ristiriitojen keskelle sekä vanhemman sisaruksen että nuoremman sisaruksen näkökulmasta ja samalla hidastaa tai estää nuoren integroitumista suomalaiseen yhteiskuntaan. (Lazarus 1979, 170–175.)

Vanhemmuuden osalta monikulttuurisesta näkökulmasta haasteeksi saattaa nousta erityisesti ohjauksen ja rajojen asettaminen suomalaisessa yhteiskunnassa, missä nämä rajat saattavat poiketa suurestikin heidän kotimaassaan hyväksytyistä toimintamalleista rajojen asettamisen suhteen. Suomalaisesta kulttuurista poiketen, monissa muissa kulttuureissa vanhemmilla on nuoreen vahva auktoriteetti ja vaikutusvalta vielä aikuisiälläkin. Usein maahanmuuttajalapset ja nuoret omaksuvat tarvittavat taidot uudessa yhteiskunnassa vanhempia nopeammin, kuitenkin vanhemmuuden kannalta tärkeänä pidetään, että myös vanhemmat oppivan uuden kotimaan kielen ja pääsevät kiinnittymään yhteiskuntaan mahdollisimman nopeasti. ((Helsingin kaupungin sosiaalivirasto 2007, 15; Säävälä 2013, 118.)

Maahanmuuttajanuoret ovat saattaneet elää kotimaassaan pitkään ennen Suomeen tuloa. He ovat saattaneet tulla Suomeen yksin, sisarusten, vanhempien tai esimerkiksi tätien tai setien mukana. Vanhemmilta saatu tuki

ja vahvistus ovat olennaisia etnisen taustan omaavan nuoren elämässä, jotta hän pystyisi näkemään etnisyytensä voimavarana. Ilman tätä vahvistusta nuori saattaa jäädä kokemaan stressiä omasta taustastaan, esimerkiksi silloin kun vanhemmat ovat toisessa maassa. (Lapila-Marcus 2010, 70.)

Perhe- ja ympäristötekijät tuovat monikulttuurisesta näkökulmasta katsottuna mukanaan monenlaisia riskiolosuhteille altistavia tekijöitä maahanmuuttajanuoren elämässä. Perheen historia ja toimintakyky sekä perheen merkitys poikkeavat suomalaisista perheistä. Perheen historiaa voidaan katsoa sekä perinnölliseltä että psykososiaaliselta kannalta, kun taas toimintakykyä tarkasteltaessa tulee ottaa huomioon muun muassa perheen elämänkaaren tärkeät tapahtumat ja vanhempien omat lapsuuden kokemukset. Perheen ja nuoren työllisyydellä ja suomenkielentaidolla on suuri merkitys myös perheen sosiaalisen integroitumisen kanssa. Nämä seikat ovat omiaan altistamaan nuoria riskiolosuhteissa elämiselle, mutta parhaimmillaan ne voivat toimia myös suojaavina tekijöinä nuoren elämässä. Selvitettäessä riskitekijöitä ja suojaavia tekijöitä perhe- ja ympäristötekijöiden näkökulmasta nousee perheen merkitys yhdeksi osa-alueeksi. Tämä pitää sisällään kysymyksen, ketkä nuori kokee kuuluvan perheeseen, mikä on olennaista erityisesti monikulttuurisen taustan omaan nuoren kohdalla, jonka biologiset vanhemmat eivät välttämättä ole Suomessa. (Helsingin kaupungin sosiaalivirasto 2007, 15.)

4 KEHITTÄMISPROSESSIN ETENEMINEN

4.1 Kehittämishanke kahdessa syklissä

Kehittämishanke toteutettiin toimintatutkimuksena, joka on 1940-luvulta kehittynyt suuntaus Kurt Lewinin kenttäteorian ja ryhmädynamiikan pohjalta. Toimintatutkimuksen ajatuksena on muuttaa sosiaalista todellisuutta osana tutkimusprosessia sekä tutkia syntyneitä muutoksia ja pyrkiä parantamaan sosiaalisia käytäntöjä. (Lauri 2006, 114–115; Toikko & Rantanen 2009, 29–30.) Tutkimuksen lähtökohtana on jokin ongelma tai yksityiskohta, jota kartoittaessa toiminnan refleктоiva ajattelu laajenee yleisempiin kysymyksiin. Toimintatutkimus lähestymistapana yhdistää teoretiedon ja käytännön kokemuksellisen tiedon, jonka avulla se pyrkii vaikuttamaan havaittuun ongelmaan sekä saamaan aikaan muutosta ja kehittämään olemassa olevia käytäntöjä paremmiksi. Pyrkimyksenä on tuottaa uutta tietoa aiempien käytäntöjen kehittämiseksi. (Heikkinen, Rovio & Kiilakoski 2007, 78; Lauri 2006, 114.) Toimintatutkimuksen tavoitteena on tuottaa tutkimusraportti sekä luoda tutkimuksen pohjalta fyysinen tuotos (Vilkkä 2007, 72).

Tutkimuksellinen lähestymistapa liittyy olennaisesti kehittämisen tavoitteeseen. Kehittämistehtävän luonne vaikuttaa lähestymistavan valintaan. Samassa kehittämishankkeessa voi olla useamman eri lähestymistavan piirteitä. Samoja menetelmiä voidaan käyttää eri lähestymistavoissa. (Ojasalo ym. 2014, 36–39.) Valitsimme toimintatutkimuksellisen lähestymistavan kehittämishankkeelle, koska se tukee kehittämishanketta parhaiten sekä tutkimuksen että kehittämisen näkökulmasta sekä auttaa yhdistämään hankkeen tutkimuksellisen puolen kehittämistyöhön. Toimintatutkimus soveltuu hyvin tutkimukselliseen kehittämistyöhön, jonka perusajatuksena on muuttaa aiempaa toimintaa, jota jäsennetään ja pyritään ymmärtämään tutkimuksen avulla. Uuden tiedon avulla pyritään kehittämään uusia käy-

täntöjä ja samalla parantamaan aiempia käytäntöjä. Toimintatutkimus perustuu ensisijaisesti ihmisen toiminnan tutkimiseen. (Ojasalo ym. 2014, 59–60; Heikkinen ym. 2007, 16–19.)

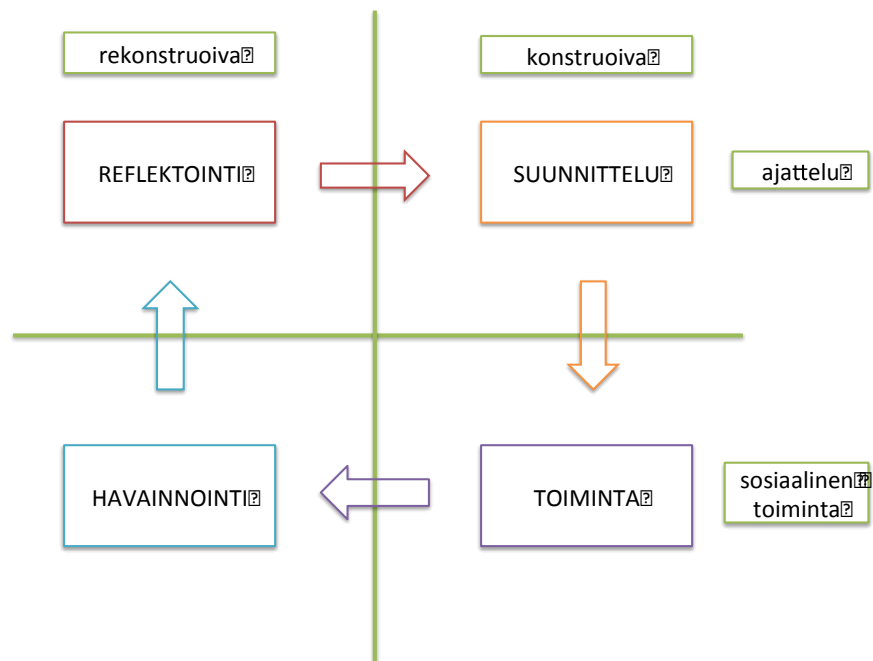
Toimintatutkimuksessa tutkija nähdään aktiivisena jäsenenä osana yhteisöä, joka voi vaikuttaa omalla toiminnallaan tutkimuksen etenemiseen eikä jää vain tutkimuksen ulkopuoliseksi havainnoijaksi. Yksi tärkeimmistä toimintatutkijan tehtävistä on käynnistää muutos kohti sujuvampaa työskentelyä. (Heikkinen ym. 2007, 19–20.) Tutkijan rooli toimintatutkimuksessa on ideaalinen, sillä tutkija voi itse määrittää, millä tavoin hän lähestyy tutkimusta (Kananen 2009, 15). Vilka (2007) jakaa toimintatutkijan kolmen eri roolin taakse: tutkija, ihminen ja muutostavoitteiden aktivoija. Tutkijan rooli näyttäytyy osallistavan havainnoin ja tutkimusaineiston keräämisen näkökulmista, kun taas ihmisen rooli määräytyy tutkijan persoonan mukaan. Tutkimuskohteen jäsenet pyritään saamaan muutostavoitteisiksi, jolloin muutostavoitteisen aktivoijan rooli tukee tätä prosessia. (Vilka 2007, 70–72.)

Tässä kehittämishankkeessa tutkijat toimivat organisaation ulkopuolisina eikä sisäisinä työntekijöinä. Tutkijoiden rooli näyttäytyi haastatteluiden aikana osallistavan havainnoinnin muodossa, jolloin kielellä, eleillä ja liikkeillä oli merkitys luontevan tilanteen syntymiseen ja kommunikointiin haastateltavien kanssa. Myös ihmisenrooli ja persoona tulivat esiin kasvokkain tapahtuvissa haastattelutilanteissa. Toimintatutkijat toimivat kehittämishankkeen aikana muutostavoitteisten aktivoijien roolissa osallistamalla kehittämistyöhön tapaamisten, aineistonkeruun ja analysoinnin sekä raportoinnin ja kehittämishankkeessa syntyneen tuotoksen muodossa.

Toimintatutkimuksen kehittämisprosessi nähdään usein jatkuvana syklinä eli spiraalina. Tämä kehittämishanke toteutettiin kahdessa toimintatutkimuksellisessa syklissä. Kehittämistoiminnan tehtävä toteutuu kehässä, jossa on neljä vaihetta: suunnittelu, toiminta, havainnointi ja reflektointi. Suunnitteluvaiheen aikana lähdetään kehittelemään ja suunnittelemaan

uutta toimintamallia, jota toteutetaan toimintavaiheessa. Toimintavaiheessa uutta toimintamallia havainnoidaan, jonka pohjalta sitä pyritään refleктоimaan erilaisista näkökulmista ulkopuolisen tarkkailijan silmin. (Heikkinen 2010, 33–35.) Ensimmäisen kehän jälkeen prosessi jatkuu, jonka seurauksena on uusia kehiä, jotka sisältävät edeltä mainitut vaiheet. Useat peräkkäin toteutetut kehät muodostavat siis spiraalin. Kehissä syntyneet tulokset asetetaan spiraalimallissa aina uudestaan arvioitavaksi. Näin ollen kehittämistoiminta on jatkuva prosessi, jonka arvioinnin tarkoituksena on täsmentää edeltäviä vaiheita. (Heikkinen ym. 2007, 16–19; Toikko & Rantanen 2009, 64–67.)

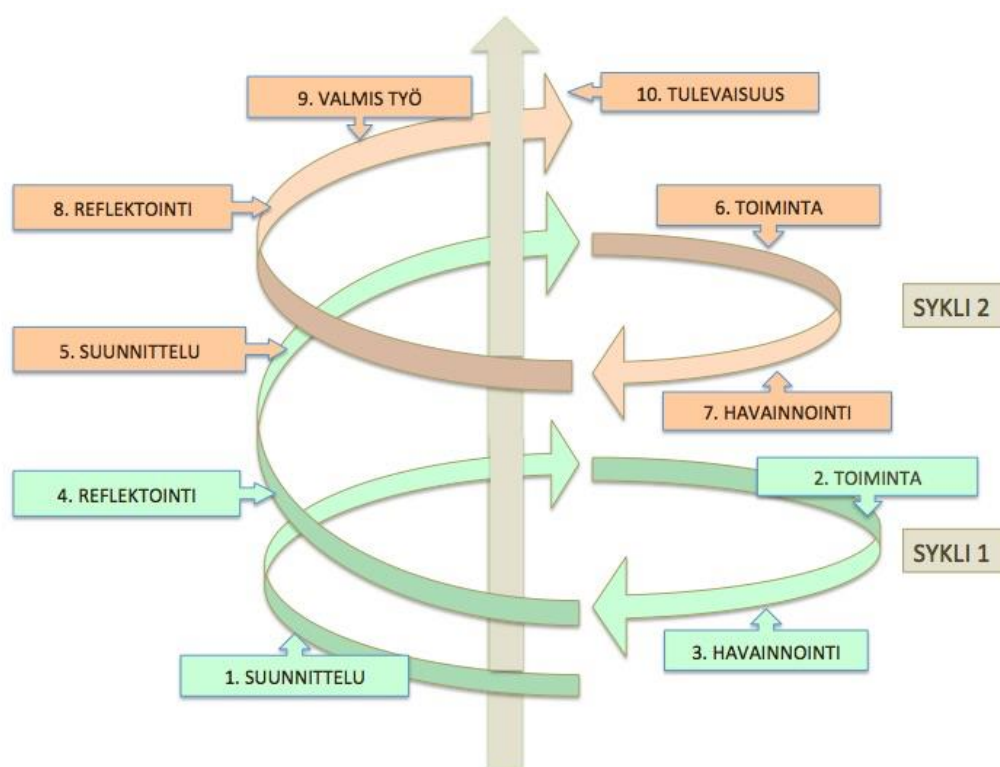
Kuviossa 3 kuvataan toimintatutkimuksen sykli. Toimintatutkimus voidaan aloittaa mistä tahansa syklin vaiheesta. Tässä kehittämishankkeessa edetään sykleittäin suunnittelusta toimintaan, havainnointiin ja refleктоintiin. Suunnittelu- ja toimintavaihe ovat konstruoivia vaiheita, joissa rakennetaan uutta ja suunnitellaan tulevaisuutta sekä käytetään toiminnallisia elementtejä. Rekonstruoivissa vaiheissa eli havainnointi- ja refleктоintivaiheissa keskitytään aiemman toiminnan havainnointi- ja arviointityöhön. Peräkkäiset syklit muodostavat toimintatutkimuksen spiraalin, joka pyörteen tavoin ohjaa tekijöitä uuden kehittämisen pariin. Ajattelu ja toiminta nivoutuvat yhteen suunnittelun, toiminnan, havainnoinnin, refleктоinnin ja uudelleen suunnittelun kautta jatkuvina kehinä. (Heikkinen ym. 2007, 80–82.)

KUVIO 3. Toimintatutkimuksen sykli (mukaillen Heikkinen 2010, 79)

Kehittämishankkeen kehittämisprosessit muodostavat kaksi sykliä, joita kuvataan spiraalimallin avulla. Kuvio 4 esittää toimintatutkimuksen spiraalimaista olemusta. Syklit muodostavat erilaisia vaiheita, jotka etenevät ja vaihtelevat kehämäisesti (Heikkinen ym. 2007, 78). Ensimmäisessä syklistä tutkimuksellista kehittämishanketta toteutetaan teorian ja haastatteluiden muodossa, jonka kulku kuvataan luvussa viisi.

Kehittämishankkeen toinen sykli käynnistyi ensimmäisen syklin tulosten pohjalta, joiden perusteella lähdettiin suunnittelemaan ja kehittämään uutta palvelua maahanmuuttajanuorten sosiaalisten verkostojen tukemiseksi. Toinen sykli muodostuu kehittämishankkeen tuotoksen suunnitteluvaiheen suunnittelutyön, toimintavaiheen kehittämisen ja toteutuksen ja havainnointivaiheen kokeilun ympärille, jotka avataan luvussa kuusi. Toisen syklin viimeinen vaihe eli reflektointivaihe koostuu kehittämishankkeen kokonaisuuden arvioinnista ja peilauksesta asetettuihin tavoitteisiin. Arviointityötä, johtopäätöksiä sekä kehittämis ehdotuksia tarkastellaan viimeisissä luvuissa seitsemän ja kahdeksan.

KUVIO 4. Kehittämishankkeen syklien vaiheet

Kehittämishankkeen toteutus 2015–2016

Kevät 2015 Suunnitteluvaihe 1: Kehittämishanke käynnistyy yhteistyökumppani Plan Suomen kanssa, yhteistyöstä sopiminen, tutkimusluvan hankkiminen, kehittämishankkeen suunnittelua, kehittämistarpeen löytäminen, tapaamisia, muistiinpanoja, tutkimuspäiväkirjan aloitus

Kesä–syksy 2015 Toimintavaihe 2: Teoreettisen tiedon kerääminen, tiedonkeruumenetelmistä päättäminen, haastatteluista sopiminen, haastattelukysymysten teko, koehaastattelun teko, haastatteluihin perusteellinen valmistautuminen

Syksy 2015–Kevät 2016 Havainnointivaihe 3: Haastatteluiden toteutus, aineistonanalysointi, tulosten kerääminen

Kevät 2016 Reflektointivaihe 4: Aiempien vaiheiden arviointi, aineiston luotettavuuden pohtiminen

Kevät 2016 Suunnitteluvaihe 5: Uudenlaisen toimintamallin suunnittelu-työ kerätyn aineiston pohjalta: Mitä lähdetään kehittämään ja miten? Prototyypin suunnittelu

Kesä 2016 Toimintavaihe 6: Prototyypin kehittämistyö: Teoreettisen tiedon kerääminen, sisällön luominen, paperisten luonnosten työstäminen, tekniseen toteutukseen perehtyminen ja tekninen toteutus

Kesä–syksy 2016 Havainnointivaihe 7: Prototyypin kokeilu ja testaaminen, prototyypin esittely yhteistyökumppanille, testikäytöstä syntyneiden korjausehdotusten toteuttaminen

Syksy 2016 Reflektointivaihe 8: Kehittämisprosessin ja prototyypin arviointia, johtopäätösten kokoaminen, luotettavuuden ja eettisyyden pohdinta, hyödynnettävyyden pohtiminen ja jatkotutkimusehdotusten kirjaaminen

Syksy 2016 Kehittämishankkeen päättäminen: Valmiin opinnäytetyön luovuttaminen ja julkaiseminen. Prototyypin luovuttaminen yhteistyökumppanin käyttöön

Tulevaisuus 2016/2017 Sykli 3: Mahdollisesti kolmannen syklin käynnistyminen prototyypin testikäytön pohjalta valmiiden internetsivujen tai mobiilisovelluksen toteuttamiseksi.

4.2 Aineistonkeruu

Kehittämishankkeessa lähdettiin liikkeelle yhteistyökumppani Plan Suomen kanssa tapaamisten muodossa keväällä 2015. Kehittämisprosessin aluksi pyrittiin löytämään mielekkäät kehittämistarpeet kummankin osapuolen näkökulmasta. Uutta palvelua päätettiin lähteä kehittämään maahanmuuttajanuorten sosiaalisten verkostojen parantamiseksi. Suunnitteluvaiheessa käytettiin apuna tapaamisia ja sähköpostikeskusteluja. Lisäksi yhtenä tiedonkeruumenetelmänä käytettiin apuna muistiinpanoja tutkimus-

päiväkirjan muodossa. Tutkimuspäiväkirjan avulla tiedon kerääminen, jäsentäminen ja muistaminen helpottuivat kehittämishankkeen edetessä. Ennen kehittämisprosessin seuraavaa vaihetta hankittiin yhteistyökumppani Plan Suomelta tutkimuslupa kehittämistyölle. Tämän jälkeen kerättiin teoreettista tietoa sekä valmistauduttiin haastatteluihin perusteellisesti sekä kysymysten ja toteutuksen osalta.

Kielitaitoon liittyvät haasteet tiedostettiin hyvin jo haastatteluja valmisteltaessa, jonka vuoksi ennen haastattelupäiviä toteutettiin koehaastattelu, jonka pohjalta päätettiin tehdä korjaukset haastattelukysymyksiin ja haastattelutilanteeseen. Koehaastattelua varten tehtiin eri versioita mahdollista haastattelukysymyksistä, jotka käytiin läpi hankkeen työntekijän kanssa ennen lopullisiin koehaastattelukysymyksiin päättymistä. Koehaastattelu päätettiin toteuttaa riittävän selkokielisyyden vahvistamiseksi sekä toisaalta haastatteluihin tarvittavan ajankäytön arvioinnin näkökulmasta. Koehaastateltavaksi pyydettiin Suomeen kuluneen vuoden aikana muuttanutta maahanmuuttajanuorta, jonka kielitaidon arvioitiin vastaavan kehittämishankkeessa haastateltavien maahanmuuttajanuorten kielitaitoa.

Koehaastattelun pohjalta nousi tarve selkeyttää entisestään haastattelukysymyksiä ja haastattelijan omaa puhetta haastatteluiden aikana. Koehaastattelun tekeminen koettiin hyödyllisenä ja sen pohjalta nousi ajatus Papunet-kuvakorttien käyttämisestä haastattelukysymysten ymmärtämisen helpottamiseksi. Kuvasanaston tarkoituksena oli lisätä yhteistä ymmärrystä haastattelijan ja nuoren välillä sekä antaa maahanmuuttajanuorelle paremmat valmiudet ymmärtää ja vastata esitettyihin haastattelukysymyksiin. Kuvakortteja käytettiin apuna noin puolessa haastatteluissa. Papunet (2015) on verkkopalvelu, joka käsittelee puhevammaisuutta ja selkokieltä. Papunet on suunnattu sosiaali- ja terveysalan ammattilaisille sekä kaikille puheen, oppimisen, ymmärtämisen ja kommunikoinnin tukea tarvitseville edistämään osallisuutta ja yhdenvertaisuutta yhteiskunnassa. Papunetissä on kuvapankki- ja työkaluohjelma, josta löytyy myös maahanmuuttajille

suunnattua perussanastoa ja selkeitä kuvia kommunikoinnin ja kielen alkeiden opiskelun tueksi. (Papunet 2015.)

Kehittämishankkeessa haastatellut henkilöt olivat Plan Suomen demokraatiakasvatustahankkeen maahanmuuttajataustaisia nuoria kahdesta eri ryhmästä Helsingin ja Vantaan aikuisopistoista sekä Muuttajat! –hankkeen työntekijöitä. Nuorten haastatteluihin osallistui yhteensä 18 nuorta, joista puolet olivat naisia ja puolet miehiä. Lisäksi toteutettiin hankkeen koordinaattorin ja ohjaajan yksilöhaastattelut. Haastattelukysymyksillä pyrittiin selvittämään, minkälaisia verkostoja Muuttajat! –hankkeen nuoret kaipaavat, minkälaiset verkostot tukevat Muuttajat! –hankkeen nuoria parhaiten suomalaisen yhteiskuntaan verkostoitumisessa sekä edistääkö Muuttajat! –hanke nuoria aktiiviseen kansalaisuuteen ja jos edistää, niin miten. Näiden kysymysten pohjalta toteutettiin tarkemmat haastattelukysymykset hankkeen nuorille ja työntekijöille (Liite 1 Nuorten haastattelut; Liite 2 Hanketyöntekijöiden haastattelut)

Haastatteluiden aineistonkeruumenetelmänä käytettiin puolistrukturoituja haastatteluja, jotka toteutettiin yksilö- ja parihaastatteluina syksyllä 2015. Puolistrukturoituhaastattelu sijoittuu haastattelumuodoltaan täysin strukturoidun lomakehaastattelun ja avoimen teemahaastattelun välille. Puolistrukturoidussa haastattelussa haastateltaville esitetään samat kysymykset, vaikka niiden järjestystä sekä sanamuotoa saatetaan muuttaa. Haastateltaville ei anneta valmiita vastausvastausehtoja vaan heille annetaan mahdollisuus tuoda ilmi omia ajatuksia. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 47.) Kehittämishankkeessa päädyttiin käyttämään puolistrukturoitua haastattelumuotoa, sillä haastattelut haluttiin pitää avoimina haastatteluiden omille ajatuksille, mutta kuitenkin samalla saada vastaukset tiettyihin ennalta määriteltyihin haastattelukysymyksiin.

Nuorten haastattelut toteutettiin lähtökohtaisesti parihaastatteluina, mutta koska molemmissa ryhmissä oli pariton määrä nuoria, yhteen haastatteluun osallistui kolme nuorta ja yksi haastattelu toteutettiin yksilöhaastatteluina. Parihaastattelu on ryhmähaastattelun alamuoto. Ryhmähaastattelu

on tehokas tiedonkeruumenetelmä, koska se mahdollistaa laajemman tiedonkeruun samanaikaisesti. Ryhmähaastattelu soveltuu erityisesti tilanteisiin, joissa haastateltavat voivat jännittää haastattelutilannetta ja siksi ryhmäläisten toisilta saama tuki haastatteluiden aikana mahdollistaa hyvän haastatteluaineiston saamista. (Hirsjärvi, Remes ja Sajavaara 2009, 199–200.) Ryhmähaastattelun avulla pyrittiin saavuttamaan keskusteleva ilmapiiri ja sitä kautta saamaan enemmän tietoa, kuin mitä yksilöhaastattelun avulla olisi pystytty keräämään.

Parihaastattelu valikoitui parhaaksi haastattelumuodoksi, koska se antoi nuorelle parhaan mahdollisuuden tuoda oman äänen kuuluviin, kuitenkin niin että nuoret saivat tukea toisistaan, esimerkiksi omaan jännittämiseen tai itsensä ilmaisemiseen haastattelun aikana. Isommissa ryhmissä puolestaan haasteeksi olisi saattanut muodostua, ettei kaikkia haastateltavia olisi voitu ottaa tasapuolisesti huomioon. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 63.) Lisäksi haastateltavilla nuorilla kielitaito tiedettiin vaihtelevan suuresti, mikä olisi asettanut haastateltavat suuremmissa ryhmässä eri asemaan.

Ennen haastatteluita nuorille kerrottiin haastatteluiden syy ja merkitys sekä osallistumisen vapaaehtoisuus. Kaikki ryhmien nuoret olivat halukkaita osallistumaan haastatteluihin. Yksilöhaastattelu toteutettiin sekä englannin että suomenkielellä ja muut haastattelut tehtiin pelkästään suomeksi. Yhden nuoren haastatteluvastauksia ei voitu käyttää aineistoissa tietosuojasyyistä. Kaikki haastattelut toteutettiin omissa tiloissa, joka omalta osaltaan tuki luottamuksellista ilmapiiriä. Haastattelut tallennettiin, johon kysyttiin jokaiselta haastateltavalta erikseen lupa.

Nuorten haastattelun jälkeen toteutettiin hanketyöntekijöiden haastattelut. Muuttajat! –hankkeen hanketyöntekijöiden haastattelut toteutettiin yksilöhaastatteluina hankkeen kummallekin työntekijälle. Toinen haastateltavista työskentelee hankekoordinaattorina, joka vastaa hankkeen kokonaisuuk-sien suunnittelusta ja koordinoinnista, raportoinnista sekä kehittämiä ja –arviointityöstä. Toinen haastateltavista toimii hankeohjaajana, jonka työ-

tehtävät sisältävät hankeryhmien ohjaamista, koulutuskokonaisuuksien toteuttamista, vierailujen suunnittelemisesta ja toteutusta sekä dokumentointia. Haastattelut toteutettiin Plan Suomen toimistolla 8.12.2015 ja 11.12.2015. Hankekoordinaattorin haastattelussa olivat molemmat haastattelijat paikalla, hankeohjaajan haastatteluun osallistui vain toinen kehittämishankkeen tekijöistä. Kummatkin haastattelut kestivät noin 45 minuuttia.

4.3 Aineistonanalyysi

Kehittämishankkeessa toteutetut haastattelut litteroitiin aineiston tarkastelun ja käsittelyn helpottamiseksi. Litteroinnilla tarkoitetaan toimintoa, jossa nauhoitettu aineisto tuodaan kirjoitettuun muotoon analyysia varten (Kananen 2008, 80). Litteroitua sivuja muodostui nuorten haastatteluiden pohjalta yhteensä 30 sivua ja hanketyöntekijöiden haastatteluista yhteensä 20 sivua (Ariel, riviväli 1,5, fonttikoko 12). Haastatteluista litteroitiin kysymysten kannalta olennainen tieto sanatarkasti, mutta aineiston kannalta epäolennainen tieto jäi litteroimatta, esimerkkinä haastatteluiden alussa ja lopussa käydyt vapaamuotoiset keskustelut.

Kehittämishankkeessa käytettiin aineistolähtöistä sisällönanalyysia haastatteluaineiston analysoimiseen. Sisällönanalyysi on tekstianalyysia, jossa tarkastelunkohteena ovat tutkivat tekstit kuten haastattelu, keskustelu, puhe, päiväkirja tai kirja. Sisällönanalyysia voidaan tehdä kolmella tavalla: aineistolähtöisesti, teorialähtöisesti ja teoriaohjaavasti. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 109.) Tämän kehittämishankkeen analysointimenetelmäksi valikoitui aineistolähtöinen sisällönanalyysi, koska tarkoituksena on ymmärtää haastateltavien omia näkemyksiä. Tarkoituksena on myös saada vastauksia asetettuihin kysymyksiin analyysin avulla, joiden pohjalta lähdetään kehittämään uutta mallia maahanmuuttajanuorten verkostoitumisen tueksi.

Sisällönanalyysia voidaan kuvailla kaikkien laadullisten tutkimusten perusanalyysimenetelmäksi, jossa analysoidaan ja tiivistetään erilaisia aineistoja selkeään muotoon ilman että sisältö häviäisi. Sisällönanalyysissa pyritään

erottelemaan oman kiinnostuksen mukaiset aiheet ja jättämään muu tieto pois tutkimuksesta. Valitut ilmaukset redusoidaan eli pelkistetään, jonka jälkeen niistä muodostetaan teemoja. Tarkoituksena on luoda tiivistetty kuvaus, joka liittää tulokset ilmiön laajempaan kontekstiin ja aihetta koskeviin muihin tutkimustuloksiin. (Tuomi & Sarajarvi 2009, 91–95, 105.)

Kehittämishankkeessa kerätty aineisto analysoitiin aineistolähtöisen sisällönanalyysin mukaisesti. Valitut alkuperäiset ilmaukset pelkistettiin ja tiivistettiin. Näiden pohjalta pyrittiin löytämään sisällönanalyysin mukaisesti samankaltaisuuksia ja eroavaisuuksia, joiden pohjalta nostettiin esiin teemoja. Kuvioissa 5 ja 6 on kuvattu esimerkkejä aineiston alkuperäisten ilmaisujen pelkistämisestä ja teemojen muodostamisesta. Molemmissa kuvioissa teemoja muodostui yhteensä kolme, joiden pohjalta nostettiin esiin haastatteluista saadut tulokset.

ALKUPERÄINEN ILMAUS	PELKISTETTY ILMAUS	TEEMAT
"Asun yksin mun miehen kanssa, ei ole perhettä täällä. Mulla on paljon ystäviä: arabialainen, virolainen, liettualainen, eri kulttuureista, mutta ei Suomesta."	Perhe ja ystävät nähdään tärkeänä	OLEMASSA OLEVAT VERKOSTOT
"Ei ole paljon kavereita suomessa, vain koulussa kavereita. Joskus tuntuu yksinäiseltä, koska omassa maassa oli paljon kavereita."	Nuoret kokevat yksinäisyyttä ja kaipaavat lisää ystäviä	
"Toisten maahanmuuttajien kanssa helpompi puhua, tuntuu että ymmärtävät minua paremmin. Suomalaisien kanssa vaikea puhua."	Vertaisuus on tärkeää	
"Olen tutustunut vain omiin luokkalaisiin, en muihin ulkomaalaisiin. En ole tutustunut suomalaisiin koulussa, vaan opettajaan."	Koulu nähdään tärkeänä kohtaamispaikkana	
"Harrastan koripalloa, jalkapalloa, uintia ja uutisia. Kirkolla tapaan kirkkoystäviä, minulla on ystäviä myös koululla, somessa: käytän fb, whatsapp"	Vapaa-ajan toiminta auttaa ystävien tapaamisessa	
"Haluan tehdä töitä. Haluan mukaan politiikkaan, mutta vielä minulla on kieliongelma. Minulla on ajokortti. Halua lukea lakia, mut jos se ei ole mahdollista niin sitten haluan olla, vaikka rekka-kuski."	Nuoret haluavat osallistua ja olla aktiivisia	AKTIIVINEN KANSALAISSUUS
"Mennä TE-toimistoon, jos tarvitsen apua. Ystävät auttavat käytännön asioissa ja jos en ole iloinen vaan surullinen. Kaveri auttaa myös kouluasioissa."	Tukiverkostolla on merkitystä nuorten aktiivisuudessa	
"Tukihenkilö voisi auttaa löytämään vapaaehtoistyöpaikkaa. Haluan tehdä Punaiselle ristille vapaaehtoistyötä."	Nuoret kaipaavat lisää apua aktiivisuuden tavoittelussa	
"Koulun jälkeen menen lukioon. Opiskelen rakennusinsinööriksi. Olen kiinnostunut politiikasta. Haluan jatkaa Suomessa viiden vuoden päästä."	Nuorilla on tavoitteita tulevaisuuden suhteen	
"Haluan tutustua suomalaiset ovat kilttejä. Mutta ujostuttaa puhua suomalaisten kanssa. Pelkään että nauretaan, jos sanon jotain väärin."	Kielitaidolla on suuri merkitys	KANTA-SUOMALAISET VERKOSTOT
"On vaikea tutustua suomalaisiin, koska jos sinä et puhu suomalaisen kanssa, suomalaiset eivät puhu sinun kanssa. Sun pitää mennä heidän luo."	Kontaktin saaminen suomalaisiin on vaikeaa	
"On vaikea tavata suomalaisia, koska koulussa on vain ulkomalaisia. Ehkä kun menen töihin, tutustun enemmän."	Suomalaisia ei kohtaa arjessa	

KUVIO 5. Esimerkkejä nuorten haastatteluaineiston sisällönanalysistä

ALKUPERÄINEN ILMAUS	PELKISTETTY ILMAUS	TEEMAT
<p><i>“Osa on hyvinkin yksinäisiä. Nuoret selkeästi sanoo, että he haluaisivat lisää ystäviä tai suomalaisia ystäviä. Osa ei aktiivisia nosta esille, että he ovat yksinäisiä, mutta jos heidän kanssa juttelee, niin käy ilmi, että heillä ei ole esimerkiksi suomalaisia ystäviä, vaan ehkä hengataan samanmaalaisten kanssa. “</i></p>	<p>Nuorten kokemus yksinäisyys</p>	<p>OLEMASSA OLEVAT VERKOSTOT</p>
<p><i>“He ehkä mainitsee tukiverkkoina hyvin institutionaalisina “TE-keskus”, “Sosiaalitoimisto”, eli koetaan suomalainen viranomaisen sellaisena joka auttaa, mutta ei ole kenelle voisit soittaa jos tulee ongelmatilanne, ei ole suomalaistaustaisia ystäviä”</i></p> <p><i>“Osa näistä nuorista oli toivonut, että mä olisin heidän sosiaalisen verkostonsa enemmän, kuin mitä olen halunnutkaan olla, ehkä siinä tulee ammatillinen rooli”</i></p>	<p>Puutteelliset tukiverkostot</p>	
<p><i>”Nuoret viettävät suurimman osan ajasta toisten maahanmuuttajien kanssa ja he kokevat yhteenkuuluvuutta ryhmään, mutta toisaalta myös ulkopuolisuutta yhteiskuntaan”</i></p>	<p>Ulkopuolisuuden tunne yhteiskunnasta</p>	
<p><i>“Hehän kokevat, etteivät he voi tehdä mitään, jos he eivät puhu suomea ensin. Se on myös sellainen mihin me haluttais jollakin tavalla heidät siitä ajatuksesta päästäis irti.”</i></p>	<p>Nuorten kokemus heikko kielitaito on esteenä osallisuudelle</p>	<p>AKTIIVINEN KANSALAISSUUS</p>
<p><i>”Johtuuko se myös siitä, että suomalaisesta järjestelmästä on painotetaan paljon kieltä: Nyt tämä kieli kuntoon...vasta sitten voit mennä työväen opistoon, johonkin keramiikkakurssille tai pelaamaan jalkapalloa.”</i></p>	<p>Palvelujärjestelmän joustamattomuus</p>	
<p><i>”Opiskelijajärjestelmän kanssa nuoret tarvitsee aika paljon tukea, että on aika vaikea hahmottaa miten ja mihin voisi päästä ja toisaalta kun hakujärjestelmät ovat sähköisiä kielitaito on huono, niin hänen kanssa täytyy istua joku ihminen siinä tietokoneella auttaa täyttämään”</i></p>	<p>Nuorten yhteiskuntatietoisuudessa puutteita</p>	
<p><i>“Ehkä se ajatus siitä, että sun pitää osata se kieli, ennen kun sä voit lähteä mukaan mihinkään toimintaan. Onko siinä myös järjestelmän näkökulmasta jotain sellaista, jota voisi muuttaa: Purettais niitä ” Sun pitää olla 6 kk Suomessa, ennen kun voit saada työluvan” Madallettaisiin sitä kynnystä, että sä voit toimia suomalaisessa yhteiskunnassa, vaikka sä et osaa kieltä ja se (kieli) tulee pikkuhiljaa. “</i></p>	<p>Matalankynnyksen toiminta</p>	<p>KEHITTÄMISEHDOTUKSET</p>
<p><i>“Se että kun sä et oo enää koulussa ja opettaja ei ole enää siellä, kuka se sitten on. Ei se voi olla se sosiaalityöntekijä. Se ei voi olla se ainoa ihminen. Se on sääli, että puuttuu täysin semmonen tukiverkosto.”</i></p>	<p>Tukiverkostojen vahvistaminen</p>	

KUVIO 6. Esimerkkejä hanketyöntekijöiden haastatteluaineiston sisälönanalyysistä

4.4 Nuorten haastatteluiden pohjalta nousseet teemat

Olemassa olevat verkostot

Haastatteluissa kartoitettiin nuorten olemassa olevia verkostoja sekä lähipiiriä ja sitä kautta tärkeitä ihmisiä nuorten elämässä. Perhe havaittiin olevan kaikilla erittäin tärkeässä roolissa lähipiirin näkökulmasta. Yhtä lukuun ottamatta kaikilla oli joku perheenjäsen Suomessa. Lisäksi, ystävät koettiin erittäin tärkeäksi osaksi lähipiiriä.

Olemassa olevia verkostoja kartoitettaessa selvisi, että nuoret kokivat yksinäisyyttä ja kaipasivat lisää ystäviä. Noin joka kolmas nuorista koki jonkin verran tai paljon yksinäisyyttä sekä kaipasi lisää ystäviä tai seuraa. Haastattelun aikana nuoret vertailivat sosiaalisia verkostojaan lähtömaan ja Suomen välillä. Jotkut haastateltavista toivat esiin, että ystäväverkosto oli Suomessa paljon suppeampi kuin kotimaassa ja rajoittui vain koulukavereihin. Omassa maassa koettiin olevan helpompi tutustua toisiin ihmisiin kuin Suomessa.

Haastatteluissa ilmeni, että vertaisuus muiden maahanmuuttajien kanssa koettiin erittäin tärkeäksi sosiaalisten verkostojen näkökulmasta. Nuoret kokivat kommunikoinnin olevan helpompaa toisten maahanmuuttajien kanssa ja kokivat tulevan paremmin ymmärretyiksi kuin suomalaisten kanssa. Vaikka yhteistä kieltä ei maahanmuuttajien kesken aina ollut, koettiin silti keskustelu toisten maahanmuuttajien kanssa helpommaksi, sillä suomalaisten käyttämä puhekieli koettiin vaikeana ymmärtää. Toisaalta joissain haastatteluissa ilmeni, että kontaktit omanmaalaisiin herättivät pelkoja mahdollisiin ongelmiin joutumisesta ja suomalainen kulttuuri ja arvot koettiin joissain tapauksissa muita kulttuureita turvallisemmaksi.

Koululla huomattiin olevan merkittävä rooli sosiaalisten verkostojen näkökulmasta ja se nähtiin tärkeänä kohtaamispaikkana. Joillekin nuorista koulu oli ainut paikka, jossa he tapasivat muita ihmisiä. Suurin osa nuo-

rista kertoi tutustuneensa koulussa luokkatovereihin ja saaneen heistä ystäviä. Muuttajat! –hanketta toteutettiin osana kouluopetusta, jonka vuoksi selvitettiin hankkeen roolia nuorten sosiaalisten verkostojen näkökulmasta. Haastatteluista ilmeni, ettei kukaan nuorista kokenut saaneensa erikseen hankkeen avulla uusia kontakteja vaan hanke nähtiin osana koulutoimintaa.

Vapaa-ajan toiminta auttoi ystävien tapaamisessa ja näyttäytyi olemassa olevien verkostojen näkökulmasta tärkeänä tekijänä sosiaalisten verkostojen ylläpitämiselle ja muodostamiselle. Nuoret tapasivat ystäviä harrastusten kautta. Yhtä lukuun ottamatta kaikki miespuolisista haastateltavista kertoivat pelaavansa jotain joukkueurheilulajia ja tapaavansa ihmisiä sitä kautta. Vain yksi naispuolisista haastateltavista harrasti joukkueurheilulajia. Internet nousi yhtenä tärkeänä väylänä sekä tiedon etsimisen, että sosiaalisten kontaktien näkökulmasta. Naispuoliset haastateltavat mainitsivat internetin toisten ihmisten kohtaamisväylänä selvästi miespuolisia haastateltavia enemmän. Sosiaalinen media oli erityisesti naispuoleisilla haastateltavilla merkittävässä roolissa sosiaalisten verkostojen näkökulmasta.

Aktiivinen kansalaisuus

Haastatteluissa kartoitettiin nuorten halua ja mahdollisuuksia toimia aktiivisina kansalaisina suomalaisessa yhteiskunnassa. Haastatteluissa selvisi, että nuoret halusivat osallistua ja olla aktiivisia kansalaisia. Vajaa puolet nuorista ilmoitti käyttävänsä internetiä tiedon etsimiseen kuten harrastusten tai muun aktiivisen toiminnan hakuun. Osa nuorista toi kuitenkin ilmi, että tiedon etsiminen internetissä oli haasteellista. Yksi neljäsosa nuorista oli kiinnostunut joko politiikasta tai vapaaehtoistyöstä myöhemmin tulevaisuudessa, koska he kokivat, ettei heidän sen hetkinen kielitaito ollut vielä riittävää.

Tukiverkostolla nähtiin olevan suuri merkitys nuorten aktiivisuuden tukemisessa. Avunsaannin mahdollisuuksia aktiivisena kansalaisena toimimiseen

kartoitettiin eri osa-alueilla kuten koulun, vapaa-ajan, työn ja virastoasioiden saralla. Koulu koettiin merkittävänä osana nuorten tukiverkosta. Opettaja auttoi monia nuoria opintojen ohelle sekä sen ulkopuolella. Lisäksi haastatteluissa mainittiin Muuttajat! –hankkeen koordinaattori osana aktiivisuuden tukiverkosta. Monen nuoren elämässä perheellä oli tärkeä rooli tukemisen ja avunsaannin kohdalla, mutta myös ystävät nähtiin lähes yhtä merkittävässä roolissa. Lisäksi TE-toimisto ja sosiaalityöntekijä mainittiin osana aktiivisen kansalaisen tukiverkosta.

Haastatteluissa ilmeni, että nuoret kaipasivat lisääpua aktiivisuuden tavoittelussa. Yli kolmannes haastateltavista kertoi tarvitsevänsä lisääpua ja oli kiinnostunut saamaan oman tukihenkilön. Lisäksi yksi neljästä oli avoin ajatukselle omasta tukihenkilöstä. Tukihenkilöltä kaivattiin apua erityisesti aktiivisen kansalaisuuden tavoittelussa, kuten vapaaehtoistyön haussa, poliittisen aktiivisuuden ja toiminnan saralla sekä jatko-opiskeluiden ja harrastusten suhteen.

Haastatteluissa ilmeni, että nuorilla oli tavoitteita tulevaisuuden suhteen. Kaksi kolmesta olivat varmoja, että he haluavat jäädä Suomeen asumaan ja tulla täällä aktiivisiksi kansalaisiksi. Ainostaan kaksi nuorista ei suunnitellut tulevaisuutta Suomessa. Kaikilla haastateltavilla oli suunnitelmia tulevaisuuden suhteen ja jokainen ilmoitti haluavansa opiskella ja tehdä töitä tulevaisuudessa. Suurin osa nuorista osasi kertoa tarkemmin mitä opintoja ja minkälaisia töitä he haluaisivat tulevaisuudessa tehdä. Muutama nuori oli kiinnostunut yhteiskunnallisesta toiminnasta ja vaikuttamista ja osalla heistä oli tavoitteita poliittisen uran suhteen tai kiinnostusta vapaaehtoistyöhön.

Kantasuomalaiset verkostot

Haastatteluissa pyrittiin laajalti selvittämään haastateltavien nuorten olemassa olevia sekä mahdollisesti puuttuvia verkostoja kantasuomalaisiin. Haastateltavista puolet kertoivat tuntevänsä kantasuomalaisia jo entuu-

destaan ja ne nuoret, jotka eivät tunteneet kantasuomalaisia, olivat halukkaita tutustumaan. Tutustuminen suomalaisiin koettiin haastatteluiden perusteella haasteellisena, ainoastaan yksi nuorista kertoi tutustumisen olevan helppoa.

Kielitaidolla nähtiin olevan selkeä merkitys kantasuomalaisiin tutustumisen näkökulmasta. Yli puolet nuorista kertoi tutustumisen olevan haastavaa puutteellisen kielitaidon vuoksi. Puutteellinen kielitaito toi mukanaan erilaisia haasteita, kuten puhekielen ymmärtämisen sekä pelon naurunalaiseksi joutumisesta. Osa nuorista koki, että puutteellinen kielitaito on ainoa este tutustumiselle kantasuomalaisiin. Toisaalta haastatteluissa ilmeni, että rohkeus käyttää suomen kieltä toi mukanaan onnistumisen kokemuksia ja parhaimmillaan uusia ystäviä.

Kielitaidon lisäksi kontaktinsaaminen suomalaisiin nähtiin vaikeana, johon saattoi vaikuttaa muun muassa kulttuuriset erot. Yli kolmas osa nuorista koki suomalaisen käyttäytymisen etäiseksi ja kylmäksi sekä kokivat suomalaiset vaikeasti lähestyttävänä, mutta toisaalta ujoina ja kiltteinä. Nuoret kokivat muun muassa, että suomalaiset eivät oma-aloitteellisesti hakeneet kontaktia maahanmuuttajiin vaan aloitteen tuli tapahtua heidän puoleltaan. Joissain tapauksissa haastatellut nuoret kokivat, että suomalaiset jopa vetäytyvän heidän yrittäessä ottaa kontaktia. Toisaalta suomalaiset koettiin avuliaiksi ja kohteliaiksi, mutta toisaalta keskustelut jäivät herkästi pintapuolisiksi.

Haastatteluissa ilmeni, että maahanmuuttajanuoret eivät kohtaa kantasuomalaisia arkielämässä. Nuoret kokivat, että suomalaisia oli vaikea kohdata, koska koulussa nuoret olivat tekemisissä pääasiassa toisten maahanmuuttajien kanssa. Tämän vuoksi satunnainen ihmisten tapaaminen koettiin haasteelliseksi, mikäli sitä ei ollut järjestetty esimerkiksi, koulun tai harrastusten tai muun kolmannen osapuolen kautta. Nuoret kokivat, että tutustumista suomalaisiin hankaloitti selvästi se, että heitä ei juuri koh-

dannut arkipäiväisessä elämässä. Nuoret toivoivat lisää luontevia kohtauksia kantasuomalaisten kanssa, jossa pääsisi samalla myös harjoittamaan suomen kieltä käytännössä.

4.5 Hanketyöntekijöiden haastatteluista nousseet teemat

Maahanmuuttajanuorten olemassa olevat verkostot

Haastatteluissa kartoitettiin Muuttajat! –hankkeen maahanmuuttajanuorten olemassa olevia sosiaalisia verkostoja hanketyöntekijöiden näkökulmasta. Haastatteluista ilmeni, että moni nuorista koki yksinäisyyttä ja he halusivat lisää ystäviä. Suurimmalla osalla nuorista ystäväpiiri koostui toisista maahanmuuttajista. Myös nuorten kantasuomalaiset verkostot olivat suppeat. Nuorilla oli vähän tai ei lainkaan kantasuomalaisia ystäviä ja kaipasivat kontakteja kantasuomalaisiin. Monet heistä toivoivat kontakteja suomalaisiin, jotta heidän kielitaitonsa parantuisi.

Haastatteluista kartoitettiin myös maahanmuuttajanuorten tukiverkostoja. Työntekijöiden mukaan nuorten tukiverkostot koostuivat pääsääntöisesti viranomaisverkostosta. Vaikka viranomaiset nähtiin auttavana tahona, ei viranomaisverkoston nähty samalla tavalla tukevan ja auttavan nuorta elämänkriisitilanteissa kuin suomalaisen kontaktin.

Työntekijöiden haastatteluista ilmeni, että nuoret saattoivat kokea ulkopuolisuuden tunnetta yhteiskunnassa, koska he viettivät suurimman osan ajasta toisten maahanmuuttajien kanssa. Maahanmuuttajanuoren oman etnisen ryhmän sisällä tapahtuvat ystävyysuhteet ja verkostot nähtiin tärkeänä kuitenkin n suomalaisen yhteiskuntaan sopeutumisen näkökulmasta. Kantasuomalaisista kontakteista nähtiin olevan enemmän hyötyä verkostoitumisen näkökulmasta. Kantasuomalaiset kontaktit auttavat maahanmuuttajanuorta linkittymään yhteiskuntaan ja sitä kautta nuoret saavat kokemuksen yhteenkuuluvuudesta.

Maahanmuuttajanuorten aktiivinen kansalaisuus

Haastatteluissa kartoitettiin maahanmuuttajanuorten aktiivisena kansalaisena toimimista työntekijöiden näkökulmasta. Haastatteluista ilmeni, että moni nuorista koki heidän puutteellisen kielitaidon estävän heitä osallistumasta yhteiskunnalliseen toimintaan. Työntekijöiden mukaan hankkeessa pyrittiin vaikuttamaan nuorten ajatusmaailmaan tämän suhteen ja kannustettiin heitä tekemisen ja oppimisen kautta luomaan kontakteja.

Suomalainen koulutusjärjestelmä nähtiin joustamattomana työntekijöiden näkökulmasta. Nykyistä koulutusjärjestelmää ei nähty toimivana eikä se vastannut maahanmuuttajien tarpeisiin. Vaikka hyvä kielitaito nähtiin merkittävässä roolissa maahanmuuttajanuoren yhteiskuntaan osallistumisen näkökulmasta, koettiin järjestelmän painottuvan liikaa maahanmuuttajien kielitaitoon.

Hanketyöntekijöiden haastatteluista ilmeni, että nuorten yhteiskuntatietoisuudessa oli paljon puutteita. Nuorten oli vaikea hahmottaa erilaisista koulutusmuodoista muodostuvaa koulutusjärjestelmää ja sitä, miten ja mihin he voisivat päästä opiskelemaan. Lisäksi sähköisten palvelujärjestelmien käyttäminen nähtiin nuorille haasteellisena. Puutteellisen kielitaidon vuoksi nuoret tarvitsivat apua esimerkiksi hakemusten täyttämiseen. Monille nuorille oli haasteellista etsiä ja löytää tietoa internetistä esimerkiksi erilaisista harrastusmahdollisuuksista tai eri järjestöjen toiminnasta.

Kehittämisehdotukset

Hanketyöntekijöiden haastatteluiden pohjalta nousi esiin kehittämisehdotuksia maahanmuuttajanuorten sosiaalisten verkostojen vahvistamiseksi ja aktiivisena kansalaisena toimimiseksi. Matalan kynnyksen palvelut nähtiin tärkeässä roolissa maahanmuuttajanuorten suomalaisessa yhteiskunnassa toimimisen kannalta. Maahanmuuttajanuorten kiinnittyminen yhteiskuntaan varhaisessa vaiheessa esimerkiksi työn, harrastusten ja kontaktien avulla nähtiin tärkeänä. Hankkeen nuorten syrjäytymiskehitys nähtiin

todennäköisempänä kuin niillä nuorilla, jotka olivat tulleet Suomeen nuorempana. Tärkeänä pidettiin, että nuorella olisi tietoa ja mahdollisuutta osallistua erilaiseen toimintaan, kuten harrastustoimintaan, vapaaehtoistoimintaan tai puoluepoliittiseen toimintaan.

Toisena kehittämissuositukseksi nähtiin maahanmuuttajanuorten sosiaalisen tukiverkoston vahvistaminen. Työntekijöiden haastatteluista kävi ilmi, että maahanmuuttajanuoren verkostot olivat riittämättömät sekä sosiaalisten kontaktien että yhteiskunnan palvelurakenteista saaman tuen näkökulmasta. Työntekijöiden mukaan eri tahojen yhteistyötä tulisi vahvistaa. Erittäin maahanmuuttajien kielikoulutusta tulisi parantaa, jotta kaikilla olisi samantyyppiset mahdollisuudet päästä koulutukseen ja saada tarvittava tietotaito tulevaisuutta varten.

5 PROTOTYYPPI DIGITAALISESTA PALVELUSTA

5.1 Prototyypin kehittämisen lähtökohdat

Uuden palvelun kehittämisessä lähdettiin liikkeelle teoriapohjassa käsiteltyjen maahanmuuttajanuorten ja kantasuomalaisten nuorten tarpeiden ja kiinnostusten, hanketyöntekijöiden näkökulmien sekä tässä kehittämissankkeessa koottujen tutkimustulosten pohjalta. Nuorten haastatteluista saaduista tuloksista kävi ilmi, että maahanmuuttajanuorilla oli tarve ja halu tutustua ja kohdata enemmän kantasuomalaisia, mutta haasteina olivat suomalaisten kohtaaminen ja kontaktin saaminen sekä kieli. Nuoret halusivat myös osallistua ja toimia enemmän aktiivisina kansalaisina, mutta kaipa-
pasivat siihen lisäapua.

Hanketyöntekijöiden haastatteluista ilmeni, että maahanmuuttajanuorten sosiaaliset verkostot olivat suppeita ja nuoret kokivat yksinäisyyttä. Nuorten verkostot koostuvat pääsääntöisesti toisista maahanmuuttajista. Nuorilla oli suppeat kantasuomalaiset verkostot ja he kaipa-
pasivat enemmän kontakteja kantasuomalaisiin. Viranomaiset koettiin auttavana tahona, mutta ei henkilökohtaisella tasolla. Maahanmuuttajanuoret kokivat suomen kielen esteenä aktiivisena kansalaisena toimimiseen ja sosiaalisten verkostojen muodostamiseen. Nämä nuorten ja hanketyöntekijöiden haastatteluista nousseet tutkimustulokset tukivat ajatusta siitä, että yhteinen ja mielekäs toiminta kantasuomalaisten ja maahanmuuttajien välillä edistää maahanmuuttajanuorten integroitumista suomalaiseen yhteiskuntaan.

Kehittämishankkeen teoriapohjassa käytetyt aiemmat tutkimukset osoittavat samoja tuloksia, mutta lisäksi niistä ilmenee, että yhteinen toiminta kantasuomalaisten kanssa lisää mahdollisuuksia omaksua muiden kulttuurien ominaispiirteitä. Yhteinen toiminta lisää yhteenkuuluvaisuuden tunnetta ja kannustaa aktiiviseen kansalaisuuteen. (Maijala & Fagerlund 2012, 8; Pehkonen 2006, 27–28; Perhoniemi & Jasinskaja-Lahti 2006, 80;

Zacheus 2011, 10.) Näiden pohjalta syntyi ajatus yhteisen palvelun luomisesta maahanmuuttajien ja kantasuomalaisten välille sosiaalisten verkostojen tukemiseksi.

Kartoitettaessa maahanmuuttajanuorten sosiaalisia verkostoja teoriatiedon ja haastatteluiden avulla, ei ollut vielä selvää, mikä kehittämishankkeen tuotos tulisi olemaan ja tavoitteena oli tällöin kehittää uudenlainen toimintamalli maahanmuuttajanuorten sosiaalisten verkostojen tueksi. Haastatteluja analysoitaessa ja tuloksia kerätessä tuli yhä selvemmäksi, että Muuttajat! –hankkeen sen hetkinen toiminta nuorten sosiaalisten verkostojen tukemiseksi oli selkeä ja omasi toimivat rakenteet. Tämän vuoksi kehittämishankkeessa ei nähty tarpeellisena rakentaa uutta toimintamallia sosiaalisten verkostojen tueksi, vaan tarpeellisempänä nähtiin uudenlaisen palvelun tai mahdollisesti työkalun tuominen hankkeen käyttöön. Muuttajat! –hankkeelle, ja laajemmin maahanmuuttajanuorten parissa työskenteleville tahoille, haluttiin tuoda uusi ja innovatiivinen palvelu maahanmuuttajanuorten sosiaalisten verkostojen laajentamiseksi.

Kehittämishankkeessa lähdettiin luomaan ja kehittämään prototyyppiä digitaalisesta palvelusta, jonka tarkoituksena on toimia eri kulttuurien kohtaamispaikkana. Palvelu voidaan myöhemmin kehittää toimivaksi internet-sivustoksi tai mobiilisovellukseksi. Pyrkimyksenä oli ottaa huomioon tämän päivän nuorten kiinnostuksen eri osa-alueet vapaa-ajan toiminnan saralla. Sosiaalinen media ja internet ovat nuorille luonteva väylä osallistua ja kohdata ihmisiä. Tässä kehittämishankkeessa haluttiin kuitenkin luoda palvelu, jossa kohtaaminen ei jäisi vaan virtuaalitasolle, vaan kohtaaminen tapahtuisi pääasiassa kasvotusten. Palvelussa päädyttiin yhdistämään nämä kaksi kohtaamisen väylää. Kehittämishankkeessa luotiin palvelu, jossa tapaamiset ja kohtaamiset sovitaan ja luodaan verkossa, mutta itse tapaaminen tapahtuu kasvotusten. Palvelussa otettiin huomioon kantasuomalaisia ja maahanmuuttajia yhdistävät tekijät, jolloin liikunta ja urheilu, kulttuuri ja ruokailu yhdessä toimivat tärkeässä roolissa.

Digitaalisen palvelun kohderyhmää pohdittiin kehittämisen alkuvaiheessa eri näkökulmista. Palvelun tarkoituksena on tuoda kantasuomalaisia ja maahanmuuttajia nuoria yhteen eri kulttuureista, jonka vuoksi palveluun pyrittiin luomaan monikulttuurinen näkökulma. Monet sosiaalisen median sivustot, kuten Facebook tai Instagram, ovat rajanneet palvelunkäytön yli 13-vuotiaille. Näissä kuitenkin kohtaamiset tapahtuvat joko virtuaalisesti tai ystävien kesken. Palvelun tarkoituksena ei ole luoda pelkästään virtuaalista kohtaamispaikkaa vaan varsinaiset kohtaamiset tapahtuvat kasvotusten, jonka vuoksi ikärajaa palvelun käytölle jouduttiin miettimään erityisen tarkasti. Palvelua ei kuitenkaan haluttu rajata vain täysikäisten nuorten ja nuorten aikuisten käyttöön vaan sen haluttiin tavoittavan myös aikuistumisen ja itsenäistymisen kynnyksellä olevat nuoret. Ala-ikärajaksi päädyttiin asettamaan 15 vuotta, koska nuoret saavuttavat tällöin rikosoikeudellisen vastuun, jonka vuoksi nuori koetaan tällöin riittävän vanhaksi kantamaan vastuuta omasta toiminnastaan. Lisäksi ikärajuksessa haluttiin ottaa huomioon yhteistyökumppanin Plan Suomen näkökulma. Muuttajat! –hanke tulee jatkossa toimimaan 15–20-vuotiaiden nuorten parissa, minkä vuoksi on tärkeää, että digitaalinen palvelu voi palvella myös jatkossa Muuttajat! –hankkeen nuoria.

5.2 Prototyypin suunnittelu ja kehittäminen

Prototyypillä tarkoitetaan tuotteen tai mallin ensimmäistä testiversiota. Prototyyppi voidaan rakentaa tiettyjen ominaisuuksien testaamista varten, mutta toisaalta se voidaan myös kehittää hyvin lähelle lopullista tuotetta. (Hietikko 2015, 193.) Prototyypin vahvuuksina voidaan pitää sen sisältäviä testattavia ja tarkasteltavia toiminnallisuuksia, jotka mahdollistavat prototyypin kehittämisen sekä mahdollisten ongelmakohtien havaitsemisen ennen lopullista tuotantoa. (Warfel 2009, 4, 8.)

Prototyypin suunnittelu ja kehittämistyössä olennaisena osana on itse prototyypin toimivuus eli käytettävyys. Käytettävyydestä löytyy useita eri mää-

ritelmiä, joista eniten käytettyjä ovat Jakob Nielsenin sekä ISO:n (International Organization for Standardization) käytettävyyden määritelmät. Suomessa yksi käytettävyyden tunnetuimmista tutkijoista on Sampsa Hyysalo, joka on luonut uudemman määritelmän käytettävyyden käsitteelle. Kaikissa näistä käytettävyys muodostuu pienimmistä ominaisuuksista, jotka luovat kokonaisuuden käytettävyyden määritelmälle.

Sampsa Hyysalon määritelmä käytettävyydelle on lähempänä käytäntöä, kuin ISO-standardin ja Nielsenin määritelmät. Hyysalo tarkastelee käytettävyyttä käyttäjätiedon pohjalta. Käyttäjätieto määräytyy tuotteen käytön ja käyttäjiä käsittelevän tiedon perusteella ja kertoo kehittäjälle, millainen tuotteen tulisi ominaisuuksiltaan olla. Tuotteen suunnittelussa tulee huomioida tuotteen käyttäjät, tarkoitus, syy, käyttöyhteys sekä käyttöympäristö. Käytettävyys määräytyy onnistuneen lopputuloksen saavuttamisesta käytännön pohjalta. Lopullisen tuotteen tulee olla ominaisuuksiltaan asiakkaan näkökulmasta haluttava, hyödyllinen, käytettävä ja miellyttävä. (Hyysalo 2006, 7–10, 18; Hyysalo 2009, 20.) Kehittämishankkeen digitaalisen palvelun prototyypin suunnittelu- ja kehittämistyössä käytettiin apuna näitä kaikkia kolmea käytettävyyden lähestymistapaa. Hyysalon näkökulma käytettävyydestä on näistä kolmesta ajankohtaisin ja käytännönläheisin, jonka vuoksi tämän prototyypin suunnittelu ja kehittämistyö nojautui eniten Hyysalon määritelmään.

Hyysalo (2009) määrittelee käytettävyyden kuuden eri osa-alueen näkökulmasta. Ensimmäisessä osa-alueessa tarkastellaan toimintojen vastaavuutta siitä näkökulmasta, mitä käyttäjät pyrkivät sillä tekemään. Käytettävyyden kannalta liiat toiminnot nähdään yhtä haitallisina kuin puuttuvat toiminnot. Kohderyhmän tarpeet ja mieltymykset määrittelevät sopivan määrän toiminnoille. Olennaista on karsia tarpeeton tieto pois keskeisten toimintojen tieltä. (Hyysalo 2009, 168.) Prototyypin suunnittelussa pyrittiin karsimaan kaikki epäolennainen tieto pois ja keskittymään siihen, että kaikki tarpeellinen tieto oli saatavilla. Digitaalisen palvelun suunnittelutyössä selkeyden ja käytännöllisyyden näkökulmat kulkivat mukana koko

kehittämiproessin ajan ja niihin palattiin suunnittelutyön jokaisessa vaiheessa useaan otteeseen.

Toisena osa-alueena punnitaan käytettävyystekijöitä toimintojen ja kenttien ryhmittelyn kautta. Sovellukset ja websivustot muodostuvat eri osioista ja toiminnasta, joiden ryhmittely vaikuttaa olennaisesti tuotteen käytettävyyteen. Hyysalon mukaan olennaiset asiat tulee olla helposti saatavilla ja vähemmän tärkeät toiminnot sivussa sekä samat toiminnot löytyä samasta ryhmästä. Toisaalta helposti sekaisin menevät toiminnot tulisi sijoittaa toisistaan erilleen ja ryhmästä toiseen kulkeminen tulisi tapahtua eri järjestyksessä. Tärkeä on huomioida kenttien muoto ja pituus sekä ryhmittelyn pohjaaminen havainnointia kuvaaviin lainalaisuuksiin. (Hyysalo 2009, 168.) Kaikista olennaisimmat toiminnot, kuten tapahtuman haku ja tapahtuman luominen sijoitettiin lähelle toisiaan sekä muut käyttäjän päätoiminnot vierekkäin keskeisille paikoille. Sijoittelussa keskityttiin kenttien muotoon ja pituuksiin ja pyrittiin pitämään ne selkeinä ja linjassa keskenään. Ryhmittelyn ja kenttien sijoittelun avulla pyrittiin luomaan palvelusta mahdollisimman käyttäjäystävällinen.

Kolmas osa-alue määreytyy laitteen osien sisällä ja osasta toiseen liikkumisen pohjalta. Laitesuunnittelun tulisi ilmaista käyttäjälle hänen sijainti, tila ja kuinka edetä tavoiteltuun toimintaan sekä milloin viimeisin toiminto on tapahtunut ja valmistunut. Käyttäjän tulee kokea toimintojen kokeilu turvalliseksi, jonka kannalta on tärkeää, että toimintojen peruminen on tarpeeksi yksinkertaista ja lähtöruutuun palaaminen helppoa. (Hyysalo 2009, 169.)

Laitesuunnittelussa lähdettiin liikkeelle siitä, että olennaiset toiminnot olivat jatkuvasti käyttäjän saatavilla ja niihin siirtyminen tapahtui helposti. Keskeisimmät toiminnot, kuten tapahtuman haku ja luominen sekä muut päätoiminnot sijoitettiin sivustolle niin, että ne pysyivät koko ajan samoilla paikoilla muuttumattomina, vaikka käyttäjä muuten siirtyisi sivulta toiselle. Näin liikkuminen sivustolla pyrittiin pitämään turvallisena ja yksinkertai-

senä. Sivuston keskeiselle paikalle luotiin etusivu-kuvake, jota klikkaamalla tuleva käyttäjä pystyy siirtymään takaisin aloitussivulle. Käyttäjälle luotiin sivustolle kirjautumisvaiheessa henkilökohtainen tervehdys, jossa näytetään käyttäjän mahdolliset uudet ilmoitukset ja viestit.

Neljännessä osa-alueessa peilataan käyttäjien aiempia kokemuksia ja tottumuksia uuden tuotteen vastaavuuteen. Ihmisten aiemmat kokemukset vaikuttavat heidän suhtautumiseen uuden tuotteen kohdalla ja he etsivät tuttuja toimintoja aiempien kokemusten pohjalta totutuista paikoista. (Hyyssalo 2009, 169–170; Sinkkonen, Kuoppala, Parkkinen & Vastamäki 2009, 23.) Suunnittelu- ja kehittämistyössä pyrittiin ottamaan käyttäjien aiemmat tottumukset huomioon tekemällä kattavaa tutkimustyötä erilaisista sosiaalisen median ja kohtaamispaikkojen internet-sivuista Suomessa ja ulkomailla. Hankkeessa tutustuttiin sosiaalisen median laajimman käyttäjäkunnan omaaviin palveluihin kuten Facebook, Twitter ja Instagram, koska nämä ovat tuttuja suurelle osalle käyttäjistä.

Suomenkielisistä sivusta löytyi muutama ihmisten välisiä kohtaamisia edistävä sivusto, mutta ei yhtään tämän kehittämishankkeen tuotoksena kehitettyjä sivustoja vastaavaa palvelua. Turvapaikanhakijoiden ja paikallisten suomalaisten yhdistämiseen pyrkivää Sopu-mobiilisovellusta alettiin kehittää syksyllä 2015. Sovelluksen avulla turvapaikanhakijat voivat tehdä hakuja kontaktin solmimiseksi, tutustua toisiinsa ja hakea esimerkiksi kattoa pänsä päälle. Kesällä 2016 Sopu ei vielä ollut ladattavissa sovelluskau-pasta, eikä siitä ja hankkeen etenemisestä löytynyt ajankohtaista tietoa. Sopu-palvelun suunnitelman mukaan pyrkimyksenä on tarjota ensisijaisesti apua turvapaikanhakijoille. (Kärkkäinen 2015.) Tässä kehittämishankkeessa luodaan prototyyppi digitaalisesta palvelusta, jossa sekä maahanmuuttajat että kantasuomalaiset nuoret ovat molemmat aktiivisina osapuolina. Pyrkimyksenä on, että suhde ei pohjaudu ensisijaisesti avunantoon eikä kumpikaan osapuoli näyttäytyä auttajan roolissa. Tarkoituksena on luoda palvelu, jossa käyttäjät nähdään tasavertaisina ja kaikki osapuo-

let hyötyvät palvelusta yhtä paljon sekä oppivat toisiltaan ja toisista kulttuureista. Meetup on kansainvälinen tapahtumien järjestämisen ja ihmisten kohtaamisen tukemiseksi perustettu sivusto, joka toimii englanninkielisenä myös Suomessa. Suomessa sivusto on profiloitunut pääsääntöisesti yritystapahtumiin ja tämän vuoksi kohderyhmä eroaa tämän kehittämishankkeen tuotoksena syntyneiden sivustojen kohderyhmästä. Tapahtumien luomisen osalta Meetup toimii hyvänä esimerkkinä virtuaalisesta kohtauspaikasta. (Meetup 2016.)

Maahanmuuttajien ja kantasuomalaisien yhdistämiseksi on kehitetty myös muutama muu virtuaalipalvelu. Esimerkkinä näistä voidaan mainita Ristinummi 2.0-hanke, joka on suunnattu maahanmuuttajaisille ja seniorikäiselle kantaväestölle ja Monimos verkkopalvelu maahanmuuttajajärjestöjen yhteiseksi sivuksi. Nämä palvelut eivät kuitenkaan näyttäytyä toimivina palveluina sekä perusajatus ja kohderyhmä eroavat tämän kehittämishankkeen tuotoksesta. Lisäksi naapuruston yhdistämiseksi, toisten auttamiseksi ja kontaktin luomiseksi on kehitetty virtuaalinen kyläkartta Nappinaapuri, joka ei kuitenkaan omaa monikulttuurista lähestymistapaa. (Ristinummi 2016; Monimos 2016; Nappinaapuri 2016.)

Suunnittelu- ja kehittämistyössä käytiin läpi laajalti prototyypin yhtäläisyyksiä ja eroavaisuuksia vastaaviin virtuaalipalveluihin sekä pyrittiin sen pohjalta arvioimaan ja luomaan palvelu, joka innostaisi käyttäjiä juuri tämän palvelun pariin. Suunnittelun tuotoksena tarjotaan maahanmuuttajille ja suomalaisille uudenlainen keino ja mahdollisuus sosiaalisten verkostojen luomiseen, koska vastaavaa palvelua ei ole Suomessa aiemmin toteutettu. Palvelun peruslähtökohtana on olla matalankynnyksen kulttuurien kohtauspaikka ja tapahtuma-alusta, jossa käyttäjillä on mahdollisuus omassa lähiympäristössään ottaa osaa ja järjestää helposti kohtauksia. Palvelun avulla pyritään laajentamaan sosiaalisia verkostoja ja näin ennaltaehkäisemään syrjäytymistä ja yksinäisyyden tunnetta.

Hyysalon käytettävyyden määritelmän viides osa-alue perustuu graafiseen suunnitteluun ja väriytykseen, jonka avulla voidaan korostaa ryhmittä, erottaa ja häivyttää eri toimintoja (Hyysalo 2009, 169–170). Suunnittelu- ja kehittämistyötä grafiikan ja väriytyksen osalta pyrittiin tekemään laajasti perehtymällä erilaisiin sivustoihin ja kokoamaan toimivimmat sivustot omaa tuotosta varten.

Käytettävyyden viimeinen osa-alue käsittelee nimeämisen ja symbolien luomista. Huono nimeäminen johtaa virheisiin, kun taas hyvän nimeämisen avulla käyttäjät erottavat toiminnot toisistaan ja saavat niistä oikean käsityksen. (Hyysalo 2009, 169–170.) Sivuston ja sen sisältämien kenttien nimeämistä pohdittiin tarkoin ja verrattiin toisten palveluiden käyttämiin nimiin. Sivuston ja sen kenttien nimet vaihtuivat työn edetessä useaan otteeseen ennen kuin lopulliset muodot löytyivät. Logoa ideoitiin ja hahmoteltiin luonnoksena ennen kuin se eri variaatioiden kautta löysi lopullisen muotonsa.

5.3 Prototyypin toteutus

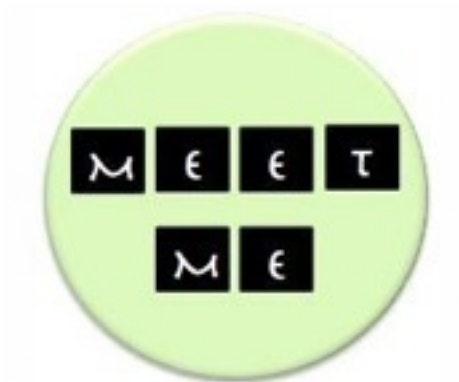
Digitaalisen palvelun prototyypin toteutuksessa lähdettiin liikkeelle suunnitelmavaiheessa luotujen luonnosten pohjalta. Jokaisesta prototyypin sivusta tehtiin aluksi paperinen luonnos siitä, mitä kunkin sivun tulisi pitää sisällään ja kuinka sen elementit sijoitettaisiin sivulle. Sivuja muodostui yhteensä 10. Suurin osa luonnoksista pystyttiin siirtämään käyttöön teknisen toteutuksen aikana lähes alkuperäisinä. Prototyyppiä työstettäessä sivuston käytettävyyttä testattiin toistuvasti, jonka seurauksena osa sivuista päädyttiin joko poistamaan ja osaa muuttamaan joko sisällön tai nimeämisen osalta. Muutokset nousivat esiin käytettävyyden näkökulmasta. Lisäksi teknisen toteutuksen ja testikäytön aikana huomattiin, että joidenkin toimintojen toteutukseen tarvittiin luoda lisäsivuja, jotka luotiin ja lisättiin prototyyppiin teknisen toteutuksen aikana.

Prototyypin tekninen osuus toteutettiin iWeb nimisellä suunnittelu- ja julkaisutyökalulla. iWeb on verkkosivujen luontiohjelma, jossa käyttäjä voi suunnitella ja toteuttaa internetsivuston ilman teknistä osaamista ja koodauskielen hallitsemista. Käyttäjä pystyy myös muokkaamaan sivustojen ulkoasua eri teemojen avulla sekä korvata olemassa olevia kuvia omilla kuvilla, tekstillä ja videoilla. Lopussa valmiin tuotteen voi julkaista verkkopalveluissa. (Apple 2016). Valitsimme iWeb-ohjelman työn tekniseen toteutukseen, koska se mahdollisti internet-sivujen prototyypin teknisen ja visuaalisen toteutuksen samanaikaisesti. iWebin avulla pystyimme toteuttamaan prototyypin kokonaisuudessa itse myös teknisen puolen osalta.

Ennen teknistä toteutusta tuli päättää, minkälainen visuaalinen ulkomuoto prototyypille haluttiin luoda. Visuaaliseen ilmeeseen pyrittiin vaikuttamaan siten, että sivusto olisi ulkoasultaan mahdollisimman selkeä ja houkutteleva sekä moderni nuorten aikuisten käyttöä ajatellen. Ennen prototyypin luomista vertailtiin monia ajankohtaisia internet-sivuja sekä pyrittiin löytämään sieltä tähän tarkoitukseen sopivat ideat ja mallit, joiden pohjalta sivustoja lähdettiin toteuttamaan. Näiden pohjalta lähdettiin toteuttamaan sopivia sivuja tämän prototyypin ulkoasua ajatellen.

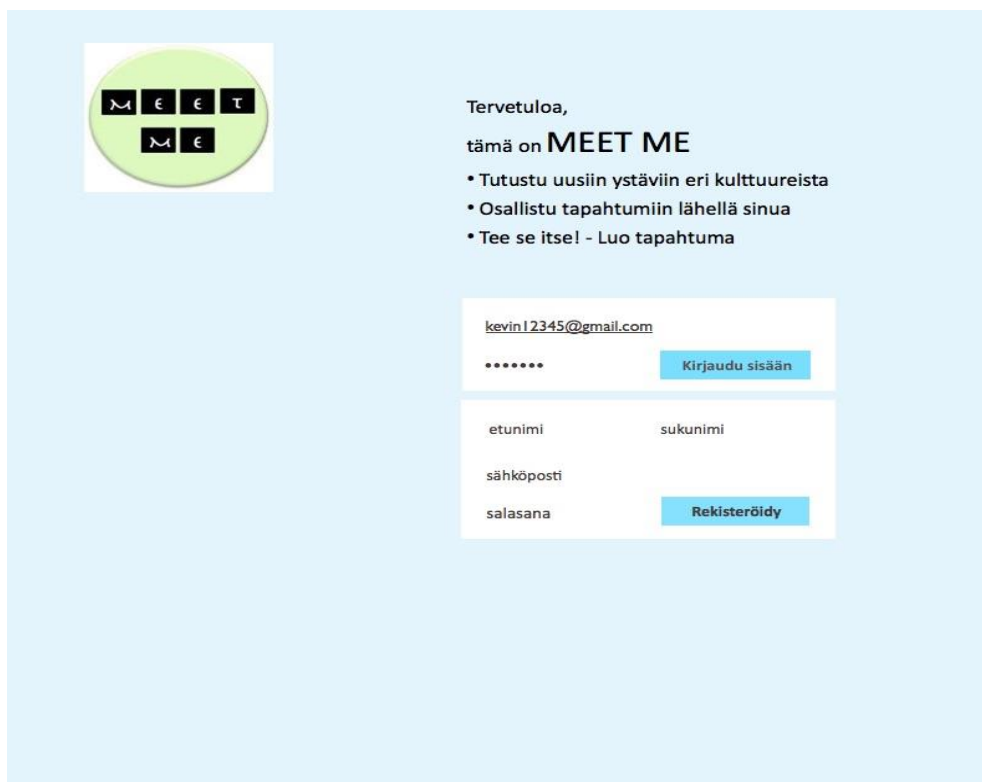
Prototyypin toteutuksessa käytetty Applen iWeb suunnittelu- ja julkaisutyökalu loi pohjan prototyypin visuaaliselle ilmeelle. iWebillä on käytössä erilaisia tähän tarkoitukseen soveltuvia valmiita pohjia, joiden avulla prototyyppiä lähdettiin toteuttamaan. Ennen toteutuksen aloitusta perehdyimme huolella eri pohjaksi soveltuviin vaihtoehtoihin ennen kuin päädyimme valitsemaamme malliin. Pohjan katsottiin palvelevan parhaiten tätä tarkoitusta sekä visuaalisen ilmeensä että sisältönsä puolesta. Tätä pohjaa muokkaamalla ja suunnitteluvaiheessa keräämiemme sopivien sivustojen pohjalta lähdimme luomaan visuaalista ilmettä tälle prototyypille, joka tarkoitus kuitenkin vasta lopuksi valittujen värien, fonttien, kuvien ja logon myötä. Valittujen kuvien avulla pyrittiin luomaan monikulttuurista, iloista ja nuorille soveltuvaa mielikuvaa palvelusta. Sivustolle suunniteltiin ja kehitettiin oma logo, jonka tärkeimpinä ominaisuuksina pidettiin yksinkertaisuutta

ja monikäyttöisyyttä. Logon kehittelyvaiheessa sivuston lopullinen nimi "Meet me" tarkentui ja sai oman ulkomuotonsa logon kanssa. (Kuva 1.)

Kuva 1: Logo

Käyttäjän tullessa Meet me -sivustolle, hän tulee ensimmäisenä "kirjaudu sisään"- sivulle. (Kuva 2.) Tällä sivulla käyttäjälle kerrotaan lyhyesti muutamalla lauseella, millä sivustolla käyttäjä on, sekä mistä tässä sivustossa on kyse. Tämä tieto tiivistettiin ja yksinkertaistettiin kolmeen päätteeseen, jotka luovat pohjan koko palvelulle. Tärkeimmät teemat ja toiminnot Meet me -sivustolla ovat eri kulttuurien kohtaaminen, osallistuminen ja käyttäjän oma aktiivisuus. Nämä teemat pyrittiin avaamaan selkeästi, innostavasti ja houkuttelevasti käyttäjälle kolmella lauseella. Kirjautumissivun vasempaan yläreunaan sijoitettiin logo, joka löytyy samalta paikalta koko sivustolla vierailun ajan.

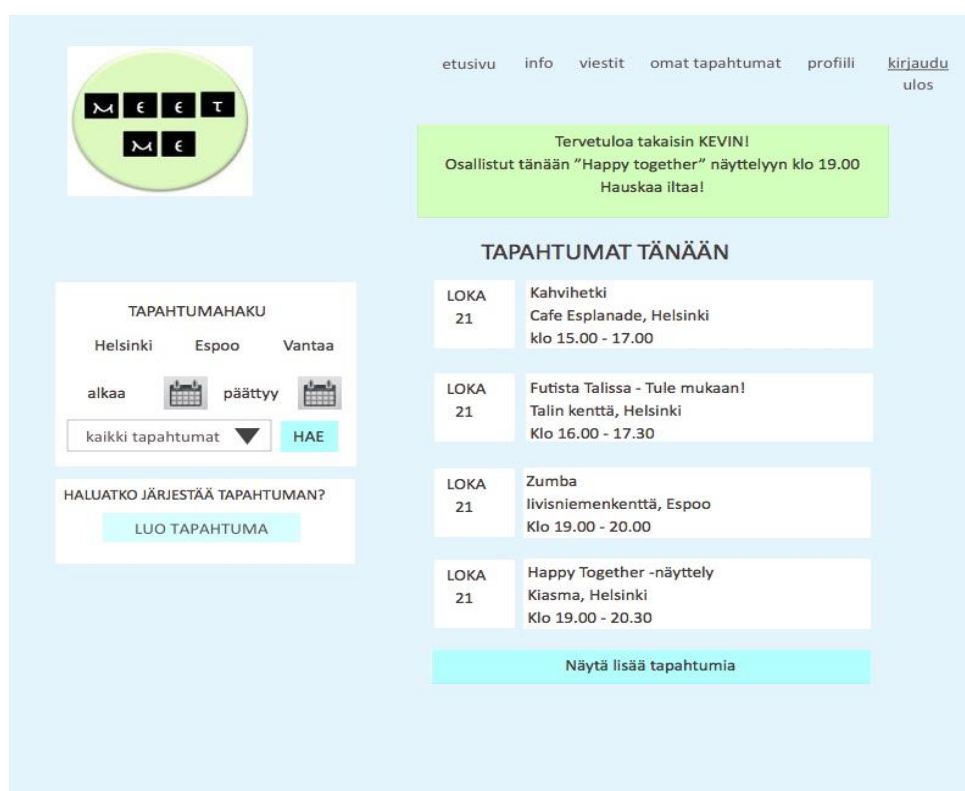

Kuva 2: Kirjautumissivu

Kirjautumissivulla vanha käyttäjä voi helposti kirjautua sisään omilla tunnuksillaan, jotka tässä tapauksessa ovat sähköpostiosoite ja salasana sekä aloittaa välittömästi palvelun käytön. Uusi käyttäjä huomaa sivustolle tullessaan, mistä palvelussa on kyse, jonka tavoitteena on innostaa käyttäjää rekisteröitymään uudeksi käyttäjäksi. Rekisteröityminen pyrittiin pitämään mahdollisimman helppona ja karsimaan kaikki palvelun kannalta epäolennaiset kohdat pois. Uusi käyttäjä tarvitsee nimen ja valitseman salasan lisäksi ainoastaan toimivan sähköpostiosoitteen, johon rekisteröitynyt käyttäjä saa linkin palvelun käytön aktivoimiseksi. Aktivoinnin jälkeen uusi käyttäjä voi kirjautua sisään omilla tunnuksillaan ja aloittaa palvelun käytön välittömästi. Rekisteröityessään käyttäjäksi uusi käyttäjä hyväksyy samalla kaikki palvelun käyttöön liittyvät käyttäjäehdot.

Jokaisella sivulla, lukuun ottamatta kirjautumissivua, perustoiminnot päätettiin säilyttää muuttumattomina. Sivuston perustoiminnot muodostuvat

kolmesta valikosta: tapahtumahaku, luo tapahtuma ja navigointivalikko. Sivujen vasempaan reunaan sijoitettiin ”tapahtumahaku” ja ”luo tapahtuma” –toiminnot jotka luovat perustan koko sivustojen tarkoitukselle ja toiminnalle. Sivujen yläreunasta löytyy navigointivalikko, joka sisältää muut perustoiminnot. Tässä prototyypissä navigointivalikkoon nimettiin: etusivu, info, viestit, omat tapahtumat, profiili ja kirjaudu ulos. Sivun vasempaan yläreunaan sijoitettiin ”Meet me” –logo, jota klikkaamalla pääsee palaamaan aina lähtöruutuun, joka tässä prototyypissä on sivustojen etusivu. (Kuva 3)

Kuva 3: Etusivu

Verkkosivujen alkuosa nähdään olevan tärkein osa sivustoa. Alkuosalla (Eng. above the fold) tarkoitetaan sivun yläosassa sijaitsevaa kohtaa, jonka lukemiseksi käyttäjän ei tarvitse erikseen vierittää sivupalkkia alaspäin. (Kuutti 2012, 7.) Tämän päivän internetin käyttäjät suosivat nopeita ratkaisuja, jossa kaikki olennainen tieto on helposti ja nopeasti saatavilla.

Yli 80 prosenttia käyttäjistä viettää aikaa lähinnä sivuston alkuosassa siirtymättä lainkaan sivulla alaspäin. (Nielsen 2010.)

Sivuston päätoiminnot eli navigointivalikko, tapahtumahaku ja luo tapahtuma, sijoitettiin sivuston alkuosaan, jotta keskeiset toiminnot olisivat heti käyttäjien ulottavilla. Lisäksi sillä pyrittiin minimoimaan käyttäjän aiheeton sivupalkkien vierittäminen vaaka ja pystysuunnassa. Tapahtumahaun hakutulokset aukeavat sivun alkuosan keskiöön, josta pystyy näkemään välittömästi keskeisimmät hakutulokset ja saamaan olennaisen tiedon. Käyttäjä pystyy kuitenkin halutessaan hakemaan lisää tietoa tapahtumista ja näkemään enemmän tapahtumia siirtymällä sivustolla alaspäin tai valitsemalla ”näytä lisää” –toiminnon, jolloin sivustolle aukeaa enemmän sisältöä. Tämän alkuosan keskialueen sisältö muuttuu sivustolla liikuttaessa eri toimintojen mukaan.

Sivustolle tullessaan käyttäjän huomio keskittyy ensimmäiseksi tekstiin ja otsikoihin, siksi sisällön tulisi olla selkeää, houkuttelevaa ja helposti ymmärrettävää. Yksilöllisyyttä pyritään korostamaan, jotta käyttäjä kokisi, että palvelu on suunnattu nimenomaan hänelle ja sopisi hänen tarpeisiinsa. Sisällönalueen tarkastelun perusteella käyttäjä jää joko sivustolle tai siirtyy toisilta sivustoilta etsimään sisältöä. (Nielsen 2000, 100; Juslén 2011, 108, 11–12) Erityistä huomioita kiinnitettiin nimeämiseen sekä kieliasuun, sillä oletuksena on, että monet käyttäjistä ovat vieraskielisiä, mikä tuo oman haasteen nimeämisen osalta. Kieliasussa keskityttiin selkokieliisyyteen ja pyrittiin pitämään teksti mahdollisimman yksinkertaisena ja helposti ymmärrettävänä.

Käyttäjän yksilöllisyyttä haluttiin korostaa erityisellä tervehdystekstillä. (Kuva 3.) Tervehdysteksti tulee näkyviin etusivulla käyttäjän kirjautuessa sisään Meet me -sivustolle. Tervehdysteksti haluttiin pitää henkilökohtaisena ja tuoda kyseiselle käyttäjälle yksilöllisesti olennainen hänen ajankohtaisista omista tapahtumistaan. Tervehdystekstissä käy ilmi, mihin ta-

pahtumiin käyttäjä on lähipäivinä osallistumassa, mikä toimii samalla muistutuksena tulevista tapahtumista. Tervehdysteksti häviää käytöstä käyttäjän siirtyessä ensimmäisen kerran etusivulta pois.

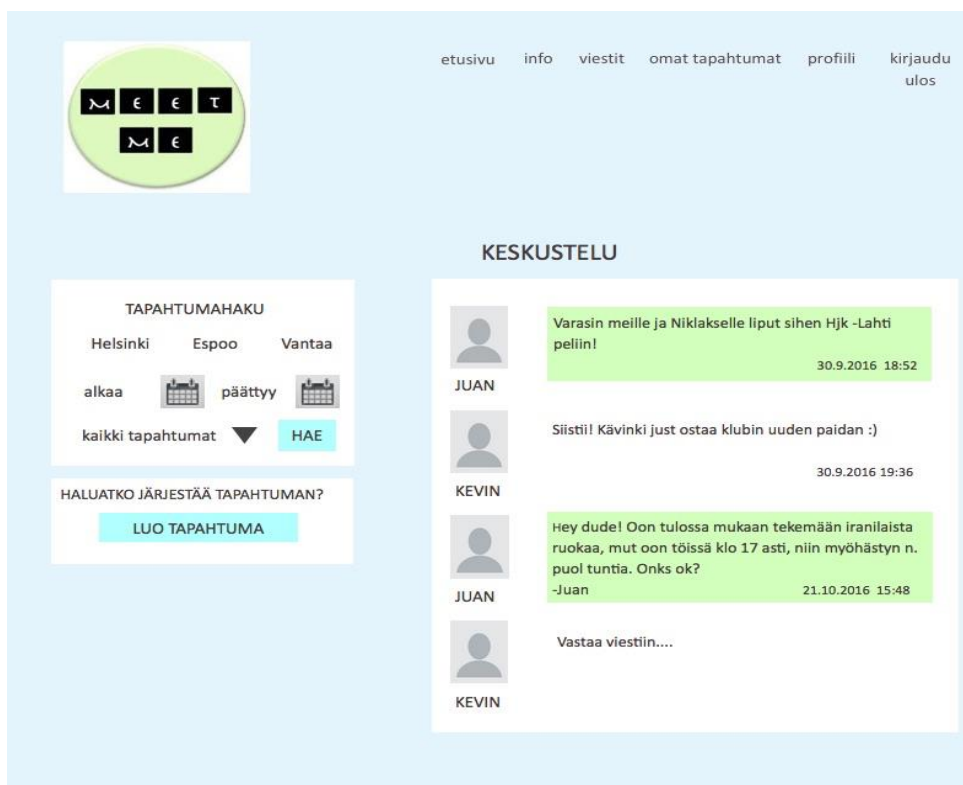
Navigointivalikko

Juslénin (2011) mukaan navigoinnin helppous auttaa käyttäjiä liikkumaan ja toimimaan sivustolla pidempään. Navigoinnin helppokäyttöisyyttä voidaan ylläpitää kolmen klikkauksen säännön avulla, jossa etusivulle siirtymiseen pitäisi päästä kolmella klikkauksella. (Juslén 2011, 71.) Prototyypin toteutusvaiheessa kiinnitettiin huomiota käyttäjän sivustolla navigointiin. Sivustot pyrittiin luomaan siten, että ne ovat mahdollisimman helppokäyttöiset. Etusivulle siirtyminen tehtiin helpoksi ja esteettömäksi.

Navigointivalikko toimii sivustojen yhtenä päätoimintona ja jatkuvasti käyttäjän saatavilla koko sivustolla vierailun ajan. Tällä pyrittiin vaikuttamaan helppokäyttöisyyteen ja käyttäjäystävällisyyteen. Navigointivalikkoa suunniteltaessa kiinnitettiin erityistä huomiota sisältöön, nimeämiseen sekä keskityttiin siihen, että navigointipalkista löytyvät vain olennaisimmat valikot. Kaikki ylimääräinen tieto karsittiin pois. Käyttäjä löytää kaiken olennaisen ja ajankohtaisen tiedon, kuten osallistumisen eri tapahtumiin tai saapuneet viestit navigointipalkista. Käyttäjä pystyy milloin vain palaamaan takaisin etusivulle navigointipalkista tai valitsemalla Meet me –logon. Tällöin sivulla näkyy kaikki sama tieto, kuin käyttäjän ensimmäisellä kerralla kirjautuessa sisään lukuun ottamatta tervehdystekstiä.

Navigointivalikosta löytyvällä profiili-sivulla käyttäjä voi luoda profiilistaan omannäköisen lisäämällä oman profiilikuvan sekä kirjoittamalla lyhyen kuvauksen itsestään ja kiinnostuksen kohteistaan muille käyttäjille. (Kuva 4.) Lisäksi profiili-sivulla käyttäjä voi halutessaan vaihtaa kirjautumissivulla käytetyn salasanan. Meet me -palvelun ei kuitenkaan ole tarkoitus toimia ”kaverisivustona” vaan pääpaino on tapahtumissa, aktiivisuudessa ja osallistumisessa paikan päällä erilaisiin tapahtumiin. Tämän vuoksi profiili-sivulla ei ole eritelty tarkemmin käyttäjän kiinnostuksen kohteita tai muuta

tietoa käyttäjästä vaan käyttäjä voi itse mainita kuvauksessa ne seikat, jotka hän haluaa tuoda muiden käyttäjien tietouteen.

Kuva 4: Profiili

Navigointivalikkoon sijoitettiin linkki Omat tapahtumat –sivulle. (Kuva 5.) Omat tapahtumat –sivulla käyttäjä pystyy näkemään yksilöllisesti, mihin tapahtumiin hän on ilmoittautunut osallistuvaksi ja mitä tapahtumia hänellä on tulossa. Niiden tapahtumien kohdalle, joissa käyttäjä toimii itse tapahtuman järjestäjänä, lisättiin pieni vihreä pallo tästä tunnusmerkiksi. Tämä tunnusmerkki toistuu myös muilla sivuilla, joissa käyttäjän itse järjestämä tapahtuma näkyy, kuten hakutuloksissa tai tapahtumaa luodessa. Lisäksi omat tapahtumat -sivulta käyttäjä pystyy valitsemaan ”menneet tapahtumat” ja löytämään tämän avulla kaikki aiemmat tapahtumat, joihin hän on osallistunut.

Kuva 5: Omat tapahtumat

Navigointivalikkoon sijoitettiin Viestit-toiminto. Viesteihin ilmestyy numero (1) uusien viestien lukumäärästä tiedoksi käyttäjälle uuden viestin saapumisesta. Valitsemalla Viestit –toiminnon käyttäjä siirtyy omaan postilaatikkoon. (Kuva 6.) Viestit –sivulla käyttäjä voi lähettää muille käyttäjälle viestin valitsemalla ”Uusi viesti” –toiminnon. Sivulta löytyy myös käyttäjän aiemmat keskustelut muiden käyttäjien kanssa. (Kuva 7.) Viestit haluttiin pitää perinteiseen sähköpostiin verrattuna keskustelunomaisempana. Tämän vuoksi viesteillä ei ole otsikkoa tai aihetta vaan jokaisesta keskustelusta näkyy alkuteksti keskustelun viimeisimmästä viestistä. Viestin lähettäjistä näkyy tietona lähettäjän nimi sekä pieni profiilikuva. Lukematon saapunut uusi viesti näkyy käyttäjälle tummennetulla fontilla. Viestiä klikkaamalla keskustelu aukeaa ja käyttäjä voi lukea saapuneen viestin sekä vastata viestiin. Jokaisen viestin alareunassa näkyy päivämäärä ja kellon-aika, milloin viimeisin viesti on lähetetty.

etusivu info viestit (1) omat tapahtumat profiili kirjaudu ulos

VIESTIT UUSI VIESTI

TAPAHTUMAHAKU
 Helsinki Espoo Vantaa
 alkaa päättyy
 kaikki tapahtumat ▼ HAE

HALUATKO JÄRJESTÄÄ TAPAHTUMAN?
 LUO TAPAHTUMA

JUAN: Hey dude! Oon tulossa mukaan tekemään...

ZAHRA: Heippa Kevin, tässä se lupaamani kuva...

MARIA: Kiitti vinkistä! Mä aionkin ottaa sen heti...

ISMAIL: Thanks!

JUHO: Hehe, mennään vaan! Siit onki hetki kun...

Kuva 6: Viestit

etusivu info viestit omat tapahtumat profiili kirjaudu ulos

KESKUSTELU

TAPAHTUMAHAKU
 Helsinki Espoo Vantaa
 alkaa päättyy
 kaikki tapahtumat ▼ HAE

HALUATKO JÄRJESTÄÄ TAPAHTUMAN?
 LUO TAPAHTUMA

JUAN: Varasin meille ja Niklakselle liput siihen Hjk -Lahti peliin!
 30.9.2016 18:52

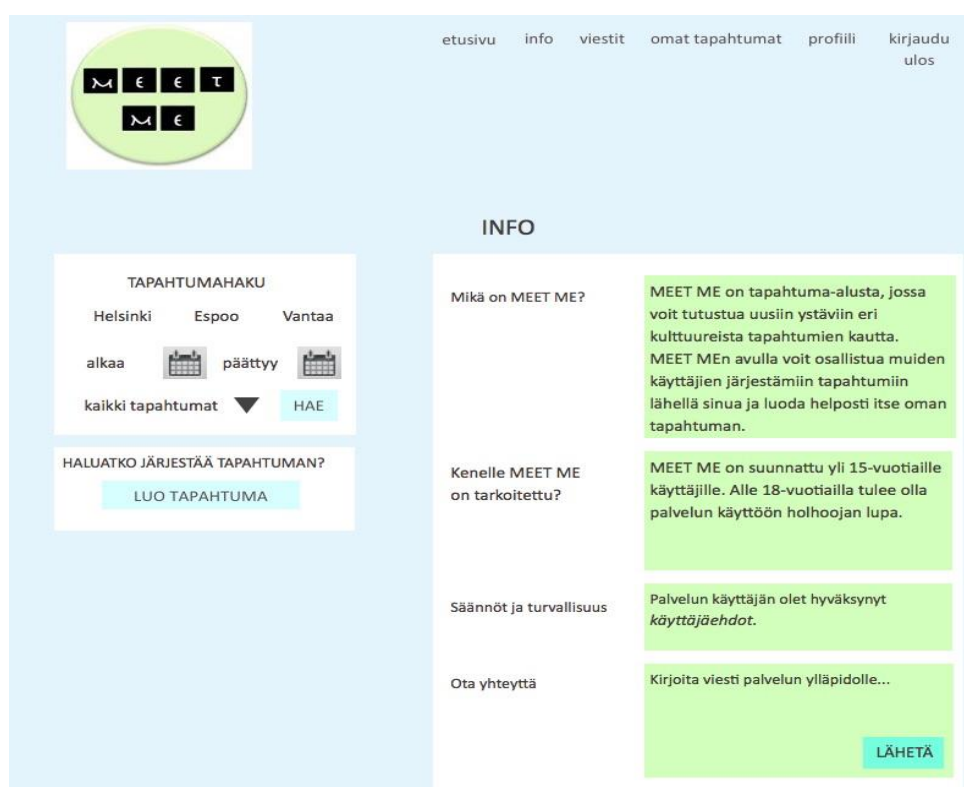
KEVIN: Siisti! Kävinki just ostaa klubin uuden paidan :)
 30.9.2016 19:36

JUAN: Hey dude! Oon tulossa mukaan tekemään iranilaista ruokaa, mut oon töissä klo 17 asti, niin myöhästyn n. puol tuntia. Onks ok?
 -Juan 21.10.2016 15:48

KEVIN: Vastaa viestiin....

Kuva 7: Keskustelu

Sisällön näkökulmasta on tärkeää, että käyttäjä voi milloin tahansa palauttaa mieleensä, mistä tässä palvelussa on kyse. Navigointivalikkoon sijoitettiin linkki Info-sivulle, jossa on kuvattu tarkemmin, mistä Meet me –sivustossa on kyse ja kenelle palvelu on tarkoitettu. (Kuva 8.) Info –sivulta käyttäjä löytää myös palvelunkäyttöön liittyvät säännöt sekä käyttäjäehdot, jotka hän on palveluun rekisteröityessään hyväksynyt palvelun käyttäjänä. Info –sivun kautta, käyttäjä voi milloin tahansa palata käyttäjäehtoihin ja tarkastella niitä uudelleen. Info –sivulta löytyy myös ohjeet palvelun käyttöä varten.

Kuva 8: Info

Info –sivulle haluttiin luoda käyttäjälle myös mahdollisuus ottaa yhteys palvelun ylläpitoon. Mahdollisuus yhteydenottoon nähtiin tarpeellisena esimerkiksi silloin, jokin yritys haluaa ilmoittaa omasta tapahtumasta Meet me –palvelun kautta tai jos esimerkiksi yksityinen käyttäjä havaitsee palvelun suhteen epäasiallista käyttöä toisen käyttäjän taholta. Yhteyden ottamisen

haluttiin olevan mahdollisimman yksinkertaista. Palvelun käyttäjän ei tarvitse erikseen kirjata ylläpidolle tietoja itsestään vaan ylläpito saa tiedon viestin lähettäjistä, kun käyttäjä on valmiiksi sisäkirjautuneena omilla tunnuksillaan. Ota yhteyttä –lomakkeeseen käyttäjän tulee kirjata vain viestin aihe sekä haluamansa viesti ja valita ”Lähetä” –toiminto.

Poistuminen sivustolta haluttiin pitää mahdollisimman helppona ja yhden klikkauksen päässä. Tämän vuoksi navigointivalikon oikeaan laitaan sijoitettiin suora ”Kirjautu ulos” –linkki, jonka valitsemalla käyttäjä siirtyy takaisin kirjautumissivulle. Jatkaakseen palvelun käyttöä, käyttäjän tulee tällöin kirjautua palveluun uudelleen.

Tapahtumahaku ja luo tapahtuma

Päätoimintoihin luotiin navigointivalikon lisäksi pysyviksi valikoiksi Tapahtumahaku sekä Luo tapahtuma –toiminnot. Tapahtumahakuun kiinnitettiin suunnitteluvaiheessa erityistä huomiota sekä vertailtiin erilaisia hakutoimintoja muilla internet-sivuilla sekä vastaavissa palveluissa. Näiden pohjalta lähdettiin luomaan juuri tähän prototyyppiin soveltuvaa Tapahtumahaku –toimintoa. Tapahtumahaku päätettiin aluksi rajata Helsinki, Vantaa ja Espoon alueelle, sillä Planin Muuttajat! –hanke toimii näissä kaupungeissa. Valikkoa on kuitenkin tarvittaessa mahdollisuus laajentaa myös muihin kaupunkeihin, mikäli palvelua päätetään alkaa käyttää muualla.

Tapahtumahaku pyrittiin pitämään käyttäjälle mahdollisimman yksinkertaisena ja muutamalla klikkauksella tehtävänä toimintona. Käyttäjä voi halutessaan rajata haun tietyn kaupungin lisäksi valitsemilleen päivämäärille yksinkertaisen kalenterivalikon avulla. Lisäksi tapahtumahaun valikkoon tehtiin mahdollisuus rajata hakua tietyille harrastealueelle oman kiinnostuksen mukaan. Harrastealueet valittiin haastatteluista nousseiden tulosten sekä kehittämishankkeen tietoperustan pohjalta. Näiksi alueiksi valikoitui: Liikunta ja urheilu, kahvi, ruoka, musiikki, taide ja kulttuuri, lapsiperheet, muut tapahtumat ja ilmaistapahtumat. Käyttäjä voi halutessaan rajata

haun yhteen tai useampaan tapahtumaan tai valita kaikki tapahtumat. Haun tulokset ilmestyvän sivun liikkuvaan keskiosaan. (Kuva 9.)

The screenshot shows a web application interface for event searching. At the top left, there is a circular logo with the letters 'M', 'E', 'E', 'T' and 'M', 'E'. To the right of the logo are navigation links: 'etusivu', 'info', 'viestit (1)', 'omat tapahtumat', 'profiili', and 'kirjaudu ulos'. Below the logo is a search filter section titled 'TAPAHTUMAHAKU'. It includes location filters for 'Helsinki', 'Espoo', and 'x Vantaa'. There are date filters for '24.10.2016' and '25.10.2016'. A dropdown menu is set to 'kaikki tapaamiset' with a 'HAE' button. Below the dropdown are several categories with checkboxes: 'x Liikunta ja urheilu', 'x Kahvi', 'x Ruoka', 'Musiikki', 'Taide ja kulttuuri', 'x Lapsiperheet', 'Muut tapahtumat', and 'Ilmaistapahtumat'. At the bottom of the filter section is a question 'HALUATKO JÄRJESTÄÄ TAPAHTUMAN?' and a 'LUO TAPAHTUMA' button. To the right of the filter section is a list of events. The first section is for 'MAANANTAI 24.10.2016' and includes two events: 'LOKA 24 Puistojooga Kenraalinpuisto, Vantaa Klo 10.00 - 10.30' and 'LOKA 24 Iranilaista ruokaa Tikkurila, Vantaa Klo 17.00 - 20.00'. The second section is for 'TIISTAI 25.10.2016' and includes two events: 'LOKA 25 Leikkiseuraa puistossa Sipulipuiston leikkipaikka, Vantaa Klo 10.00 - 12.00' and 'LOKA 25 Kahvitreffit Cafe Kuusijärvi, Vantaa Klo 14.00 - 16.00'.

Kuva 9: Tapahtumahaku

Kolmas sivuston päätoiminto on Luo tapahtuma –toiminto (Kuva 10). Tämän valikon avulla käyttäjä pääsee helposti luomaan tapahtuman oman mielenkiinnon ja mahdollisuuksien mukaan. Tapahtuman luonti pyrittiin pitämään mahdollisimman yksinkertaisena ja käyttäjäystävällisenä. Tapahtuman luonnissa keskityttiin olennaisiin toimintoihin, joita verrattiin vastaavien sivustojen vastaaviin toimintoihin. Tapahtuman nimen, paikan ja ajan sekä kuvauksen lisäksi lisättiin tapahtuman luomisvaiheeseen myös osallistujamäärä sekä mahdollinen tapahtuman hinta.

etusivu info viestit omat tapahtumat profiili kirjaudu ulos

TAPAHTUMAHAKU
Helsinki Espoo Vantaa
alkaa päättyy
kaikki tapahtumat ▼ HAE

HALUATKO JÄRJESTÄÄ TAPAHTUMAN?

LUO TAPAHTUMA

TAPAHTUMAN NIMI:

TAPAHTUMA PÄIVÄ:

KELLONAIKA:

PAIKKA:

KUVAUS:

HINTA:

OSALLISTUJAT:

Kuva 10: Luo tapahtuma

Tapahtuman luonnissa haluttiin järjestäjälle pitää mahdollisuus rajata osallistujamäärä minimiin ja maksimiin. Alle minimimäärän osallistujia saavuttanut tapahtuma peruuntuu automaattisesti ja tekee tapahtumasta näin turvallisen järjestää eikä velvoita järjestäjää toteuttamaan tapahtumaan liian pienen osallistujamäärän kanssa. Toisaalta ilmoitettu maksimimäärä pitää osallistujamäärän sopivana ja turvallisena tapahtumaa yksilöllisesti ajateltuna. Lisäksi tapahtuman järjestäjälle haluttiin luoda mahdollisuus periä tapahtuman järjestämisestä sopiva korvaus, mikäli tapahtuman toteuttaminen esimerkiksi aiheuttaisi järjestäjälle kuluja.

Turvallisuusasiat nähdään tärkeänä osana palvelun käyttöä ja niihin perehdyttiin eri lakien, kuten Lastensuojelulain ja Nuorisolain, sekä vastaavien palveluiden avulla. Tässä vaiheessa Info –sivua ja käyttöehtoja ei luotu valmiiksi versioiksi, sillä niitä ei koettu olennaiseksi osaksi prototyyppiä. Mikäli digitaalisen palvelun internet sivut myöhemmässä vaiheessa to-

teutetaan valmiiksi asti, nousevat ohjeet tärkeään rooliin ja ohjaavat käyttäjää muun muassa turvallisuusasioissa. Esimerkiksi käyttäjää ohjataan ilmoittamaan yksityisissä tiloissa pidettävän tapahtuman tarkemmat sijaintiin liittyvät tiedot vain osallistujille henkilökohtaisella viestillä.

5.4 Digitaalisen palvelun prototyypin arviointi

Kehittämistehtävä ja sen tuotos tarkentuivat kehittämisprosessin aikana ennen kuin se päätyi lopulliseen muotoonsa. Kehittämistehtäväksi pyrittiin löytämään sekä yhteiskumppania Plan Suomea hyödyttävä sekä kehittämishankkeen tekijöille mielekäs kohde. Yhteistyökumppani toivoi uutta näkökulmaa tai toimintatapaa maahanmuuttajanuorten parissa tehtävään työhön sosiaalisten verkostojen näkökulmasta, josta muodostui koko kehittämishankkeen teema ja pohja. Maahanmuuttajanuorten sosiaalisista verkostoista pyrittiin kehittämään erityisesti suhteessa kantasuomalaisiin. Kehittämishankkeessa kehitetyllä tuotoksella digitaalisen palvelun prototyypistä pyrittiin vastaamaan kaikkiin näihin tekijöihin sekä yhteistyökumppanin tarpeeseen ja toiveeseen.

Digitaalisen palvelun prototyypin valmistuttua valmista tuotosta testattiin eri käyttäjillä. Hyysalon (2009) mukaan eniten hyötyä käytettävyydestiin tulee silloin, kun testikäyttäjäksi valitaan kolmesta viiteen henkilöä. (Hyysalo 2009, 166). Kehittämishankkeessa käytettävyydestin käyttäjiksi valikoitui kaksi kantasuomalaista ja kaksi maahanmuuttajataustaista henkilöä. Kaikki henkilöt olivat alle 29-vuotiaita nuoria, jotka nähtiin potentiaalisina palvelun käyttäjinä tulevaisuudessa. Testihenkilöt muodostuivat 24-vuotiaasta kanta suomalaisesta miehestä ja 29-vuotiaasta kantasuomalaisesta naisesta sekä 22-vuotiaasta maahanmuuttajataustaisesta naisesta ja 19-vuotiaasta maahanmuuttajataustaisesta miehestä. Maahanmuuttajataustan omaava nainen oli asunut Suomessa useita vuosia ja mies alle kaksi vuotta.

Haasteltavat kiinnittävät huomiota sivuston ulkoasuun ja käytettävyyteen. Sivuston yleisilmettä pidettiin selkeänä ja miellyttävänä, mutta kaikki kokivat sivustolla käytettävän fontin eli kirjasimen vieraaksi tai epäselväksi. Fonttia käytettiin navigointivalikossa ja tekstissä. Kirjasinkoko eli fonttikoko koettiin myös liian pieneksi. Korjausehdotusten pohjalta sivustolle vaihdettiin fontiksi Arial sekä kirjasinkoko 10 vaihdettiin kahta suurempaan kokoon 12.

Testikäyttäjien mielestä eteneminen sivulta toiselta koettiin helpoksi. Testikäytössä kuitenkin ilmeni, että info-sivulta ei ollut mahdollista siirtyä profiilisivulle tai omat tapahtumat-sivulle, jonka vuoksi korjausvaiheessa linkit etenemiseen lisättiin. Yksi testikäyttäjistä piti tapahtumahakuvalikkoa liian laajana ja ehdotti tapahtumia rajattavaksi pelkästään yhteen tai kahteen kategoriaan esimerkiksi kahvi ja ruokailu. Prototyypin tapahtumahaun valikossa oli useita harrastealueita oman kiinnostuksen mukaan. Testikäytössä nousutta ehdotusta mietittiin eri näkökulmista, mutta sitä ei kuitenkaan lähdetty toteuttamaan, koska palvelua ei haluttu prototyypivaiheessa rajata liikaa.

Testin yhteydessä testikäyttäjiltä kartoitettiin heidän omaa näkemystä kehittämishankkeessa syntyneen digitaalisen palvelun tarpeesta sekä selvitettiin heidän näkemystään mahdollisena palvelunkäyttäjinä. Kaikki testikäyttäjät näkivät digitaalisen palvelun jatkossa tarpeellisena eikä kukaan heistä ollut törmännyt vastaavaan palveluun aikaisemmin. Kolme neljästä testihenkilöstä sanoivat käyttävänsä mielellään palvelua, jos prototyypin pohjalta julkaistaan oikea sivusto. Yksi testi henkilöistä kertoi harkitsevansa palvelun käyttöä tulevaisuudessa, mutta ei nähnyt palvelua itselleen tällä hetkellä ajankohtaiseksi, koska hänellä oli laaja sosiaalinen verkosto.

Testikäytössä nousseiden korjausehdotusten pohjalta tehtiin tarvittavat muutokset prototyyppiin ja toteutettiin viimeistely. Prototyyppi on tarkoitus kehittää jatkossa toimivaksi internetsivustoksi tai mobiilisovellukseksi, jonka vuoksi on tärkeää pohtia laajalti eri näkökulmista tulevien sivustojen

haasteita ja mahdollisuuksia. Vahvuuksien ja heikkouksien tunnistaminen luovat tärkeää pohjaa kriittiselle arvioinnille (Ojasalo ym. 2009, 32).

Kehittämishankkeessa päädyttiin käyttämään prototyypin arviointiin apuna SWOT-analyysimenetelmää. (Kuvio 7.) SWOT -analyysimenetelmä on helppokäyttöinen ja helposti muunneltava kehittämistyökalu. Analyysimenetelmä tavanomaisesti jakaantuu neljään eri kenttään, jossa tarkastelun kohteena ovat tämän hetkisen toiminnan vahvuudet ja heikkoudet sekä toimintaympäristöstä mahdollisuudet ja uhat. Nelikentässä on tärkeää ottaa huomioon, että tarkastelunkohteet tulkitaan nimenomaan organisaation toiminnasta tai toimintaympäristöstä käsin. Onnistuneessa SWOT -analyysissä työyhteisön yhteisellä pohdinnalla on merkitystä, siksi onkin tärkeää, että neljää ulottuvuutta analysoidaan laajasti eikä tietojen kerääminen jää vaan asioiden listaamiseksi. Tarkoituksena on, että ulottuvuudet saadaan toimimaan keskenään loogisena kokonaisuutena, jolloin neljästä ulottuvuudesta kootut johtopäätökset pystytään konkretisoimaan kehittämistoimenpiteiksi. (Virtanen 2007, 189–190.)

	MYÖNTEISET TEKIJÄT	KIELTEISET TEKIJÄT
SISÄISET TEKIJÄT	<p>VAHVUUDET</p> <p>Maahanmuuttajien ja kantasuomalais- ten vastavuoroisuus</p> <p>Helppokäyttöisyys (palvelun käyttö, osallistuminen, tapahtuman luominen)</p> <p>Matalan kynnyksen palvelu</p>	<p>HEIKKOUEDET</p> <p>Kielelliset haasteet ja selkokielisyys</p> <p>Sopivan ikärajan asettaminen</p> <p>Tietosuoja ja turvallisuuskysymykset</p> <p>Palvelun ylläpitoon liittyvät kysymyk- set</p>
ULKOI- SET TEKIJÄT	<p>MAHDOLLISUUDET</p> <p>Sosiaalisten verkostojen laajentuminen</p> <p>Kantasuomalaisten ja maahanmuutta- januorten sekä maahanmuuttajanuor- ten keskinäinen luonteva kohtaaminen</p> <p>Osallisuus ja aktiivinen kansalaisuus</p> <p>Uudenlainen ja ajankohtainen toiminta- malli</p> <p>Verkostoitumisen mahdollisuudet</p> <p>Palvelun testaaminen ja jalkauttaminen Muuttajat! –hankkeen kautta.</p>	<p>UHAT</p> <p>Palvelun käyttäjien löytäminen, sitou- tuminen ja aktiivinen toimiminen</p> <p>Palvelun oikea kohderyhmä</p> <p>Kantasuomalaisten saaminen mu- kaan palvelun käyttäjiksi</p> <p>Alaikäiset ja täysikäiset käyttäjinä sa- massa palvelussa</p>

KUVIO 7. SWOT-analyysi

Tässä kehittämishankkeessa prototyypin arviointia tehtiin nimenomaan digitaalisen palvelun prototyypin näkökulmasta. Digitaalisen palvelun arviointityössä lajiteltiin SWOT-analyysin mukaisesti palvelun käyttöön vaikuttavat tekijät nelikenttiin. Nelikentät jakautuivat myönteisiin tekijöihin (vahvuudet ja mahdollisuudet) sekä kielteisiin tekijöihin (heikkoudet ja uhat). Lisäksi nämä alueet jakautuivat sisäisiin tekijöihin (vahvuudet ja heikkoudet)

ja ulkoisiin tekijöihin (mahdollisuudet ja uhat). Palvelun arviointityötä pyrittiin tekemään laajasti ja pohtimaan eri näkökulmia yhteistyössä kohdeorganisaation kanssa.

Digitaalisen palvelun vahvuutena nähtiin palvelun vastavuoroisuus, joka näyttäytyi maahanmuuttajanuorten ja kantasuomalaisten nuorten molemminpuolisena hyötynä, jossa käyttäjät nähtiin tasavertaisina ja kummatkin olivat sekä antavina että saavina osapuolina. Vahvuudeksi luokiteltiin myös palvelun helppokäyttöisyys ja selkeys palvelunkäytön jokaisella osa-alueella, jotka kattoivat palvelun käyttöön, osallistumiseen ja tapahtuman luomiseen liittyvät osa-alueet. Helppokäyttöisyyttä pystyttiin selvittämään prototyypin testikäytössä. Palvelua voidaan pitää matalankynnyksen palveluna, sillä se ei vaadi toteutuakseen suuria investointeja eikä toisaalta aiheuta kuluja palvelunkäyttäjille.

Palvelun heikkouksia arvioitaessa nousi esiin kielelliset haasteet erityisesti selkokielisyyden näkökulmasta, sillä oletuksena oli, että iso osa tulevista palvelun käyttäjistä ovat maahanmuuttajia. Ensimmäisen syklin aikana toteutettujen haastattelujen seurauksena tämä huomioitiin erityisen tarkasti palvelun suunnittelu ja toteutusvaiheessa. Tästä huolimatta oli kuitenkin relevanttia pitää sitä heikkoutena palvelun käyttäjien näkökulmasta silloin, kuin käyttäjien suomenkielentaidot ovat heikot. Työn suunnittelu ja kehittämisvaiheessa kohderyhmä ja sopivan ikärajan asettamista pyrittiin miettimään mahdollisimman tarkasti. Haasteeksi nousi sopivan alaikärajan asettaminen palvelun käyttäjille sekä toisaalta pohdittiin myös mahdollisen yläikärajan asettamista turvallisuussyistä, josta kuitenkin lopulta luovuttiin. Tietosuoja- ja turvallisuuskysymyksiin paneuduttiin prototyypin suunnittelu ja toteutusvaiheessa, mutta niiden yksityiskohtaista tarkastelua ei nähty tarpeellisena prototyypin toteutusvaiheessa, vaan niihin tulee paneutua huolella valmiin palvelun toteutuksen aikana. Jatkossa heikkoutena palvelun käytölle saattaa nousta myös palvelun ylläpitoon liittyvät kysymykset, joiden kautta voidaan pohtia, kuka toimii palvelun ylläpitäjänä ja kuinka paljon ylläpitoon liittyviä töitä on.

Palvelun mahdollisuudet nousivat koko kehittämishankkeen tavoitteen ja tarkoituksen pohjalta ja toimivat perustana koko palvelun prototyypin luomiselle. Tärkeimpänä mahdollisuutena voidaan pitää maahanmuuttajanuorten sosiaalisten verkostojen laajentumista sekä uusien kontaktien saamista. Parhaimmillaan kantasuomalaiset ja maahanmuuttajat kohtaavat toisensa mielekkäässä ja luontevassa ympäristössä omien kiinnostuksenkohteiden äärellä. Myös maahanmuuttajanuorten keskinäinen kohtaminen ja toistensa löytäminen yhteisen kiinnostuksen alueelta nähdään mahdollisuutena palvelun käytössä. Palvelunkäyttäjinä maahanmuuttajanuoret toimivat osallistuvina ja parhaimmillaan aktiivisina kansalaisina suomalaisessa yhteiskunnassa. Palvelu antaa uudenlaisen ja nykyaikaisen ja tämän myötä myös luontevan työkalun Plan Suomen Muuttajat! –hankkeelle ja muille maahanmuuttajanuorten parissa työskenteleville tahoille olla tekemisissä maahanmuuttajanuorten kanssa. Palvelu voi toimia myös verkostoitumisen kanavana eri tahojen ja nuorten välillä ja nuoret voivat tämän kautta saada uusia kontakteja ja toisaalta eri tahot voivat löytää palvelun kautta nuoria. Esimerkiksi haastatteluiden kautta nousi esille idea rekrytointiin liittyvän infotilaisuuden järjestämisestä. Mahdollisuutena nähtiin myös yhteistyökumppanin laajat olemassa olevat verkostot, joita voidaan jatkossa hyödyntää palvelun testaamisessa ja myöhemmin jalkauttamisessa.

Palvelunkäyttöön liittyvät uhat nousivat palvelun käyttäjien löytämisen, sitoutumisen ja aktiivisen käytön ympärille. Uhkakuvana voidaan pitää tilannetta, jossa palvelu ei löydä tarpeeksi innokkaita ja sitoutuneita käyttäjiä. Koska palvelun lähtökohdat nousevat maahanmuuttajanuorten tarpeista, voidaan uhkakuvana pitää erityisesti kantasuomalaisten nuorten löytymistä palvelun käyttäjiksi. Tämän päivän nuoret ovat tottuneita sosiaalisen median käyttäjiä ja heillä on hyvät valmiudet omaksua helposti uusia teknologioita. Samanaikaisesti nuorten mieltymykset ja kiinnostuksen kohteet saattavat nopeaan tahtiin muuttua, jonka vuoksi nuorten sitouttaminen palvelun käyttöön voi muodostua haasteeksi. On tärkeä ottaa huomioon myös eri ikäisten käyttäjien haasteet palvelun käyttäjinä samassa palvelussa.

Tämä nousee haasteeksi erityisesti tässä palvelussa, koska palvelun kautta kohdataan muita käyttäjiä kasvotusten eikä kohtaaminen jää pelkästään virtuaaliseksi. Tässä tulee erityisesti ottaa huomioon lastensuojeluun liittyvät tekijät, sillä samaa palvelua voivat käyttää sekä alaikäiset että täysikäiset käyttäjät.

6 KEHITTÄMISHANKKEEN ARVIOINTI

6.1 Kehittämishankkeen onnistumisen arviointi

Arvioinnin tarkoituksena on parantaa ja kehittää työn laatua (Heikkilä, Jokinen & Nurmela 2008, 88). Arviointitiedon hyödyntäminen on monivaiheinen prosessi, jota tulee tarkastella kokonaisvaltaisesti arvioinnin käynnistämisestä asti koko prosessin ajan (Virtanen 2007, 202). Arviointi ei ole pelkästään loppuvaiheeseen kuuluvaa, vaan se nähdään tehokkaana ja vaikuttavana tapana, joka ohjaa hanketta kokonaisvaltaisesti kehityshankkeen eri vaiheissa. Arvioinnin tarkoituksena on näyttää, miten hankkeessa on onnistuttu. (Ojasalo ym. 2009, 47.) Arvioinnista on hyötyä vain silloin, kun sen tuloksia hyödynnetään, siksi on tärkeää, että arviointiprosessi ei lopulta päädy pelkästään tuloksia esittelevään raporttiin. Arvioinnista tuotettu tieto ja siitä saatavat tulokset ovat riippuvaisia aina arvioinnin senhetkisistä tarkoituspäristä, jotka tulisi tiedostaa ja ottaa huomioon arviointityössä. Arvioinnintekijä on vastuussa itselleen, arvioinnin kohteelle, arvioinnin tilaajalle sekä myös laajemmin yhteiskunnalle. (Virtanen 2007, 52-53, 202.)

Angela Browning ja Aaron Wildavsky (1984) tarkastelevat arvioinnin peruslähtökohtia ja sitä kautta viittä arvioinnin peruskysymystä, joita arvioinnin tekijän tulisi ottaa huomioon. Ensimmäiseksi arvioijan tehtävänä on kysyä, milloin arviointia tehdään: ennen arvioitavaa toimintaa, toiminnan aikana vai toteutuksen jälkeen. Sen jälkeen selvitetään, missä arviointi pitää tehdä, ja miten arviointi kannattaa kohdistaa sekä kenelle arviointi tehdään. Lopuksi kysytään, mitä ollaan arvioimassa ja mietitään, mitä motiiveja arviointiin voi liittyä. (Virtanen 2007, 22–24)

Tässä kehittämishankkeessa arviointia tehtiin asetettujen tavoitteiden ja tarkoituksen toteutumisen sekä aikataulutuksen onnistumisen, aineiston keruun ja kehitetyn tuotoksen näkökulmasta. Kehittämishanke toteutettiin kahdessa syklissä, joissa molempien neljäs vaihe oli nimetty reflektointi eli arviointivaiheeksi. Ensimmäisessä syklissä tämä toteutui haastatteluiden

toteutuksen sekä analysointivaiheen jälkeen, joka käydään läpi seuraavassa luvussa, jossa koko tiedonkeruuprosessia pyrittiin arvioimaan eri näkökulmien valossa. Toisen syklin reflektointivaiheessa pyrimme arvioimaan kehittämishankkeessa syntyneitä tuotosta sekä koko kehittämishankkeen onnistumista. Vaikka reflektointi- eli arviointivaihe nimettiin molempien syklien loppuun, pyrittiin arviointia toteuttamaan toistuvasti myös koko kehittämisprosessin ajan. Arviointia toteutettiin säännöllisesti tapaamisten muodossa kehittämishankkeen tekijöiden sekä yhteistyökumppaneiden kanssa. Myös kouluilla käydyt opinnäytetyön ryhmätapaamiset ja tutortapaamiset loivat pohjaa arviointityölle ja antoivat uudenlaisia näkökulmia kehittämistoiminnalle ja kehittämishankkeen toteutukseen.

Kehittämistyön koettiin vaativan kehittämishankkeen toteuttajilta jatkuvaa peilausta tavoitteisiin ja kehittämishankkeen tarkoitukseen, jotta kehittämistyön tuotos uutena palveluna vastaisi niitä mahdollisimman hyvin. Tutkimuspäiväkirjan käyttämisen koettiin toimivan isona apuna kehittämishankkeessa, koska se auttoi hahmottamaan ja jäsentämään prosessin etenemistä. Lisäksi muistiinpanot mahdollistivat sekä uusien ajatusten ja näkökulmien syntymistä sekä olemassa olevien näkökulmien kehittämistä, koska niihin palattiin kerta toisensa jälkeen uudestaan. Arviointia oli luontevaa toteuttaa myös tutkimuspäiväkirjaan peilaten. Tutkimuspäiväkirjasta voitiin helposti löytää alkuperäiset suunnitelmat ja verrata toteutuneita osia niihin.

Kehittämistehtävässä tulee määrittää selkeästi mihin kehittämisellä pyritään ja kehittämistehtävä on usein jonkin konkreettisen tuotoksen, toimintatavan tai kehittämisideoiden luomista. Kehittämistehtävän määrittäminen nähdään usein haasteellisena, ja mikäli tavoite on asetettu yleisluontoiseksi, se ei välttämättä anna tarvittavaa tukea käytännön toiminnalle. (Ojasalo ym. 2009, 33–34.) Kehittämishankkeen tarkoituksena oli edistää maahanmuuttajanuorten sosiaalisia verkostoja suomalaisessa yhteiskunnassa ja rohkaista heitä osallisuuteen ja aktiiviseen kansalaisuuteen. Ke-

hittämishankkeen tuotoksena syntyi digitaalisen palvelun prototyyppi maahanmuuttajanuorten sosiaalisia verkostoja tukevasta ja kantasuomalaisia ja maahanmuuttajia yhdistävästä internetsivustosta tai mobiilisovelluksesta. Sivuston tavoitteena on rohkaista maahanmuuttajia aktiiviseen kansalaisuuteen sekä toimia kantasuomalaisten ja maahanmuuttajanuorten osallisuutta tukevana ja syrjäytymistä ennaltaehkäisevänä palveluna.

Kehittämishankkeen tarkoituksella pyrittiin vastaamaan yhteistyökumppani Plan Suomen Muuttajat! –hankkeen toiveisiin kehittämistyöstä. Tarkoitus asetettiin yleisluontoisemmaksi ja kehittämishankkeen tarkoitus pyrittiin määrittämään niin, että se palvelisi paitsi yhteistyökumppanin toiveita myös muita maahanmuuttajanuorten parissa toimivia tahoja. Kehittämishankkeen tavoite pyrittiin asettamaan mahdollisimman selkeäksi ja konkreettiseksi, joka vastaisi myös kehittämistyön tarkoitusta.

Ennen ensimmäisen syklin päättymistä ei ollut vielä selvää, mikä kehittämistyön tuotos tulisi olemaan. Kehittämistyötä tarkasteltiin ja suunniteltiin uudelleen ensimmäisen ja toisen syklin nivusvaiheessa, joka toimii kehittämishankkeessa eräänlaisena risteyspaikkana. Risteyspaikkaa voidaan lähestyä kehittämistoiminnan tai tutkimuksen suunnasta ja siinä voidaan nähdä tutkimustoiminnan ja kehittämistoiminnan yhteys. Tutkimuksellisessa kehittämistoiminnassa pääpaino on tutkimuksessa, mutta suunta painottuu kehittämiseen. (Toikko & Rantanen 2009, 20–29.)

Kehittämishankkeen tarkoituksena ei ollut luoda suuria rakenteellisia muutoksia olemassa olevaan toimintaan, vaan toiminnan kehittämisen perusajatuksiksi nousi vahvasti palveluiden oikeanlainen kohdistaminen maahanmuuttajanuorille jatkossa. Kehittämishankkeessa pyrittiin luomaan uudenlaista näkökulmaa ja lähestymistapaa maahanmuuttajanuorten parissa tehtävään työhön sosiaalisten verkostojen näkökulmasta. Pyrkimyksenä oli luoda tarpeeksi nykyaikainen toimintamalli, jolla voitaisiin päästä mahdollisimman kestäviin tuloksiin, paitsi Muuttajat! –hankkeen nuorten parissa tehtävän työn osalta, myös hankkeen ulkopuolella olevien maahanmuutta-

januorten sosiaalistenverkostojen tukemiseksi. Kehittämishankkeen tuotoksena syntynyt prototyyppi digitaalisesta palvelusta vahvistaa kansalaisten ja maahanmuuttajien välistä yhteyttä toisiinsa sekä laajentaa maahanmuuttajanuorten sosiaalisia verkostoja ja samalla kannustaa nuoria toiminaan aktiivisina kansalaisina. Näin ollen nuorille suunnatut osallisuuden ja osallistumisen kanavat ovat monipuolisempia ja vastaavat tämän päivän nuorten tarpeisiin. Voidaan todeta, että kehittämishankkeessa asetetut tarkoitus ja tavoitteet saavutettiin tässä kehittämishankkeessa suunnitelmien mukaan.

Yhtenä tärkeänä arvioinnin kriteerinä ja mittarina voidaan pitää aikataulusta ja sen onnistunutta suunnittelua kehittämishankkeessa. Jotta hankkeen työmäärää ja hankkeen etenemistä voidaan arvioida, on tärkeä määrittellä tarkasti kaikki hankkeeseen liittyvät toimet. Olennaista on, että kehittämishankkeen tekijät sitoutuvat aikataulusuunnitelmaan. Hankkeen haasteena on usein epärealistiset arvoinnit oman työmäärän ja ajankäytön suhteen, siksi aikataulutukseen kannattaa kiinnittää erityistä huomiota. (Heikkilä ym. 2008, 78–79.) Kehittämishankkeen eteneminen suunniteltiin tarkasti etukäteen. Kehittämishankkeen vaiheet pilkottiin tiettyihin määriteltyihin ajanjaksoihin, joka antoi perusrungon työskentelylle. Aikatauluso- vittiin yhdessä ohjaajan ja toimeksiantajan kanssa ja siihen palattiin työn edetessä. Etenemistä luotiin mahdollisimman realistinen, jotta kehittä- mishankkeen tekijät pystyivät sitoutumaan työskentelyyn koko prosessin ajaksi. Suunnitelmassa jokaiselle vaiheelle myös varattiin ylimäärästä ai- kaa siltä varalta, etteivät suunnitelmat toteutuisi suunnitellussa aikatau- lussa. Ajoittain kehittämisshanke eteni hitaammin ja välillä taas aikatau- lussa edettiin suunniteltua nopeammin. Esimerkiksi haastattelut toteutettiin nopeammalla aikataululla, sillä ne oli mahdollista toteuttaa vain tiettyinä ajankohtana. Kaiken kaikkiaan kehittämisshankeessa pysyttiin suunnitel- lussa aikataulussa, joten kehittämisshanke suunnittelutyön voidaan to- deta onnistuneen hyvin.

6.2 Luotettavuus ja eettisyys

Kehittämishankkeessa noudatettiin Tutkimuseettisen neuvottelukunnan hyviä tieteellisiä käytäntöjä. Keskeisinä lähtökohtina kehittämistyössä pidettiin tiedeyhteisön tunnustamia toimintatapoja, kuten rehellisyyttä, huolellisuutta ja tarkkuutta. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2016.) Nämä tekijät pyrittiin huomioimaan erityisesti teoreettisen tiedonkeräämisen sekä hankkeessa kerätyn tutkimusaineiston näkökulmasta. Hankittaessa tietoa on hyvä suhtautua saatuun informaation kriittisesti eli tulee osata tunnistaa tiedontarve sekä käyttää erilaisia tiedonlähteitä ja tiedonhankintatapoja. Sen lisäksi on hyvä osata erottaa tosiasiat ja mielipiteet toisistaan. (Ojasalo ym. 2009, 28.) Kehittämishankkeen tietopohjassa käytettiin useita eri tietolähteitä, joihin suhtauduttiin kriittisesti ja pyrittiin löytämään uusimmat tietolähteet tietopohjan tueksi. Kehittämishankkeessa huomioitiin ja viitattiin toisten tutkijoiden töihin asianmukaisella tavalla. Tutkimuseettisiä periaatteita noudatettiin myös sopimalla yhteistyöstä yhteistyökumppanin kanssa sekä hankkimalla tutkimusluvat ennen tutkimusaineiston keräämistä. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2016.)

Eettisesti hyvässä tutkimuksessa tutkittaville tulee kertoa tarkoin, mitä tutkimukseen osallistuminen konkreettisesti tarkoittaa sekä kuinka luottamuksellisuutta toteutetaan tutkimuksen aikana. Tutkittavia tulee myös tiedottaa, kuinka tutkimus etenee sekä ketkä tietoihin pääsevät käsiksi (Kuula 2011, 106; Mäkinen 2006, 116). Tutkimukseen osallistumisen tulee olla tutkittaville vapaaehtoista sekä heidän tulee saada itse valita, mitä tietoja heistä tutkimuksessa voidaan käyttää. (Kuula 2006, 126.) Kehittämishankkeessa kaikki aineisto kerättiin, tallennettiin, säilytettiin ja lopulta hävitettiin eettisiä toimintaperiaatteita ja luotettavuutta noudattaen. Tutkimukseen osallistuneita haastateltavia tiedotettiin asianmukaisella tavalla ja he saivat mahdollisuuden päättää itse tutkimukseen osallistumisesta. Haastatteluiden tallentamiseen kysyttiin jokaiselta haastateltavalta erikseen lupa ja kerrottiin aineiston luotettavasti säilytyksestä ja hävityksestä.

Kehittämishankkeen aikana tehdyistä havainnoinnista on hyvä pitää päiväkirjaa, johon havaittu tieto voidaan dokumentoida. Tämä nähdään tärkeänä erityisesti luotettavuuden näkökulmasta, sillä pelkän muistamisen perusteella tehtyjen havaintojen kohdalla on riskinä, että ne perustuvat liioin kehittämishankkeen tekijän mielipiteeseen. (Kananen 2014, 83.) Tiedonhankinnan ja keräämisen tukena hyödynnettiin tutkimuspäiväkirjaa, jota käytettiin apuna havaintojen kirjaamiselle sekä muistiinpanoille koko kehittämishankkeen ajan. Tällä pyrittiin tukemaan kehittämishankkeen luotettavuutta ja pitämään kaikki kerätty tieto faktapohjaisena.

Aineistonkeruun luotettavuuden arviointityötä tehtiin haastatteluiden suunnittelun ja toteutuksen ja tulosten näkökulmasta. Erityisesti arviointia toteutettiin kielellisten haasteiden sekä haastatteluiden aikana tapahtuneiden sosiaalisten tilanteiden kautta, jotka huomioitiin arvioitaessa nuorten haastatteluaineiston luotettavuutta. Nuorten kielitaito näyttäytyi suuressa roolissa haastatteluiden toteutuksen aikana, joka vaikutti selvästi haastattelu- vastausten laajuuteen. Nuorten kielitaitoa oli vaikea ennakoida ja se vaihteli suuresti haastateltavien välillä. Kielitaidolliset erot olivat tiedossa ennen haastatteluja ryhmän koordinaattorin kanssa käytyjen keskusteluiden pohjalta ja niihin oli pyritty varautumaan muun muassa koehaastatteluiden ja kuvakorttien avulla. Haastattelukysymykset oli muokattu helposti ymmärrettävään muotoon ja kysymyksen selkeää esittämistä harjoiteltiin ennen seuraavia haastattelupäiviä. Lisäksi suunniteltiin, miten kysymykset tarvittaessa selitettäisiin auki haastateltaville. Tästä huolimatta kielitaitoa oli käytännössä vaikea ennakoida, sillä osalle nuorista kysymykset saattoivat tuntua helpoilta ja ymmärrettäviltä, kun taas toisia jouduttiin auttamaan paljon sanallisesti ja kuvien avulla, mikä saattoi ohjata nuorten vastauksia. Esimerkiksi merkitystä saattoi olla sillä, kysyikö haastattelija pelkästään ”Missä tapaat muita ihmisiä?” vai joutuiko haastattelija kysymyksen ymmärtämisen helpottamiseksi avaamaan vaihtoehtoja mahdollisista tapauspaikoista.

Heikommin suomea puhuvilla nuorilla vastaukset saattoivat rajoittua vain muutamaan sanaan, eivätkä nuoret olleet välttämättä innokkaita vastaamaan jatkokysymyksiin. Esimerkiksi haastateltava saattoi ujostella suomen kielen käyttöä eikä halunnut toistaa vastausta, mikäli haastattelija ei ollut ymmärtänyt häntä ensimmäisellä kerralla. Niillä nuorilla, joilla suomen kielen taso oli parempi, olivat vastaukset monipuolisempia ja laajempia sekä haastattelu oli parhaimmillaan keskustelunomaista. Haastattelut toteutettiin lähtökohtaisesti suomen kielellä. Yhdellä haastateltavista oli hyvin heikko suomen kielen osaaminen, mutta vahva englanninkielen taito, jota päätettiin hyödyntää haastattelussa. Tällä nuorella sekä muutamalla muulla hyvin suomea puhuvalla nuorella puhe oli kokonaisuudessaan sujuvampaa ja he onnistuivat paremmin ilmaisemaan itseään, kuin ne jotka puhuivat suomea heikommin.

Haastatteluiden tallentaminen helpotti aineistoa analysoitaessa vastausten ymmärtämistä, sillä haastattelija pystyi kuuntelemaan tallennetta useaan otteeseen. Tästä huolimatta joidenkin haastateltavien puheesta oli ajoittain vaikea saada selvää, eikä joidenkin vastausten osalta voitu olla täysin varmoja siitä, mitä haastateltava halusi lopulta sanoa. Tämä osaltaan saattoi vaikuttaa haastatteluaineiston luotettavuuteen. Vastaukset saattoivat olla myös ristiriitaisia keskenään, esimerkiksi tukihenkilöön liittyvän kysymyksen kohdalla nuori vastasi *”En muista, olen kuullut tukihenkilöstä. Minä tarvitsen, minulla on jo tukihenkilö”*.

Kielellisten tekijöiden lisäksi toinen merkittävä aineiston arviointiin ja sitä kautta luotettavuuteen vaikuttava tekijä liittyy sosiaalisiin tilanteisiin haastatteluiden aikana. Haastattelut toteutettiin omassa rauhassa erillisissä luokahuoneissa, jotta voitiin luoda rauhallinen ja luottamuksellinen haastatteluympäristö. Ennen haastattelun alkamista luottamukseen syntyy haastattelijan ja haastateltavien välillä pyrittiin vaikuttamaan kertomalla tarkasti haastattelun kulusta, merkityksestä ja vapaaehtoisuudesta sekä luomaan hyvä ilmapiiriä vapaan keskustelun ja kuulumisten vaihdon avulla.

Hankkeen työntekijät olivat etukäteen jakaneet haastateltavat pareittain niin, että haastattelutilanne tuntuisi mahdollisimman turvalliselta ja luotettava toteuttaa. Etukäteissuunnittelun nähtiin myös lisäävän sujuvuutta haastattelupäivien aikana sekä aikataulun että ryhmädynamiikan näkökulmasta. Haastattelutilanteissa huomattiin, että haastattelupareilla saattoi olla suurikin merkitys ryhmädynamiikan kannalta. Toisissa haastatteluissa parit selvästi täydensivät toisiaan ja omalla läsnäololla rohkaisivat toisiaan aktiiviseen vuorovaikutukseen. Jossain haastatteluissa puolestaan tuntui, että nuoret jännittivät haastattelutilanteen lisäksi myös toisiaan ja vastaukset tuntuivat jäävän tämän vuoksi entistä suppeammiksi. Vastauksiin saattoi vaikuttaa nuorten keskinäinen suhde, sillä tilanne oli arka paitsi kielellisestä näkökulmasta myös luottamuksellisen ympäristön näkökulmasta, sillä kysymykset käsittelivät nuorten omaa elämää.

Haastattelijat olivat entuudestaan vieraita haastateltaville, joten luottamuksen ilmapiirin muodostaminen oli tärkeää, mutta haasteellista. Kaikkiin haastattelutilanteisiin pyrittiin luomaan luottamuksellinen ilmapiiri käymällä keskusteluja ja vaihtamalla kuulumisia nuorten kanssa ennen haastattelun aloitusta. Tämä nähtiin tärkeänä tekijänä haastatteluiden onnistumisen kannalta ja näin ollen myös kerätyn aineiston luotettavuuden näkökulmasta. Haastattelut toteutettiin haastattelijoiden puolelta yksin. Yhdessä haastattelussa olivat molemmat haastattelijat paikalla, minkä huomattiin vaikuttavan kielteisesti haastattelutilanteeseen. Haastattelijoiden roolit olivat epäselvät ja nuoret tuntuivat jännittävän kahta haastattelijaa enemmän kuin yhtä. Tämän vuoksi loput haastattelut päätettiin toteuttaa vain yhdellä haastattelijalla.

Luottamuksen säilyttäminen pidettiin erityisen tärkeänä eettisestä ja moraalaisesta näkökulmasta. Tutkittavien henkilöllisyys tulee säilyä salassa sekä tutkimuksessa hankittu aineisto tulee säilyttää huolellisesti ulkopuolisten tahojen ulottumattomissa (Mäkinen 2006, 115, 120). Tutkimusetiikkaa noudatettiin huolella tietosuojaa koskevissa kysymyksissä sekä pidettiin huoli siitä, että tutkimukseen osallistuneiden henkilöiden anonymiteetti

säilyi eikä kukaan tutkimukseen osallistuneista henkilöistä ollut tunnistettavissa julkaistussa materiaalissa (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2016).

Tutkimuseettisten periaatteiden mukaisesti kehittämishanketta ja sen tuloksia arvioitiin tarkkuutta ja rehellisyyttä noudattaen tutkimuksen kriteerit täyttävien ja eettisesti kestävien tutkimus- ja arviointimenetelmien avulla. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2016.) Arviointitoiminnan edellytyksenä eettisyys ja hyvä moraalit, koska arvioinnissa vallankäyttö on osana toimintaa. (Virtanen 2007, 25, 81). Arviointia pyrittiin toteuttamaan SWOT -analyysimenetelmää apuna käyttäen ja eettisiä periaatteita noudattaen. Tutkimuseettisten periaatteiden mukaisesti avoimuus ja vastuullisuus tuloksien julkaisussa nähtiin tärkeinä ja tuloksista tiedotettiin yhteistyökumppanille sovitusti ja sovitussa aikataulussa.

Luotettavuus nähdään tutkimuksessa erityisen tärkeänä tekijänä, kun taas kehittämistoiminnassa tiedon käyttökelpoisuus on olennainen elementti kehittämistoimintaa tarkasteltaessa. Luotettavuutta tarkastellaankin kehittämistyössä usein tiedon käyttökelpoisuuden ja hyödyllisyyden näkökulmasta, sillä kehittämistoimintaa ei voida nähdä merkityksellisenä, mikäli tietoa ei voida ottaa käyttöön. (Toikko & Rantanen 2009, 159.) Kehittämishanke perustui toiminnan kehittämiseen ja uuden tuotoksen luomiseen, joka on tarkoitus ottaa käyttöön jatkossa Plan Suomen Muuttajat! -hankkeen parissa. Käyttökelpoisuutta lisättiin luomaan kehittämishankkeessa syntynyt tuotos siten, että se voi jatkossa olla käytössä myös muilla maahanmuuttajanuorten parissa työskentelevillä tahoilla.

Osallistujien sitoutuminen kehittämistyöhön on olennainen osa luotettavuutta kuten myös työn vakuuttavuus, joita voidaan pohtia uskottavuuden ja johdonmukaisuuden näkökulmasta. (Toikko & Rantanen 2009, 121–124.) Kaikki kehittämishankkeeseen osallistuneet henkilöt sitoutuivat sovitusti kehittämishankkeen sekä toimivat osana kehittämishanketta koko sen prosessin ajan. Kehittämishankkeen uskottavuutta ja johdonmukaisuutta pyrittiin pohtimaan tarkoin useasta eri näkökulmasta sekä kehittämishankkeen aikana, että hankkeen loppuarviointia ja johtopäätöksiä ke-

rätessä. Tutkimuksen luotettavuuden kannalta on tärkeää kuvata koko toteuttaminen tarkoin ja avoimesti (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 232). Kehittämishanke pyrittiin pitämään koko hankkeen ajan avoimena sen kaikille osapuolille sekä hankkeen kaikki vaiheet pyrittiin kuvaamaan avoimesti ja selkeästi raportin lukijalle.

7 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

7.1 Tulokset ja johtopäätökset pohdinnan valossa

Kehittämishankkeessa tarkasteltiin maahanmuuttajanuorten sosiaalisia verkostoja suomalaisessa yhteiskunnassa. Tarkoituksena oli edistää maahanmuuttajanuorten sosiaalisia verkostoja suomalaisessa yhteiskunnassa ja rohkaista heitä osallisuuteen ja aktiiviseen kansalaisuuteen. Tavoitteena oli luoda maahanmuuttajanuorten sosiaalisia verkostoja tukeva, kantasuomalaisia ja maahanmuuttajanuoria yhdistävä ja syrjäytymistä ennaltaehkäisevä prototyyppi digitaalisesta palvelusta.

Tässä kehittämishankkeessa keskeisiä johtopäätöksiä tarkastellaan maahanmuuttajanuorten sosiaalisten verkostojen näkökulmasta ja niiden ympäriltä. Kehittämishankkeen tulokset ja johtopäätökset nousevat hankkeessa tutkitun tiedon valossa nousseista tuloksista maahanmuuttajanuorten olemassa olevista verkostoista ja niiden puutteista sekä toiveista verkostojen kehittämiseksi. Näitä tekijöitä kartoitettiin kehittämishankkeen ensimmäisen syklin aikana. Kehittämishankkeen tulokset nivoutuvat kehittämishankkeessa syntyneen konkreettisen tuotoksen ympärille, jota voidaan pitää koko kehittämishankkeen ensimmäisenä tuloksena.

Toisena kehittämishankkeen tuloksena voidaan pitää maahanmuuttajanuorten halua ja tarvetta tutustua ja kohdata enemmän kantasuomalaisia. Haastattelussa ilmeni, että suomalaisiin tutustuminen nähtiin vaikeana kielellisestä, kontaktin saamisen ja kohtaamisen näkökulmasta. Suomalaisen kohtaaminen koettiin haasteelliseksi, koska nuorten kanssakäyminen tapahtui koulun osalta pääasiassa toisten maahanmuuttajien kautta. Myös satunnaiset tapaamiset kantaväestön kanssa osoittautuivat hankaliksi, mikäli niitä ei oltu järjestetty esimerkiksi koulun puolelta.

Keskeisimpiä tekijöitä maahanmuuttajan sopeutumiseen uudessa yhteiskunnassa ovat uuden kielen oppiminen sekä kantaväestöön, ympäristöön

sekä vastaanottavan yhteiskunnan rakenteisiin tutustuminen (Pollari 2011, 20). Ympäröivän yhteiskunnan myönteisellä suhtautumisella on merkittävä rooli osallisuuden tukemisessa ja parhaimmillaan se voi mahdollistaa keskinäisen solidaarisuuden ja sosiaalisen pääoman syntymistä ja kehittymistä (Pehkonen 2006, 38). Kehittämishankkeessa syntyneellä tuotoksella palvelun prototyypistä pyrittiin vastaamaan näihin maahanmuuttajanuorten tarpeisiin ja toiveisiin. Kehittämishankkeessa luotiin palvelu, jossa maahanmuuttajanuoret voivat helposti ja luontevasti kohdata toisiaan ja kantasuomalaisia nuoria siten, ettei tapaamista ole järjestetty jonkun kolmannen tahon puolelta. Kohtaamiset mahdollistettiin toteutumaan nuoren oman mielenkiinnon mukaan. Kohtaamisilla pyritään vaikuttamaan nuorten sosiaalisten verkostojen laajenemiseen ja kannustamaan heitä aktiiviseen kansalaisuuteen sekä ennaltaehkäisemään syrjäytymistä. Uusi ja innovatiivinen palvelu haluttiin kuitenkin luoda siten, että kohtaaminen eivät jää pelkästään virtuaalitasolle vaan ne tapahtuisi pääsääntöisesti kasvotusten. Tällä tavoin voitiin tuoda yhteen kaksi eri kohtaamisen väylää. Maahanmuuttajan osallistuessa yhteiskunnan eri toimintoihin, on hänen mahdollista tutustua uusiin ihmisiin, luoda suhteita ja kokea itsensä hyväksytyksi (Pehkonen 2006, 37–38).

Prototyyppi digitaalisesta palvelusta suunnattiin ensisijaisesti tavoittamaan maahanmuuttaja- ja kantasuomalaisia nuoria. Lähdettäessä suunnittelemaan digitaalista palvelua, tiedostettiin kohderyhmän haasteellisuus internetin ja sosiaalisen median käyttäjinä. Internetin käyttö nuorten keskuudessa on lisääntynyt paljon viimeisten vuosien aikana ja tämän päivän nuorilla on uskallusta tutustua uusiin palveluihin ja omaksua internetin palveluja nopeaan tahtiin. Internet toimii tärkeänä väylänä paitsi tiedon etsimiselle, mutta myös sosiaalisten verkostojen ylläpitämiselle ja muodostamiselle. Sosiaalisen median ansiosta nuorille on avautunut uusi väylä ilmaista itseään. Internet ja sosiaalinen media tarjoaa paljon erilaisia sivustoja, joissa nuoret voivat pitää yhteyttä ystäviin ja luoda omanlaisia sisältöjä.

Nuoret ovat tottuneita sosiaalisen median käyttäjiä ja heillä on hyvät valmiudet omaksua helposti uusia teknologioita, mutta samanaikaisesti heidän mieltymykset ja kiinnostuksen kohteet saattavat nopeaan tahtiin muuttua. Hyvänä esimerkkinä voidaan pitää sosiaalisen median palvelua Facebookia, jossa viime vuoden aikana nuoren sukupolven käyttö on vähentynyt heidän siirtyessä toisille sosiaalisen median alustoille kuten Instagram, Tumblr ja Twitter. (Luckerson 2013.) Tämän vuoksi digitaalisesta palvelusta luotiin mahdollisimman helppokäyttöinen ja käyttäjäystävällinen, joka vastaisi nuorten tarpeisiin ja toiveisiin mahdollisimman hyvin. Prototyypin toteutusvaiheessa ymmärrettiin, että uudelta palvelulta vaadittaisiin innovaatiota ja luovuutta. Konkreettisenä tuotoksena syntynyt prototyyppi mobiilisovelluksesta tai internetsivuista vastasi sekä sisällön että käyttäjäystävällisyyden puolesta maahanmuuttajanuorten sosiaalisten verkostojen haasteisiin. Jatkossa uuden palvelun menestystä voidaan mitata sillä, miten nuoret sitoutuvat palvelun käyttäjäksi eli toisin sanoen palaavat takaisin palveluun useamman kerran.

Kehittämishankkeessa luodulla palvelulla pyrittiin vastaamaan nuoren etnisen identiteetin haasteisiin suomalaisessa yhteiskunnassa luomalla monikulttuurinen palvelu. Verkostoitumisen näkökulmasta nuoren identiteetin rakentuminen on ensiarvoisen tärkeää ja maahanmuuttajataustaisen nuoren elämässä keskeinen itsenäistymiseen vaikuttava tekijä on suomalaisen yhteiskuntaan kiinnittyminen. (Huovila 2013, 222.) Monet monikulttuurisen taustan omaavat nuoret tuntuvat käyvän jatkuvaa kamppailua siitä, kokevatko he olevansa suomalaisia vai kuuluvansa johonkin toiseen kulttuuriin. Haasteet kasvavat, jos nuoren vanhemmat Suomessa eivät ole juurikaan integroituneet suomalaiseen yhteiskuntaan vaan pyrkivät jatkamaan elämäänsä Suomessa samalla tavalla, kun tekivät kotimaassaan. Nuoren oma käsitys arvoista ja normeista syntyy vertaamalla suomalaista yhteiskuntaa ja kulttuuria vanhempien kulttuuria toisiinsa (Huovila 2013, 222). Maahanmuuttajanuori saattaa joutua toimimaan linkkinä vanhempien ja suomalaisen yhteiskunnan välillä, joka voi ajaa nuoren kamppailuun

kahden kulttuurin välillä. Tämä saattaa ajaa nuoren ristiriitojen keskelle oman identiteetin muodostumisen näkökulmasta ja vaikuttaa samalla.

Riskitekijöitä ja suojaavia tekijöitä kartoitettaessa tarkasteltiin yhtenä tekijänä perheen sisäisiä suhteita. Palvelunkäytössä tulee ottaa huomioon myös perheen sisäiset suhteen maahanmuuttajanuorten elämässä. Näiden pohjalta tulee ottaa huomioon erityisesti alaikäisten kohdalla vanhempien ja vanhempien sisarusten mielipiteet liittyen palvelun käyttöön. Väärinkäsityksiä ja epätietoisuutta sekä väärinymmärrystä välttääkseen tulee nuorten vanhempia ja palvelun käyttäjän muita läheisiä informoida selkeästi, mistä palvelussa on kyse.

Merkittävänä maahanmuuttajien sopeutumiseen vaikuttavana tekijänä voidaan pitää yhteiskunnassa vallitsevaa asenneilmapiiriä ja sen vaikutuksia maahanmuuttajan asemaan yhteiskunnassa. Maahanmuuttajan oma aktiivinen rooli osallisuudessa sekä yhteiskunnan siihen luomat puitteet edesauttavat maahanmuuttajia olemaan osallisena yhteiskunnallisessa toiminnassa ja sen myötä edistävät heidän sosiaalisia suhteitaan, yhteenkuuluvaisuudentunnetta ja kielen oppimista. (Pehkonen 2006, 27–28.) Kehittämishankkeen kolmantena tuloksena voidaan pitää nuorten halukkuus osallistua yhteiskunnalliseen toimintaan enemmän sekä toimimaan näin aktiivisempina kansalaisina. Nuorilta tuntui puuttuvan tietoa, siitä kuinka tämän voisi mahdollistaa ja nuoret kertoivat kaipaavansa osallistumiseen ja enemmän lisäapua. Lisäavun tarvetta selvitettiin kehittämishankkeessa muun muassa tukihenkilöön liittyvän kysymyksen avulla, jonka avulla selvisi, että osa nuorista kertoi toivovansa tukihenkilöä. Kehittämishankkeessa syntyneellä palvelulla vastataan myös tukihenkilötoiminnan tarpeeseen, joka pohjautuu ystävätoiminnalle (Nuorisosäätiö 2016). Silloin kun nuoret kohtaavat toisiaan mielekkäiden tapahtumien yhteydessä, voivat nuoret saada apua tapahtumien yhteydessä syntyneiden keskusteluiden kautta.

Kehittämishankkeen yhteistyökumppani Plan Suomen Muuttajat! –hanke pyrkii aktivoimaan maahanmuuttajanuoria ja laajentamaan heidän verkostoja. Kolmannen sektorin toimijoilla kuten järjestöillä onkin tärkeä rooli maahanmuuttajien kotouttamisen edistämisessä. Järjestöjen toiminnan avulla maahanmuuttajat voivat helposti luoda kontakteja ja laajentaa olemassa olevia sosiaalisia verkostoja. Järjestötoiminnan vahvuus on nimenomaan siinä, että kantaväestön edustaja voi kohdata maahanmuuttajia silloinkin, kun se on oman sosiaalisen kontekstin ulkopuolella ja maahanmuuttajan mahdollisuus saa kontakteja kantaväestöön viranomaisverkon ulkopuolelta. (Pöyhönen ym. 2010, 54–56.) Kehittämishankkeessa kehitettiin paitsi Muuttajat! –hankkeen samalla myös muiden maahanmuuttajanuorten parissa työskentelevien tahojen valmiuksia pyrkiä laajentamaan ja kehittämään palveluita liittyen maahanmuuttajanuorten sosiaalisiin verkostoihin.

Ennen haastatteluja tehtiin tutkimuspäiväkirjan muodossa ennakoarviointia haastattelun onnistumisesta ja sen tuloksista. Ennakoarvioinnissa Muuttajat! –hankkeen rooli näyttäytyi merkittävänä tekijänä nuorten verkostojen näkökulmasta. Haastatteluiden perusteella nuorten silmissä Muuttajat! –hankkeen rooli ja merkitys sosiaalisten verkostojen näkökulmasta jäi kuitenkin omia ennako-odotuksiamme pienemmäksi. Kehittämishankkeen tuloksissa ilmeni, etteivät nuoret osanneet erottaa hankkeesta saatua hyötyä muusta kouluopetuksesta. Nuoret eivät selvästi nähneet demokratiakasvatushanketta erillisenä hankkeena, vaan osana kouluopetusta. Tämä selvisi erityisesti niiden kysymysten kohdalla, jossa karotettiin hankkeen avulla syntyneitä sosiaalisia verkostoja. Suomalainen koulujärjestelmä voi olla hyvin vieras ja erilainen, jonka vuoksi heillä tuntui olevan vaikea erottaa hankkeen erillisyyttä ja vaikutti siltä, että hankkeen työntekijät kuin myös haastattelijat nähtiin opettajina muiden joukossa. Osittain nuorten tiedostamattakin hanke tuntui kuitenkin vaikuttaneen positiivisesti ja innostavasti nuorten omaan aktiivisuuteen ja aktiivisena kansalaisena toimimiseen. Tämä ilmeni esimerkiksi nuorten innokkuutena politiikkaa ja vapaaehtoistyötä kohtaan.

Maahanmuuttajat tarvitsevat kokonaisvaltaista tietoa ja ymmärrystä suomalaisesta yhteiskunnasta ja palvelujärjestelmästä ymmärtääkseen syyseuraussuhteet. Hallikaisen (2011) tutkimuksesta maahanmuuttajista suomalaisen palvelujärjestelmän asiakkaina selviää, että viranomaisilta saatu tuki ei ollut riittävää, vaikka vahva tuki ja neuvonta nopeuttavat kotoutumista. Tiedottamista maahanmuuttajille olisi parannettava sekä organisaatioiden välistä yhteistyötä kehitettävä kotoutumisen tukemisessa. (Hallikainen 2011.) Kehittämishankkeessa toteutetulla palvelulla nähdään olevan hyvät mahdollisuudet toimia tiedottamisen kanavana tavoittaa maahanmuuttajanuoria. Vaikka palvelu on ensisijaisesti suunnattu yksityisten henkilöiden käyttöön, voivat yritykset ja muut järjestöt jatkossa hyödyntää palvelua sen ylläpidon kautta sekä ilmoittaa omista tapahtumistaan ja tavoittaa näin laajemmin maahanmuuttajanuoria sekä myös kantasuomalaisia nuoria. Lisäksi palvelulla nähdään olevan otolliset edellytykset myös eri tahojen välisen yhteistyön kehittämiseksi.

7.2 Jatkotutkimusaiheet ja hyödynnettävyys

Maahanmuuttajanuorten sosiaalisten verkostojen kehittämistä tullaan jatkamaan tämän kehittämishankkeen jälkeen ja paine maahanmuuttajien tehokkaaseen kotouttamiseen nousee jo korkeiden turvapaikanhakijamäärienkin vuoksi. Sosiaaliset verkostot ja aktiivinen kansalaisuus toimivat tärkeinä tekijöinä maahanmuuttajien kotouttamisessa. Useat eri tahot ja järjestöt tekevät töitä maahanmuuttajanuorten tehokkaamman kotoutumisen ja paremman verkostoitumisen eteen. Maahanmuuttajanuorten sosiaalisten verkostojen laajentamista ja kehittämistyötä tullaan jatkamaan tulevaisuudessa myös Plan Suomen Muuttajat! –hankkeen parissa. Kesällä 2016 kehittämishankkeen yhteistyökumppani Plan Suomen toiminta Muuttajat! –hankkeen jatkon osalta tarkentui ja muuttui. Muuttajat! –hankkeen toiminta on tarkoitus päättyä vuoden 2016 lopussa. Hankkeen toiminta tulee kuitenkin jatkumaan eri muodossa vuodesta 2017 alkaen. Jatkossa toiminta suunnataan tavoittamaan 15–20-vuotiaita maahanmuuttajanuoria aikaisemman 15–29-vuotiaiden sijasta.

Kehittämishankkeessa nousi esiin maahanmuuttajanuorten suuri halu kohdata enemmän kantasuomalaisia. Esteenä tähän oli kuitenkin luontevien kohtaamistilanteiden puute ja kielelliset ja kulttuuriset haasteet. Digitaalisen palvelun prototyyppi kehitettiin vastaamaan tähän tarpeeseen, jonka vuoksi jatkokehittämiseksi nousee luontevasti prototyypin kehittämisen toimivaksi digitaaliseksi palveluksi. Digitaalisen palvelun prototyyppiä on tarkoitus testata Muuttajat! –hankkeen nuorilla ja vapaaehtoisilla, jolloin voidaan tarkastella uudestaan prototyypin hyödynnettävyyttä ja käytettävyyttä. Tämän jälkeen palvelua on mahdollista lähteä kehittämään toimivaksi internetsivustoksi tai mobiilisovellukseksi joko kehittämishankkeen tekijöiden toimesta, Plan Suomen Muuttajat! –hankkeen uusien nuorten parissa tai muun tahon, kuten jonkin vastaavan järjestön toimesta. Digitaalista palvelua voidaan lähteä toteuttamaan myös esimerkiksi uutena kehittämishankkeena eri aloja yhdistävän verkostopohjaisen yhteistyön avulla. Myös muita uusia ja innovatiivisia keinoja maahanmuuttajanuorten ja kantasuomalaisten kohtaamisen edistämiseksi voidaan hankkeen tulosten pohjalta nähdä hyödyllisenä kehittää.

Tässä kehittämishankkeessa keskityttiin tietoisesti tarkastelemaan nimenomaan maahanmuuttajanuorten sosiaalisia verkostoja. Digitaalinen palvelu kehitettiin vastaamaan nuorten ja erityisesti maahanmuuttajanuorten tarpeisiin, jotka nousivat teoriapohjassa käsiteltyjen maahanmuuttajanuorten ja kantasuomalaisten nuorten tarpeiden ja kiinnostusten, hanketyöntekijöiden näkökulmien sekä tässä kehittämishankkeessa koottujen tutkimustulosten pohjalta. Tutkimusaineisto kerättiin haastattelemalla maahanmuuttajanuoria sekä hanketyöntekijöitä. Jatkossa olisi mielenkiintoista selvittää tarkemmin, toivovatko myös kantasuomalaiset nuoret enemmän luontevia kohtaamisia maahanmuuttajanuorten kanssa ja jos toivovat, niin minkälaisia. Tämän näkökulman kautta digitaalisen palvelun kehittämistä voisi viedä vielä pidemmälle kantasuomalaisten ja maahanmuuttajanuorten kohtaamisen edistämiseksi.

LÄHTEET

Apple. 2016. iWeb [viitattu 19.7.2016]. Saatavissa: <http://www.apple.com/ca/ilife/iweb/index.html>

Alitolppa-Niitamo, A., Söderling, I. & Fågel, S. 2005. Olemme muuttaneet: näkökulmia maahanmuuttoon, perheiden kotoutumiseen ja ammatillisen työn käytäntöihin. Helsinki: Väestöliitto.

Aaltonen, M., Ojanen, T., Vihunen R. & Vilén M. 2003. Nuoren aika 2. Helsinki: WSOY.

Avonius, M. 2016. Kuka vastustaa maahanmuuttoa? Tilastollinen analyysi suomalaisten maahanmuuttovastaisia asenteita selittävistä tekijöistä. Tampereen yliopisto. Johtamiskorkeakoulu. Poliitiikan tutkimuksen tutkinto-ohjelma. Pro gradu -tutkielma [viitattu 19.7.20156]. Saatavissa: <https://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/98512/GRADU-1454493865.pdf>

Allianssi. 2011. Demokratia-avain. Opettajan opas demokratiakasvatukseen. Allianssi ry [viitattu 21.9.2015]. Saatavissa: <http://primapaper.fi/allianssi/valtikka/demokratia-avain/primapaper>

Eva. 2015. Kuka Suomessa tekee työt? Eva Fakta 1/ 2015. Helsinki: Taloustieto Oy [viitattu 27.6.2016]. Saatavissa: <http://www.eva.fi/wp-content/uploads/2015/01/Kuka-Suomessa-tekee-työt.pdf>

Ellonen, N. 2008. Kasvuyhteisö nuoren turvana. Sosiaalisen pääoman yhteys nuorten masentuneisuuteen ja rikekäyttäytymiseen. Tampereen yliopisto. Sosiaalipoliitiikan ja sosiaalityön laitos. Akateeminen väitöskirja [viitattu 3.11.2015]. Saatavissa: <http://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/67814/978-951-44-7206-0.pdf?sequence=1>

Forsander, A. 2013. Maahanmuuttajien sijoittuminen työelämään. Teoksessa Martikainen, T., Saukkonen, P. ja Säävälä, M. (toim.) Muuttajat–Kansainvälinen muuttoliike ja suomalainen yhteiskunta. Helsinki: Gaudeamus, 230.

Haapasaari, O. & Korhonen, E. 2013. Mikä perhe? Perhe eri kulttuureissa. Väestöliitto. Väestötietosarja 26 [viitattu 1.7.2016]. Saatavissa: [http://vaestoliitto-fi-bin.di-](http://vaestoliitto-fi-bin.di-recto.fi/@Bin/006ccdef8fa275bd9f7495e368c56978/1468349022/application/pdf/3098673/MIK%C3%84PERHE_netikirja.pdf)

[recto.fi/@Bin/006ccdef8fa275bd9f7495e368c56978/1468349022/application/pdf/3098673/MIK%C3%84PERHE_netikirja.pdf](http://vaestoliitto-fi-bin.di-recto.fi/@Bin/006ccdef8fa275bd9f7495e368c56978/1468349022/application/pdf/3098673/MIK%C3%84PERHE_netikirja.pdf)

Hallikainen, M. 2011. Maahanmuuttajat suomalaisen palvelujärjestelmän asiakkaina: "Hukassa olemisen tunne on suurin silloin, kun ei tiedä mitä pitäisi kysyä". Mikkelin ammattikorkeakoulu, Sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulututkinto [viitattu 19.11.2015]. YAMK-opinnäytetyö. Saatavissa: <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-201103213427>

Heikkilä, A., Jokinen, P. & Nurmela, T. 2008. Tutkiva kehittäminen. Avaimia tutkimus- ja kehittämishankkeisiin terveysalalla. Helsinki: WSOY Oppimateriaalit Oy.

Heikkinen, H. 2010. Toimintatutkimuksen lähtökohdat. Teoksessa Heikkinen, H., Rovio, S. & Syrjälä, L. (toim.) Toiminnasta tietoon. Toimintatutkimuksen menetelmät ja lähestymistavat. Vantaa: Hansaprint, 33–35.

Heikkinen, H., Rovio, E. & Kiilakoski, T. 2007. Toimintatutkimus prosessina. Teoksessa: Heikkinen, H. Rovio, E. ja Syrjälä, L. (toim.) Toiminnasta tietoon: Toimintatutkimuksen menetelmät ja lähestymistavat. Vantaa: Dark Oy, 16–82.

Hietikko, E. 2015. Tuotekehitystoiminta. Helsinki: Books on demand.

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2001. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara P. 2009. Tutki ja kirjoita. 15. uudistettu painos. Helsinki: Tammi

Hjerppe, R. 2005. Sosiaalinen pääoma, sen taloudelliset vaikutukset ja akkumulaatio. Teoksessa Jokivuori, P. (toim.) Sosiaalisen pääoman kentät. Jyväskylä: Minerva Kustannus Oy, 107.

Hokkanen, E. 2002. Identiteetin uudet kasvot. Teoksessa Räsänen, R., Jokikokko, K., & Järvelä, M-L., & Lamminmäki-Kärkkäinen, T. Interkulttuurinenopettajankoulutus- Utopiasta todellisuudeksi toimintatutkimuksen avulla. Oulu: Oulun yliopisto, 62.

Honkatukia, P. & Suurpää, L. 2007. Nuorten miesten monikulttuurinen elämänkulku ja rikollisuus. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen julkaisuja 232. Nuorisotutkimusverkostot / Nuorisotutkimusseuran julkaisuja 80. Helsinki: Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos ja nuorisotutkimusseura.

Huovila, E. 2013. Identiteettiä rakentamassa. Alle 25-vuotiaiden helsinkiläisten nuortenkokemuksia perussosiaalityöstä. Ammatillinen lisensiaattitutkimus. Helsingin yliopisto: Sosiaalitieteiden laitos.

Hyysalo, S. 2006. Käyttäjätieto ja käyttäjätutkimuksen menetelmät. Helsinki: Edita.

Hyysalo, S. 2009. Käyttäjä tuotekehityksessä – Tieto, tutkimus, menetelmät. Helsinki: Taideteollinen korkeakoulu.

Hörkkö, T. & Tasanko, P. 2011. Osallisuus Vantaan kaupungin nuorisopalveluiden nuorisotilatyössä. Vantaan kaupunki. Nuorisopalvelut [viitattu 19.11.2015]. Saatavissa: http://212.68.23.34/instancedata/prime_product_julkaisu/vantaa/embeds/vantaawwwstructure/76153_Opas_osallisuudesta_valmis.pdf

Ilmonen, K. 2004. Sosiaalinen pääoma – uusi ihmekäsitys vai käyttökelpoinen hypoteesi? Teoksessa Rahkonen, K. (toim.) Sosiologisia nykykeskusteluja. Helsinki: Gaudeamus, 122.

Jaakkola, M. 2005. Suomalaisten suhtautuminen maahanmuuttajiin vuosina 1987–2003. Työpoliittinen tutkimus 286. Helsinki: Työministeriö.

Jaakkola, M. & Reuter, A. 2007. Maahanmuuttajanaiset entisen Neuvostoliiton alueelta. Resurssit ja sijoittuminen työmarkkinoille. Teoksessa Martikainen, T. & Tiilikainen, M. (toim.) Maahanmuuttajanaiset: kotoutuminen, perhe ja työ. Helsinki: Väestöliitto, 352.

Jaakkola, M. 2009. Maahanmuuttajat suomalaisten näkökulmasta –Asennemuutokset 1987–2007. Helsinki: Helsingin kaupungin tietokeskus.

Juslén, J. 2011. Nettimarkkinoinnin karttakirja. Esa Print: Tietosykli.

Kananen, J. 2008. Kvali – Kvalitatiivisen tutkimuksen teoria ja käytänteet. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

Kananen, J. 2014. Toimintatutkimus kehittämistutkimuksen muotona. Miten kirjoitan toimintatutkimuksen opinnäytetyönä? Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja 185. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

Kiilakoski, T. 2007. Johdanto: Lapset ja nuoret kuntalaisina. Teoksessa Gretschel, A. & Kiilakoski, T. (toim.) Lasten ja nuorten kunta. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto, 10–15.

Kiilakoski, T., Gretschel, A. & Nivala, E. 2012. Osallisuus, kansalaisuus, hyvinvointi. Teoksessa A. Gretschel & T. Kiilakoski (toim.) Demokratiaoppitunti. Lasten ja nuorten kunta 2010-luvun alussa. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, 14–18.

Kivijärvi, A. 2015. Rajapoliittisesta kiistelystä kohti sisäpoliittisia ratkaisuja: näkökulma maahanmuuttoon. Valtion nuorisosiain neuvottelukunta [viitattu 30.5.2016]. Saatavissa: <https://tietoanuorista.fi/rajapoliittisesta-kiistelysta-kohti-sisapoliittisia-ratkaisuja-nakokulma-maahanmuuttoon/>

Korkiasaari, J. & Söderling, I. 2007. Muuttoliike. Teoksessa Koskinen, S., Martelin, T., Notkola, I-L., Pitkänen, K., Jalovaara, M., Mäenpää, E., Ruokolainen, A., Rynänen, M. & Söderling, I. Suomen väestö. Helsinki: Gaudeamus, 240–241.

Kuula, A. 2006. Yksityisyyden suoja tutkimuksessa. Teoksessa Hallamaa, J., Launis, V., Lötjönen, S. & Sorvali, I. (toim.) Etiikkaa ihmistieteille. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan julkaisuja. Tietolipas 211. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 106–126.

Kuula, A. 2011. Tutkimusetiikka. Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys. 2. uudistettu painos. Tampere: Vastapaino.

Kuutti, H. 2012. Mediasanasto. Issuu [viitattu 30.6.2016]. Saatavissa: <https://issuu.com/harriwickstrand/docs/mediasanasto>

Kypärä, N. & Mäki, M. 2000. Suojaavat tekijät lapsen psyykkisessä selviytymisessä. Jyväskylän yliopisto. Psykologian laitos. Pro gradu -tutkielma.

Kärkkäinen, H. 2015. Sopu-sovelluksella apua pakolaisille? Rahoitus käynnissä. It-viikko [viitattu 17.5.2016]. Saatavissa: <http://www.itviikko.fi/uutiset/2015/09/22/sopu-sovelluksella-apua-pakolaisille-rahoitus-kaynnissa/201512262/7>

Laaksonen, S. 2004. Huostaanoton, sijaishuollon ja jälkihuollon laatu. Teoksessa Puonti, A., Saarnio, T. & Hujala, A. (toim.) Lastensuojelu tänään. Helsinki: Tammi, 36–40.

Latomaa, S., Pöyhönen, S., Suni, M. & Tarnanen, M. 2013. Kielikysymykset muuttoliikkeessä. Teoksessa Martikainen, S., Saukkonen P. & Säävälä, M. (toim.) Muuttajat: kansainvälinen muuttoliike ja suomalainen yhteiskunta. Helsinki: Gaudeamus Oy, 164.

Laki kotoutumisen edistämisestä 1386 /2010 [viitattu 13.11.2015]. Saatavissa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2010/20101386>

Lapila-Marcus, A. 2010. Monietnisten ihmisten etninen identiteetti suomalaisessa viitekehyksessä. Kosmopoliittisuutta, monikulttuurisuutta ja itsensä etsimistä. Helsingin yliopisto. Käyttäytymistieteellinen tiedekunta. Soveltavan kasvatustieteen laitos. Pro gradu -tutkielma.

Helsingin kaupungin sosiaalivirasto. 2007. Lapsen hyvän kasvun ja kehityksen riskitekijöiden ja suojaavien tekijöiden tunnistaminen. Docplayer [viitattu 19.11.2015]. Saatavissa: <http://docplayer.fi/427832-Lapsen-hyvan-kasvun-ja-kehityksen-riskitekijoiden-ja-suojaavien-tekijoiden-tunnistaminen.html>

Lauri, S. 2006. Toimintatutkimus. Teoksessa Paunonen, M. & Vehviläinen-Julkunen, K. Hoitotieteen tutkimusmetodiikka. Porvoo: WSOY, 114–115.

Lazarus, R. 1979. Persoonallisuus. Toropainen, L (suom.) Espoo: Weilin+Göös.

Linnamaa, R. & Sotarauta, M. 2000. Verkostojen utopia ja arki. Tutkimus Etelä-Pohjanmaan kehittäjäverkostosta. Tampereen yliopisto. Alueellisen kehittämisen tutkimusyksikkö. SENTE -julkaisu 7/2000 [viitattu 3.11.2015]. Saatavissa: http://www.uta.fi/laitokset/yhdt/sente/net-library/J_72000_Verkostojen_utoopia_ja_arki.pdf

Luckerson, V. 2013. Is Facebook losing its cool? Some teens think so. Time inc [viitattu 10.8.2016]. Saatavissa: <http://business.time.com/2013/03/08/is-facebook-losing-its-cool-some-teens-think-so/>

Lumio, M. 2011. Hymyn takana: thaimaalaiset maahanmuuttajat, viranomaiset ja kotoutuminen. Poliisiammattikorkeakoulu. Poliisiammattikorkeakoulun raportteja 93. Tampere: Tampereen yliopisto [viitattu 17.4.2016]. Saatavissa: https://www.intermin.fi/download/17220_hymyn_takana_thaimaalaiset_maahanmuuttajat_viranomaiset_ja_kotoutuminen.pdf

Maahanmuutto 2016. Faktaa maahanmuutosta. Lainsäädäntö [viitattu 16.6.2016]. Saatavissa: <http://www.maahanmuutto.net/5>

Maahanmuuttovirasto. 2016. Turvapaikka- ja pakolaistilastot [viitattu 21.8.2016]. Saatavissa: http://www.migri.fi/tietoa_virastosta/tilastot/turvapaikka-_ja_pakolaistilastot

Mahlokaarto, S. 2010. Subjektiksi työssä. Identiteettiä rakentamassa voimaantumisen kehitysohjelmassa. Jyväskylän yliopisto. Kasvatustieteiden tiedekunta. Kasvatustieteiden väitöskirja [viitattu 12.10.2015]. Saatavissa: <https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/24957/9789513939922.pdf?sequence=1>

Maijala, H-M. & Fagerlund, E. 2012. Monikulttuurisen liikunnan hyviä käytäntöjä Suomessa ja Norjassa. LIKES –tutkimuskeskus. Liikunnan ja kansanterveyden julkaisuja 258 [viitattu 29.6.2016]. Saatavissa: http://www.liikes.fi/filebank/588-Monikulttuurien_liikunnan_hyvia_kaytantoja.pdf

Meetup. 2016 [viitattu 17.5.2016]. Saatavissa: <http://www.meetup.com/topics/finland/>

Miettinen, R., Toikka, K., Tuunainen, J., Lehenkari, J. & Freeman, S. 2006. Sosiaalinen pääoma ja luottamus innovaatioverkoissa. Helsingin yliopiston toiminnan teorian ja kehittävän työntutkimuksen yksikön tutkimusraportteja, 9. Helsinki: Helsingin yliopisto.

Monimos. 2016 [viitattu 16.5.2016]. Saatavissa: <http://www.monimos.fi/>

Muuttajat! 2014. Muuttajat! –hankkeen tiivistelmä.

Myrskylä, P. 2014. Nuorten tilanne ja nuorisotakuu Pohjois-Savossa 2014. Pohjois-Savon ELY-keskus: Tilastokeskus.

Mäkelä, J. 2011. Ehkäisevä lastensuojelu nyt ja tulevaisuudessa. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos [viitattu 31.5.2016]. Saatavissa: http://www.socca.fi/files/1417/Ehkaiseva_lastensuojelu_nyt_ja_tulevaisuudessa_Jukka_Makela_30_9.pdf

Mäkinen, O. 2006. Tutkimusetiikan ABC. Helsinki: Tammi

Nappinaapuri. 2016. YHTEISMAA ry [viitattu 17.5.2016]. Saatavissa: <https://nappinaapuri.fi/>

Neuvonen, M. 2008. Demokratiaa koulunpenkille. Opettajan opas demokratiakasvatukseen. Helsinki: Oikeusministeriö.

Nieminen, A. 2015. Hiphop resurssina maahanmuuttajapoikien identiteettityössä. Tampereen yliopisto. Viestinnän, median ja teatterin yksikkö. Pro gradu -tutkielma [viitattu 2.11.2015]. Saatavissa: <https://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/97085/GRADU-1432109013.pdf>

Nielsen, J. 2000. WWW suunnittelu. Jyväskylä: Oy Edita Ab.

Nielsen, J. 2010. Scrolling and attention. Nielsen Norman Group [viitattu 17.5.2016]. Saatavissa: <https://www.nngroup.com/articles/scrolling-and-attention/>

Nivala, E., & Ryyänen, S. 2013. Kohti sosiaalipedagogista osallisuuden ideaalia. Teoksessa Hämäläinen, J. (toim.) Sosiaalipedagoginen aikakausikirja. Vuosikirja 2013. Kuopio: Suomen sosiaalipedagoginen seura ry, 10–18.

Myllymäki, S. 2010. Puolustuskannalla. Nuorisobarometri 2010. Opetus- ja kulttuuriministeriö, Nuorisotutkimusseura ja Valtion nuorisoasiain neuvottelukunta ja tekijät [viitattu 22.6.2016]. Saatavissa: http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Nuoriso/nuorisoasiain_neuvottelukunta/julkaisut/barometrit/liitteet/nuorisobarometri2010.pdf

Myllymäki, S. 2015. Arjen jäljillä. Nuorisobarometri 2015. Opetus- ja kulttuuriministeriö, Nuorisoasiain neuvottelukunta, Nuorisotutkimusseura ja tekijät [viitattu 22.6.2016]. Saatavissa: https://tietoanuorista.fi/wp-content/uploads/2016/01/Nuorisobarometri_2015_ISSUU.pdf

Nuorisolaki 2006/72 [viitattu 2.11.2015]. Saatavissa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2006/20060072>

Nuorisosäätiö 2016. Ystävätoiminta [viitattu 3.10.2016]. Saatavissa: http://www.nuorisosaatio.fi/hae_asuntoa/nuorisoasuminen_-_asumisen_palvelut/starttiasuminen/ystavatoiminta

Nwadiuto, B. 2015. Refugee crisis in Europe. Desperate journeys. CreateSpace Independent Publishing Platform.

Ojasalo, K., Moilanen, T. & Ritalahti, J. 2009. Tutkimuksellinen kehittäminen ja laadulliset menetelmät. Helsinki: WSOYpro.

Opetus- ja kulttuuriministeriö 2010. Osaava ja luova Suomi. Opetus- ja kulttuuriministeriön tulevaisuuskatsaus. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2010:15 [viitattu 2.11.2015]. Saatavissa: <http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2010/liitteet/okm15.pdf>

Papunet. 2015. Selkeää ja saavutettavaa viestintää. Tietotekniikka- ja kommunikaatiokeskus Tikoteekki [viitattu 19.11.2015]. Saatavissa: <http://papunet.net>

Pehkonen, A. 2006. Maahanmuuttajan kotikunta. Kunnallisalan kehittämissäätiö kaks. Kunnallisalan kehittämissäätiön tutkimusjulkaisut 52/2006 [viitattu 1.10.2015]. Saatavissa: <http://www.kaks.fi/sites/default/files/Tutkimusjulkaisu%2052.pdf>

Perhoniemi, R. & Jasinskaja-Lahti, I. 2006. Maahanmuuttajien kotoutuminen pääkaupunkiseudulla. Seurantatutkimus vuosilta 1997 – 2004. Helsingin kaupungin tietokeskuksen tutkimuksia 2006:2. Helsinki: Helsingin kaupungin hankintakeskus.

Plan Suomi. 2014. Toiminta 2014 [viitattu 19.11.2015]. Saatavissa: <https://plan.fi/toiminta2014/>

Poikela, E. 2005. Oppiminen ja sosiaalinen pääoma. Tampereen yliopisto [viitattu 1.10.2015]. Saatavissa: <http://urn.fi/URN:ISBN:951-44-6413-3>

Pollari, J & Koppinen, M-L. 2011. Maahanmuuttajan kohtaaminen ja opettaminen. Juva: PSkustannus.

Pöyhönen, S., Tarnanen, M., Vehviläinen, E-M. & Virtanen, A. 2010. Osallisena Suomessa. Kehittämissuunnitelma maahanmuuttajien kotoutumisen edistämiseksi. Jyväskylän yliopisto. Soveltavan kielentutkimuksen keskus [viitattu 15.8.2016]. Saatavissa: <https://www.jyu.fi/hum/laitokset/solki/tutkimus/julkaisut/pdf-julkaisut/osallisenasuomessa.pdf>

Rapo, M. 2011. Kuka on maahanmuuttaja? Tilastokeskus [viitattu 20.6.2016]. Saatavissa: http://www.stat.fi/artikkelit/2011/art_2011-02-15_003.html?s=0

Rapo, M. 2011. Vieraskielinen on yhä monessa kunnassa harvinaisuus. Tilastokeskus [viitattu 20.6.2016]. Saatavissa: http://tilastokeskus.fi/tup/vl2010/art_2011-06-21_001.html

Ristinummi 2016. Ristinummi 2.0 [viitattu 17.5.2016]. Saatavissa: <http://www.mediacity.fi/projects/ristinummi-20>

Roine M., Puusniekka R., Luopa L., Kinnunen T. & Jokela J. 2011. Kaikki mukaan! Yhteisöllisyys Helsingin peruskoulujen voimavaraksi. Helsingin kaupunki ja Terveysten ja hyvinvoinnin laitos [viitattu 19.11.2015]. Saatavissa: http://www.thl.fi/attachments/kouluterveyskysely/Julkaisuja/Kaikki_mukaan.pdf

Ruuskanen, P. 2002. Sosiaalinen pääoma ja hyvinvointi – näkökulmia sosiaali- ja terveysaloille. Jyväskylä: PS-Kustannus.

Saloniemi, K. 2011. Aktiivinen kansalaisuus ja avoimet oppimisympäristöt tulevaisuudessa. Aktiivi-hankkeen ennakointiraportti. Kemi-Tornion ammattikorkeakoulun julkaisuja. Sarja B. Raportit ja selvitykset 3/2011 [viitattu 1.11.2015]. Saatavissa: http://www3.tokem.fi/kirjasto/tiedostot/Saloniemi_B_3_2011.pdf

Seikkula, J. 1994. Sosiaaliset verkostot. Ammattiauttajan voimavara kriiseissä. Helsinki: Kirjayhtymä.

Sisäministeriö. 2016. Valtioneuvoston periaatepäätös maahanmuuton tulevaisuus 2020 –strategiasta [viitattu 19.06.2016]. Saatavissa: http://www.intermin.fi/download/51686_Maahanmuuton_tulevaisuus_2020_LOW-res_FINNISH.pdf

Sinkkonen, I., Kuoppala, H., Parkkinen, J. & Vastamäki, R. 2009. Käytettävyyden psykologia. Helsinki: Adage [viitattu 12.6.2016]. Saatavissa: http://www.adage.fi/uploads/pdf/Kaytettavyyden_psykologia.pdf

Sosiaalihuoltolaki 1301/2014 [viitattu 2.11.2015]. Saatavissa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20141301>

Sosiaali- ja terveysministeriö. 2011. Sosiaalisesti kestävä Suomi 2020. Sosiaali- ja terveyspolitiikan strategia. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisu 2011:1 [viitattu 19.11.2015]. Saatavissa: http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=39503&name=DLFE-14357.pdf

Suomen perustuslaki 731/1999 [viitattu 16.6.2016]. Saatavissa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731>

Säävälä, M. 2011. Perheet muuttoliikkeessä: perustietoa maahan muuttaneiden kohtaamiseen. Helsinki: Väestöliitto.

Säävälä, M. 2013 Maahanmuutto perheilmiönä. Teoksessa Martikainen, T., Saukkonen, P. & Säävälä, M. Muuttajat: kansainvälinen muuttoliike ja suomalainen yhteiskunta. Helsinki: Gaudeamus, 118.

Tiilikainen, M. 2008. Menestyvät maahanmuuttajanaiset. Helsinki: Väestöliitto.

Tilastokeskus. 2016. Maahanmuuttajat väestössä [viitattu 26.6.2016]. Saatavissa: <https://www.stat.fi/tup/maahanmuutto/maahanmuuttajat-vaestossa>

Toikko, T. & Rantanen, T. 2009. Tutkimuksellinen kehittämistoiminta. Tampere: Tampereen Yliopistopaino Oy.

Tuomi, J. & Sarajärvi A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.

Tutkimuseettinen neuvottelukunta. 2016. Hyvä tieteellinen käytäntö. Helsinki: Tutkimuseettinen neuvottelukunta [viitattu 30.7.2016]. Saatavissa: <http://www.tenk.fi/fi/htk-ohje/hyva-tieteellinen-kaytanto>

UNHCR. 2016. United Nations High Commissioner for Refugees. Global trends. Forced displacement 2015. UNHCR [viitattu 30.7.2016]. Saatavissa: <http://www.unhcr.org/statistics/unhcrstats/576408cd7/unhcr-global-trends-2015.html>

Vaattovaara, T. 2012. Lapin gangstat. Hiphop-harrastuksen vaikutus lappilaisen miehen kulttuuri-identiteettiin. Teoksessa Salasuo, M., Poikolainen, J. & Komonen P. (toim.) Katukulttuuri. Nuorisoesiintymiä 2000-luvun Suomessa. Nuorisotutkimusseuran julkaisuja 124. Helsinki: Nuorisotutkimusseura, 155.

Valtonen, K. 2008. Social Work and Migration. Immigrant and Refugee Settlement and Integration. England: Ashgate Publishing Limited & USA: Ashgate Publishing Company.

Vilkka, H. 2007. Tutki ja havainnoi. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi

Virtanen, P. 2007. Arviointi. Arviointitiedon luonne, tuottaminen ja hyödyntäminen. Helsinki: Edita Prima Oy.

Vuorio-Palmumaa, J. 2011. Monikulttuurisuus kulttuurin voimavarana Kouvola: Näkökulmia maahanmuuttajataustaisten nuorten kulttuuriseen integrointiin. Kouvola: Humanistinen ammattikorkeakoulu [viitattu 14.10.2015]. YAMK-opinnäytetyö. Saatavissa: <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-201105249421>

Warfel, T. 2009. Prototyping: A Practitioner's Guide. Brooklyn, N.Y.: Rosenfeld Media.

Zacheus, T. 2011. Liikunta monen kulttuurin kohtauspaikaksi? Liikunta ja Tiede 48. 4/2011. Liikuntatieteellinen Seura [viitattu 10.7.2016]. Saatavissa: http://www.lts.fi/sites/default/files/page_attachment/lt411_10-15_lowres1.pdf

Yle uutiset. 2016. Asema-aukion pahoinpitelystä epäilty vangittiin – kiistaa osallisuutensa. Yle [viitattu 24.9.2016]. Saatavissa: <http://yle.fi/uutiset/3-9181473>

Yle arena. 2016. Peli poikki -mielennosoitus. Yle [viitattu 24.9.2016]. Saatavissa: <http://arena.yle.fi/1-3732236>

LIITE 1: NUORTEN HAASTATTELUT

- Ketä lähipiiriisi kuuluu?
- Missä tapaat ihmisiä ja ketä tapaat?
- Onko sinulla ystäviä?
- Koetko olevasi yksinäinen?
- Millaisissa tilanteissa ystävistä on ollut apua?
- Onko perheen ja kavareiden ulkopuolella ketään kenen puoleen voit kääntyä?
- Mistä tai keneltä saat apua?
- Oletko saanut tämän ryhmän kautta uusia kontakteja?
- Tiedätkö mikä on tukihenkilö? Olisitko kiinnostanut saamaan oman tukihenkilön?
- Tarvitsetko lisääapua? Missä asioissa tarvitsisit lisääapua?
- Missä haluaisit olla 5 vuoden päästä?
- Mikä auttaisi sinua kotoutumaan parhaiten Suomeen?
- Tunnetko kantasuomalaisia?
- Jos kyllä, miten olet tutustunut suomalaisiin? Mitä teette yhdessä? Jos et, haluatko tutustua?
- Mikä voisi sinua auttaa tutustumaan kantasuomalaisiin?
- Mikä on vaikeinta suomalaisiin tutustumisessa?
- Oletko tutustunut suomalaisiin ryhmän avulla?
- Oletko saanut tämän ryhmän kautta uusia kontakteja?

LIITE 2: HANKETYÖNTEKIJÖIDEN HAASTATTELUT

- Kerro lyhyesti Muuttajat! –hankkeesta. Mitkä ovat hankkeen tärkeimmät asiat, jotka nuorille halutaan välittää?
- Mikä on hankkeen rooli laajemmassa mittakaavassa? Miten se sijoittuu maahanmuuttajanuorille suunnatussa palvelujärjestelmässä?
- Pyritäänkö nuorten yksilölliset erot huomioimaan hankkeessa? Miten?
- Onko nuorilla tiettyjä tavoitteita ja odotuksia hankkeen suhteen?
- Mitä nuoret vievät mukanaan hankkeesta?
- Millaiset ovat hankkeen nuorten tämänhetkiset sosiaaliset verkostot?
- Tuntevatko nuoret kantasuomalaisia vai koostuvatko sosiaaliset verkostot lähinnä muista maahanmuuttajista?
- Pyrkiikö hanke edistämään nuorten tutustumista kantasuomalaisiin? Miten?
- Pyrkiikö hanke edistämään nuorten tutustumista muihin maahanmuuttajiin? Miten?
- Mikä ryhmän toiminta on tuntunut mielestäsi toimivimmalta nuorten sosiaalisen verkostojen näkökulmasta? Onko jokin asia jäänyt puuttamaan?
- Mikä on oma roolisi hankkeen nuorten sosiaalisten verkostojen tukemisessa ja edistämisessä? Miten uskot itse voivasi vaikuttaa oikeanlaisten sosiaalisten verkostojen löytymiseen?
- Minkälaisia sosiaalisia verkostoja nuori tarvitsee sopeutuakseen suomalaiseen yhteiskuntaan mahdollisimman hyvin? Miten nämä verkostot voisi saavuttaa paremmin?
- Mitkä ovat yleisesti maahanmuuttajanuorten suurimmat haasteet verkostoitumisen näkökulmasta?

- Ovatko hankkeen nuorten tavoitteet oman elämän suhteen realistisia? Tietävätkö nuoret mitä he tarvitsevat toteuttaakseen suunnitelmansa?
- Millaisissa asioissa hankkeen nuoret tarvitset apua?
- Osaavatko hankkeen nuoret etsiä ja löytää apua? Jos kyllä, mistä? Mikä on hankkeen rooli avunantajana?
- Vaikuttaako nuoren oma aktiivisuus sosiaalisten verkostojen muodostamisessa? Miten ja kuinka sitä voidaan edistää?